

”Man håller sig uppdaterad”

En studie om lärares inställning till fortbildning inom slöjdundervisning

Jakob Hellström

Magisteravhandling i slöjdvetenskap

Fakulteten för pedagogik och
välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2020

Abstrakt

Författare	Årtal
Hellström Jakob	2020
Arbetets titel	
”Man håller sig uppdaterad”. En studie om lärares inställning till fortbildning inom slöjdundervisning.	
Oppublicerad avhandling för magisterexamen i slöjdvetenskap	Sidantal: 98
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.	
Referat	
<p>På grund av att samhället utvecklas och förändras är även utbildningen tvungen att utvecklas och anpassa sig efter förväntningar som samhället ställer. Under de senaste decennierna har Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen förnyats vart tionde år. För att lärare ska kunna uppfylla nya krav behövs fortsatt kvalificering för att kunna uppehålla och utveckla yrkeskompetensen. Att vara lärare innebär att man är en del av en profession, vilket betyder att det finns ett ansvar att utvecklas. Hos en del lärare uppkommer ett utvecklingsbehov som gör att de söker sig till fortbildning, men lärare i Finland som har ett kommunalt arbetsavtal är även skyldiga till tre dagar fortbildning per arbetsår. Eftersom slöjd är ett läroämne där lärare sällan använder traditionella läromedel kan slöjdlärare känna ett behov av stöd för deras undervisning. Hur lärare som undervisar slöjd ser på professionsutveckling och fortbildning är ett intressant område. Därför valde jag att undersöka det närmare.</p> <p>Studiens syfte är att undersöka hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning. Detta för att få inblick i hur lärare ser på fortbildning och för att få en uppfattning om hur fortbildning i slöjdundervisning kan göras intressantare. Studien behandlar följande forskningsfrågor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hurdan inställning har lärare till fortbildning i läroämnet slöjd? - Vilka erfarenheter har lärare av fortbildning i läroämnet slöjd? - Hurdana fortbildningar föredrar lärare att delta i? <p>Studien genomfördes som flermetodsforskning och för att få svar på ovanstående forskningsfrågor användes webbenkät som datainsamlingsmetod. Enkäten bestod av både slutna och öppna frågor skickades ut via en sluten Facebookgrupp med namnet Slöjdlärare. Undersökningen besvarades av 33 respondenter.</p> <p>Resultaten visar att slöjdlärare helst utvecklar sig självständigt på egen tid och ibland genom fortbildning. Av olika typer av fortbildning är individuell fortbildning ett populärare utvecklingsätt än kollegial fortbildning. Det finns många olika faktorer som inverkar på slöjdlärares inställning och möjlighet till fortbildning. Mest inverkar deltagarkostnader och avgifter, skolans resurser och möjligheter samt kommunens eller stadens ekonomiska möjligheter. Däremot inverkar andra utbildningsdeltagare och kollegors engagemang och</p>	

vilja minst. Utgående från resultaten har lärare goda eller mycket goda erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Dessutom har de flesta lärare haft delvis nytta eller mycket nytta av de fortbildningar som de deltagit i. Sett från lärarens synfält föredrar lärare att delta i fortbildningar som behandlar områden inom följande kategorier rangordnade från mest till minst enligt: lärarens didaktiska färdigheter, färdigheter i undervisningsplanering, ämneskunskaper samt att växa som lärare och pedagogiska färdigheter. Av specifika områden skulle lärare mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar hållbar utveckling, digitala skärmaskiner eller luffarslöjd. Av olika fortbildningsupplägg föredrar lärare främst långa fortbildningsdagar som räcker hela dagen.

Sökord

Slöjd, käsityö, sloyd, slöjdundervisning, fortbildning, täydennyskoulutus, continuing education, lärarprofession, livslångt lärande

Innehållsförteckning

Abstrakt

1. Introduktion	1
1.1 Inledning och bakgrund	1
1.2 Problemområde.....	2
1.3 Syfte och forskningsfrågor	4
1.4 Avhandlingens upplägg	4
2. Professionalitet som lärare	6
2.1 Lärarprofession	6
2.2 Lärarens fyrfält	9
3. Att utvecklas som lärare	12
3.1 Livslångt lärande	12
3.2 Kollegialt lärande	15
3.3 Mentorskap för lärare	16
4. Fortbildning	19
4.1 Tidigare forskning om fortbildning	20
4.2 Fortbildningsbehov och syfte	22
4.3 Genomförande och krav	26
5. Fortbildning i slöjd	30
5.1 Slöjdens utveckling.....	30
5.2 Läroplaners påverkan till slöjdfortbildning	34
5.3 Fortbildningsbehov i slöjd	37
6. Metod	40
6.1 Precisering av syfte och forskningsfrågorna	40
6.2 Enkät som datainsamlingsmetod	41
6.3 Genomförande av datainsamling	43
6.4 Val av respondenter	45
6.5 Analys av data	46
6.6 Reliabilitet, validitet och etik.....	47
7. Resultatredovisning	49
7.1 Undersökningens respondenter.....	49
7.2 Slöjdlärares inställning till fortbildning i slöjd.....	51
7.3 Erfarenheter av fortbildning i läroämnet slöjd	54
7.4 Önskat fortbildningsinnehåll och -upplägg i slöjd	57

8. Diskussion	66
8.1 Resultatdiskussion	66
8.2 Metoddiskussion	75
8.3 Avslutande diskussion och förslag till fortsatt forskning	78
Litteraturförteckning	80
Bilagor	87

Figurer

Figur 1. Lärarens fyrfält	10
Figur 2. Fortbildningens ideala modell	24
Figur 3. Skolslöjdens utveckling	31
Figur 4. Lärarens arbetsvardag och upplevda behov av fortbildning.....	38
Figur 5. Klassifikation över flermetodsforskning i termer av prioritet och ordningsföljd.....	42
Figur 6. Tid som respondenterna har undervisat slöjd.	49
Figur 7. Slöjdinriktning som respondenterna undervisar.	50
Figur 8. Årskurser/åldrar som respondenterna undervisar slöjd i.	50
Figur 9. Respondenternas utbildning.	51
Figur 10. På vilket sätt respondenterna utvecklar sig inom slöjd.....	52
Figur 11. Olika faktorerers inverkan på respondenternas inställning till deltagande i fortbildning.	53
Figur 12. Faktorerers inverkan på respondenternas möjlighet till deltagande i fortbildning inom slöjd.....	54
Figur 13. Respondenternas deltagande i fortbildningar inom slöjd.	55
Figur 14. Respondenternas nytta av fortbildningar i slöjd.	55
Figur 15. Respondenternas erfarenheter av fortbildningar i slöjd.....	56
Figur 16. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar informations- och datatekniska områden i slöjd.....	58
Figur 17. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar elektronik och mekanik i slöjd.....	59
Figur 18. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar områden i metallslöjd.....	59
Figur 19. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar områden i träslöjd.	60
Figur 20. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar sömnad, design och vävning inom textilslöjd.	60
Figur 21. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar broderi, garnteknologi och färgning inom textilslöjd.....	61
Figur 22. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar följande områden i slöjd.....	61
Figur 23. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar ämneskunskaper.....	62
Figur 24. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar färdigheter i undervisningsplanering.....	62
Figur 25. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar lärarens didaktiska färdigheter.	63
Figur 26. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar att växa som lärare och pedagogiska färdigheter.	63
Figur 27. Respondenternas sannolikhet att delta i olika fortbildningar inom lärarens fyrfält..	64
Figur 28. Fortbildningsupplägg som respondenterna helst deltar i.	64

Bilagor

Bilaga 1. Inlägg i gruppen Slöjdlärare med information i anknytning till enkäten.....	87
Bilaga 2. Webbenkät	88

1. Introduktion

1.1 Inledning och bakgrund

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (hädanefter Glgu) har under de senaste decennierna förnyats vart tionde år (1994, 2004, 2014). Detta har medfört förändringar i undervisningens innehåll i skolan vilket i sin tur inverkar på lärares planering och genomförande av undervisning. Förändringarna har lett till att lärare är skyldiga att utveckla och uppdatera sig inom deras läroämnen. Utveckling och ny kunskap kan lärare få genom fortbildning. Fortbildning kan ske på olika sätt beroende på behov och mål. Fortbildning kan fokusera på lärarens professionella utveckling, eleven eller undervisnings innehåll.

En lärare som är tillsvidare eller för minst ett arbetsår anställd i en kommunal skola är skyldig att delta i tre dagar plus 12 timmar i studie- och planeringsarbete per läsår. Detta kan innefatta planering, utbildning och utveckling, där lärare ska delta i en fortbildning som arbetsgivaren ordnar eller lärare får själv möjlighet att välja och delta i någon typ av fortbildning. Det är arbetsgivarens rätt att besluta hur dessa tre fortbildningsdagar ska användas. (Finlands Svenska lärarförbund, 2017; 2018a.) Eftersom det är arbetsgivaren som beslutar om hur fortbildningsdagarna ska användas kan det variera hur kommuner och lärare använder dessa dagar. I slutändan kan variationen i hur fortbildningsdagarna används resultera i skillnader hur utbildningen och undervisningen ser ut kommuner, skolor och lärare emellan.

På grund av att samhället utvecklas och förändras är utbildningen tvungen att utvecklas och anpassa sig efter förväntningar som samhället ställer. Nya krav ställs på lärare och deras arbete. För att lärare ska kunna uppfylla nya krav behöver lärare få fortsatt kvalificering i deras arbete för att kunna uppehålla och utveckla deras yrkeskompetens. (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 105.) Inom läroämnet slöjd märks denna samhällsutveckling i teknologins och digitaliseringens allt starkare roll i undervisningen. Till följd av samhällets och slöjddämets utveckling idag är fortbildning ett aktuellt ämne för de lärare som jobbar med slöjd. Lärare som undervisar slöjd använder inte något specifikt läromedel vid slöjdundervisning. Lärarna är ålagda att planera och genomföra undervisning utgående från Glgu, lokala läroplaner och lärarnas egna erfarenheter. Innehållet i Glgu är dessutom abstrakt och ytligt skrivet, vilket

innebär att det kan tolkas olika lärare emellan. Lokala läroplaners innehåll varierar från kommun till kommun och varje lärare har individuella erfarenheter.

Fortbildning i slöjdundervisning finner jag intressant, därför vill jag undersöka slöjdlärares inställning, erfarenheter och behov av fortbildning i slöjdundervisning. Jag anser att slöjdlärare aldrig är fullärda och slöjdundervisningen är en utvecklingsprocess för slöjdläraren själv. Frågan är då om slöjdläraren har möjligheter att fortbilda sig och hur, eller vilka hinder, begränsningar och svårigheter det finns som påverkar. Variationen i slöjdundervisningens innehåll lärare emellan och lärarnas tankar kring fortbildning är intressanta områden.

1.2 Probleområde

Probleområdet i denna studie handlar om hur ny kunskap ska och kan tas in i läroämnet slöjd, eftersom innehållet i slöjdundervisningen bygger mycket på tidigare erfarenheter. Hur får lärarna kunskaper och färdigheter i innehåll som ska tas in i undervisningen och hur påverkar detta undervisningen? Läroplanen har under de senaste årtiondena förnyas med tio års mellanrum och som lärare ska man anpassa undervisningen efter läroplanen. ”I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnesgränserna.” (Glg, 2014, s. 270). Enligt Glg 2014 ska slöjd undervisas som ett gemensamt ämne, lika för alla oberoende kön, dvs. slöjd delas inte in i textilslöjd och teknisk slöjd mera. Dessutom ska gränser mellan läroämnena öppnas upp och istället eftersträvas ämnesöverskridande och helhetsskapande undervisning i skolan. För lärare är ämnesöverskridande och helhetsskapande undervisning ofta nytt och kräver ny kunskap för att kunna undervisas. Eftersom innehållet i Glg tolkas olika, lokala läroplaner ser olika ut samt skolor och lärare prioriterar olika områden i undervisningen leder detta till en variation i undervisningen. Variationen i undervisningen inverkar på lärares behov av utveckling och fortbildning. Lärares behov av utveckling varierar från lärare till lärare beroende på hur styrdokument tolkas, hur undervisningen ser ut samt vilka kunskaper, färdigheter och erfarenheter som lärare besitter.

Att läraryrket definieras som profession innebär att lärare ska besitta den kompetens som yrket kräver. Det behöver finnas en bredd och ett djup i kunskap inom läraryrket. Detta innebär att lärare är tvungna att utveckla sig om de ska hålla sig uppdaterade under ca 40 år i läraryrket,

eftersom styrdokumenterna utvecklas och uppdateras. Därför är fortbildning en viktig del inom lärarens professionsutveckling. Det som gör lärarens utveckling inom slöjdundervisning intressant är att lärare kan på egen hand tillta sig kunskaper, färdigheter och erfarenheter. Lärare kan använda sig av dessa kunskaper, färdigheter och erfarenheter i slöjdundervisningen utan större problem, eftersom lärare sällan följer någon lärobok i slöjd. Däremot finns det kanske lärare som känner sig tvungna att gå på fortbildning i slöjd för att utveckla innehållet i slöjdundervisningen. Erfarenheter som delas lärare emellan på fortbildningar kan därför variera stort och givande diskussioner kan förekomma. Lärarens åsikter kring behovet av fortbildning inom slöjdundervisning kan vara olika och delade på grund av läroämnets uppbyggnad.

En del lärare upplever kanske att de inte har något behov av fortbildning och deltar därför inte ofta i någon annan fortbildning än de tre dagar som lärare är skyldiga att delta i fortbildning per arbetsår. Andra lärare har eventuellt utvecklat en annan karriär på sidan om lärararbetet som ger läraren den personliga tillfredsställelse som de anses behöva. Lärarens intressen kan komma i konflikt med fortbildningens värderingar för en väg till utveckling och förändring. Borde fortbildning bli en mer integrerad del av lärararbetet för att upplevas som en viktigare del i arbetet. Ett annat problemområde inom fortbildning som påverkar fortbildningens intresse är olika finansieringsproblem som fortbildning medför. (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 114–115.)

Att undersöka hur lärare som undervisar slöjd ser på professionsutveckling och fortbildning är ett intressant område, enligt mig. Ser lärarna det som en möjlighet eller ett måste samt vilka begränsningar och faktorer påverkar lärarnas möjlighet till utveckling och fortbildning. Olika anstalter erbjuder fortbildningar av olika slag och lärarens efterfrågan på olika typer av fortbildningar varierar. Därför finns det en stor bredd i utbudet av fortbildningar och variationer i innehållet. Jag kommer att undersöka hur lärare ser på professionsutveckling och fortbildning. Hur håller sig lärarna uppdaterade inom sitt yrke och vad inverkar på det. Vad anser lärare som undervisar slöjd om utveckling och fortbildning. Hurdan fortbildning är lärare som undervisar slöjd intresserade att delta i. Jag kommer också undersöka vilka erfarenheter lärare har av fortbildning.

1.3 Syfte och forskningsfrågor

Studiens syfte är att undersöka hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning. Detta för att få inblick i hur lärare ser på fortbildning och för att få en uppfattning om hur fortbildning i slöjdundervisning kan göras intressantare.

Studien behandlar följande forskningsfrågor:

- Hurdan inställning har lärare till fortbildning i läroämnet slöjd?
- Vilka erfarenheter har lärare av fortbildning i läroämnet slöjd?
- Hurdana fortbildningar föredrar lärare att delta i?

1.4 Avhandlingens upplägg

Avhandlingen är upplagd så att den består av åtta kapitel. För att få en teoretisk bakgrund för hur lärare förhåller sig till fortbildning redogörs i studiens teoretiska del vad professionalitet som lärare innebär, hur det är att utvecklas som lärare, vad fortbildning är och till sist vad fortbildning i slöjd innebär. Till att börja med behandlas professionalitet som lärare i kapitel 2. Kapitlet beskriver först lärarprofession ur ett allmänt perspektiv, därefter tas olika lärarpersonligheter upp och vad det innebär att vara lärare. Sedan beskrivs hur det är att utvecklas som lärare och hur man upprätthåller sin professionalitet. I kapitlet behandlas slutligen lärarprofessionalitet i slöjdundervisning samt lärarens fyrfält som är en central del i denna studie. Lärarens fyrfält är ett sätt att betrakta lärares verksamhet vid planering och genomförande av undervisning. Vidare i kapitel 3 redogörs för vad det innebär att utvecklas som lärare. I kapitlet förklaras vad livslångt lärande, kollegialt lärande och mentorskap för lärare är och hur de har med lärares utveckling att göra.

I kapitel 4 behandlas begreppet fortbildning. Till att börja med beskrivs fortbildning på ett allmänt plan och vad det innebär. Kapitlet tar vidare upp tidigare forskning inom fortbildning, syftet med fortbildning, behovet av fortbildning samt hurdana krav som förekommer angående fortbildning och genomförande av det. Avslutningsvis i teoridelen beskrivs i kapitel 5 fortbildning i slöjd och faktorer som påverkar fortbildningsbehovet. Först redogörs slöjdens utveckling som läroämne i skolan och vidare jämförs innehållet i läroplanerna för slöjd. Sedan behandlas olika faktorer inverkan på lärares fortbildningsbehov i slöjd. I kapitlet görs en

sammanfattning av fortbildningsbehovet i slöjd och till sist beskrivs hur fortbildning i slöjd kan genomföras.

Kapitel 6 redogör för studiens metod. Kapitlet innehåller precisering av studiens forskningsfrågor och syfte, valet av studiens metod och hur undersökningen genomfördes. Dessutom tas pilotundersökning som en del av undersökningen upp. Sedan beskrivs valet av respondenter till undersökningen och hur det insamlade data har analyserats. I kapitlet beskrivs även vad reliabilitet, validitet och etik innebär i en studie.

I kapitel 7 presenteras resultaten för undersökningen. Till att börja med beskrivs undersökningens respondenter. Därefter redogörs för undersökningens resultat i tre delar enligt studiens tre forskningsfrågor. Först presenteras resultaten för hurdan inställning lärare har till fortbildning. Sedan diskuteras lärares erfarenheter av fortbildning i slöjd. Slutligen redogörs för hurdana fortbildningar lärare föredrar att delta i.

Kapitel 8 diskuterar och sammanfattar studiens resultat. Inledningsvis diskuteras studiens resultat utgående från forskningsfrågorna. Vidare resoneras det kring studiens metod och genomförandet av den. I denna del diskuteras också studiens reliabilitet och validitet. Sammanfattningsvis ges en avslutande diskussion över studien och förslag på vidare forskning inom fortbildning i slöjd.

2. Professionalitet som lärare

Detta kapitel handlar om vad *professionalitet* att vara lärare innebär. Begreppet *professionalitet* definieras och den kompetens som lärarprofession kräver tas upp. Kapitlet beskriver olika lärarpersonligheter och vad det innebär att vara lärare. I kapitlet behandlas även att utvecklas som lärare och att upprätthålla sin professionalitet. I kapitlet tas avslutningsvis *lärarens fyrfält* och lärarprofessionalitet i slöjdundervisning upp.

2.1 Lärarprofession

Ett yrke vars auktoritet och status bygger på en hög formell utbildning t.ex. universitetsbaserad utbildning kallas *profession* (Nationalencyklopedin, 2019e). *Professionalisering* är en process som innebär att en yrkesgrupp tillägnar sig de kännetecken och den kompetens som en profession kräver (Nationalencyklopedin, 2019f). Det finns alltså kriterier som bör vara uppfyllda för att ett yrke ska definieras som profession. Kännetecken på yrken som har professionsstatus är att individen inom yrket har en tillräcklig kunskap inom området. Individer inom yrket har en gemensam, teoretisk kunskapsbas, en uppsikt över kunskapsutvecklingen, möjlighet till vidareutveckling inom yrket, vetskap om hur yrket kunde utvecklas, yrkesmässig autonomi samt förmåga att fatta ändamålsenliga beslut. Andra kännetecken är att professionsinnehavaren handlar för målgruppens bästa och värnar om etiska aspekter. Tidigare nämndes att yrket ska ha en universitetsutbildning och bör vara vetenskapligt baserat. (Hartvik, 2013, s. 47; Langelotz, 2017, s. 44–45.) Därefter kan profession användas synonymt med yrke. Tillit är en viktig faktor för professioner och deras roll i samhället eftersom samhället litar på professioner och de bär ansvaret för att en god yrkesutövning äger rum. (Kornhall, 2018, s. 342–343.)

Inom professionsforskning har läraryrket diskuterats om det definieras som en profession eller semiprofession. Ett yrke beskrivs som semiprofession när det inte uppfyller alla uppställda kriterier för profession. I läraryrket är det lärarutbildningen och fortbildning som bildar en grund för lärares professionalitet. (Langelotz, 2017, s. 44, 47–48.) I utbildning syns professionell yrkesutövning genom att lärare har en specialiserad kunskapsgrund. Lärare hjälper andra människor och utför samhällstjänster. Lärare ska upprätthålla kvaliteten på sitt

eget och läraryrkets arbete. Slutligen har lärare yrkesetiska riktlinjer som de förhåller sig till. I yrkeslivet handlar det som lärare att aktivt delta i kollegiala gemenskap och vidareutveckla sin profession (Lillejord, Manger & Nordahl, 2013, s. 18–19, 218).

Att vara lärare kräver att det finns en bred och ett djup i yrkeskunskapen. Bland annat behöver lärare ämneskunskap i de ämnen hen undervisar. För att kunna utföra undervisning behöver lärare didaktisk kunskap om hur det ska undervisas samt pedagogisk kunskap om undervisning, inläring och samhällsförhållanden. Alla lärare ska inneha kunskap om barns och ungdomars psykologiska utveckling, grupprocess, etiska frågeställningar och ledarskapets betydelse i utbildningen. (Lillejord m.fl., 2013, s. 20.) Kunskaper och färdigheter som lärare bör ha och behärska är många. Dessutom går det alltid att vidareutveckla kunskaperna och färdigheterna. Alla dessa kunskaper och färdigheter leder till att alla lärare är unika, och alla har egna personligheter.

Lärarpersonligheter varierar från person till person. En viss lärarpersonlighet passar för en del elever, medan andra elever fungerar bättre med en annan typ av lärare. Nygren-Landgårds (2000) har identifierat åtta olika lärarprofiler som förekommer bland lärare som undervisar i slöjd. Lärarprofilerna utformas utgående från hur lärare genomför slöjdundervisning och hur elever uppfattar slöjdundervisning. Dessa åtta olika lärarprofiler är: akademiker, hantverkare, kulturbärare, undervisare, handledare, missionär, naturforskare och socialreformer. (Nygren-Landgårds, 2000, s. 91.)

Hasselskog (2010) beskriver också tre lärarprofiler som förekommer bland lärare som undervisar slöjd. *Konstnären* är läraren som uppfattar sig ha ett konstnärligt uppdrag och har utvecklat sitt intresse genom eget arbete. Denna lärarprofil har ett förhållningssätt som består av en egen drivkraft att gå vidare, att själv prova, experimentera, att utveckla sina egna intressen, behov och impulser. *Pedagogen* är läraren som uppfattar sig ha ett pedagogiskt uppdrag och fokuserar på slöjdprocessen i sin helhet. Hos *pedagogen* är undervisningen utformad så att eleverna ska jobba med problemlösning och utmaningar för att öka självförtroendet. *Hantverkaren* är läraren som uppfattar sig som hantverkslärare och vill lära ut så mycket tekniska kunskaper och färdigheter som möjligt. Denna lärarprofil fokuserar på att hållbarhet, funktion och enkel formgivning ska utgöra ett tillfredsställande slöjdarbete. (Hasselskog, 2010, s. 51–52.) Hansén (1997) nämner tre adjektiv som beskriver en ideallärare. Läraren bör vara *autentisk*, genom att vara öppen och ärlig. Läraren bör vara *empatisk*, dvs. social och samarbetsvillig med elever och kollegor. Till sist bör läraren även vara *kunnig* genom att inneha ämneskunskaper och förmågor. (Hansén, 1997, s. 67–69.)

Maltén (1995) hänvisar till Ogden (1991) som listar fyra dimensioner som tillsammans bildar en lärares identitet. *Personlighet* står stabilt i centrum och formar lärarens egenart, men personlighet är ändå inte oföränderlig. Personligheten innefattar bl.a. temperament, öppenhet, ledarbeteende och verbal förmåga. Erfarenheter och utbildningar kan påverka och utveckla ens personlighet. De två första dimensioner som omger personligheten är *värderingar och ideologi* samt *den pedagogiska grundsynen*. Med *värderingar och ideologi* avses grundläggande synsätt som människosyn och samhällssyn. I *den pedagogiska grundsynen* i en lärarroll återfinns samspelet mellan elevsyn, samhällssyn och kunskapssyn. Vidare omges värderingar, ideologi och den pedagogiska grundsynen av de två följande dimensionerna *relationsfärdigheter* och *praktisk-pedagogiska färdigheter*. *Relationsfärdigheter* innebär kommunikation med andra människor som bland annat handlar om kontakt, lyhördhet, förståelse, respekt, känsla för rättvisa. Till *praktisk-pedagogiska färdigheter* hör allt som är centralt för en lärare dvs. att undervisa och fostra. Hit hör planering, genomföring och utvärdering av undervisning. (Maltén, 1995, s. 12–13.)

Att vara lärare innebär att man är en del av en profession och som en del av en profession innebär det att det finns ett ansvar att utvecklas och förbättra sin undervisning. ”Att bli bättre på att undervisa är alltså en skyldighet och en rättighet.” (Kornhall, 2018, s. 283). Därför är även arbetsgivaren skyldig att ge tid och resurser för lärares professionella utveckling. (Kornhall, 2018, s. 283.) Professionell utveckling handlar om att lärare får kunskap om hur de kan utveckla undervisningen eftersom lärare har en avgörande roll när det gäller elevers möjlighet till utveckling. (Cederberg-Scheike, 2016, s. 16; Langelotz, 2017, s. 48). Lärares möjlighet till utveckling anordnas genom fortbildningsdagar som lärare har skyldighet till under varje arbetsår. För att utvecklas handlar det om att våga utmana sina förutfattade meningar och på samma sätt som lärare vill att elever ska utmana deras tänkande och utveckla nya förmågor, gäller det samma också för lärare. Kornhall (2018) tar upp fem saker som ett första steg för att bidra till sin utveckling. Dessa fem saker är: entusiasm för det som undervisas, expertis inom området, empati för eleverna, empower (förmågan att ge andra en känsla av egen kontroll) och entreprenörskap. (Kornhall, 2018, s. 19, 284–285.)

Enligt Hansén (1997) finns det skillnader i den personliga utvecklingen med att vara en erfaren eller oerfaren lärare. En oerfaren lärare kan känna osäkerhet, fokusera på elevers prestationer och vilken roll läraren ska ha i undervisningen. Med tid och erfarenhet börjar lärare känna större säkerhet och mod. Lärare börjar hitta sin egen personlighet i att undervisa och istället för att fokusera på elevers prestationer, fokusera på eleven själv. Lärare börjar gå från att inriktat sig

på detaljer till att fokusera på större helheter och principer. Avslutningsvis kan det uppstå perioder då avstanning, frustration och rutinisering leder till att den personliga utvecklingen stannar av på något sätt. Dock varar inte perioder när den personliga utvecklingen stannat av för gått, utan utvecklingen återupptas. (Hansén, 1997, s. 70–72.)

2.2 Lärarens fyrfält

För en ung som erfaren lärare kan det vara svårt att förstå och tillämpa Glgu praktiskt i undervisningen. Enligt Glgu ska undervisningen ge eleverna kunskaper, färdigheter och bidra till personlig utveckling. För att kunna verkställa Glgu:s mål behöver lärare inte endast ett verktyg för att analysera elevens verksamhet, utan också ett verktyg för att analysera och utveckla deras egen verksamhet. Lärare engagerar sig ofta så mycket i elevers verksamheter att tid för att analysera sin egen verksamhet lämnar bort. Genom att läraren analyserar sin egen verksamhet bidrar det till att undervisningen förbättras och lärare orkar bättre i jobbet. (Huovila, Hintsala, Säiliä & Rautio, 2018, s. 17, 54.)

Huovila och Rautio (2007) har skapat en figur (se figur 1) som fungerar som ett hjälpmedel för att betrakta lärares verksamhet vid planering och genomförande av undervisning. Figuren kallas *lärarens fyrfält* och är indelat i fyra olika fält som består av lärarens verksamhet och lärarskap. Varje fält görs upp av olika målsättningar och utvärderingar som sedan betraktas ur de fyra olika fälten. De fyra fälten är: *ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare, färdigheter i undervisningsplanering, lärarens didaktiska färdigheter* samt *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter*. (Huovila & Rautio, 2007, s. 78.)

	Mål	Mål	
Utvärdering	Ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare	Färdigheter i undervisningsplanering	Utvärdering
Utvärdering	Lärarens didaktiska färdigheter	Att växa som lärare Pedagogiska färdigheter	Utvärdering
	Mål	Mål	

Figur 1. Lärarens fyrfält (Bearbetad efter Huovila & Rautio, 2007, s. 78).

I fältet *ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare* betonas lärarskapsfärdigheter som ämnesspecifika kunskaper och färdigheter. Till ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare hör elevkännedom, handledning av arbetsprocesser individuellt och i grupp, differentiering och anpassning av undervisning enligt elevers behov, tillämpning av olika undervisningsmetoder, att ge feedback under arbetsprocesser, användning av egna styrkor samt ämnesteknologiska kunskaper om maskiner, verktyg, material och tekniker. (Huovila m.fl., 2018, s. 55.)

Fältet för *färdigheter i undervisningsplanering* består av handledning av elever i deras slöjdprocesser, lektions- och sekvensplanering, lektionsförberedelser och tidsplanering, planering och förberedelse av undervisningsmaterial samt förutseende differentiering i elevers arbetsprocesser. (Huovila m.fl., 2018, s. 55.)

Det nedre högra fältet *lärarens didaktiska färdigheter* innefattar organisering av undervisning genom demonstrering och undervisning av tekniker och undervisningsinnehåll, ett organiserat och välplanerat arbete, att väcka elevers förståelse för självständighet och intresse för problemlösning, förutsägbarhet och snabbt beslutsfattande i situationer samt kreativitet och lugn i undervisningen. (Huovila m.fl., 2018, s. 55.)

Fältet *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* utgörs av lärarens ansvar över undervisningen och undervisningsinnehållet, att anpassa undervisningen efter elevgruppsvariation, bemötande av jämlikhet, upprätthålla arbetsro i klassrummet, förståelse i differentiering av elever, interaktion med elever, mod att agera i olika situationer och att fatta

egna pedagogiska beslut samt säkerhet och lugn i egen undervisning. (Huovila m.fl., 2018, s. 55.)

Lärares ansvarsområden i slöjdundervisningen är många och varierande. Lärare ansvarar i allt från planering av teori till utvärdering av praktik. I slöjdundervisning uppkommer frågor som inte framkommer i andra läroämnen och speciellt säkerhetsfrågor är något som lärare i slöjd bör beakta. Lärare i slöjd har ett stort ansvar i att påverka slöjdundervisningens upplägg och innehåll. (Huovila m.fl., 2018, s. 55.) Sammanfattningsvis fungerar lärarens fyrfält som hjälpmedel vid utveckling och förbättring av undervisning och som hjälpmedel för att utvecklas som lärare.

Att utvecklas som lärare innebär kompetens- och kunskapsutveckling i både formell och informell form. Lärares utveckling kan i praktiken ske genom organiserade fortbildningsinsatser, kurser, organiserade program, studiedagar, självvald litteratur eller samtal om undervisningen. Här handlar det om att tillsammans med kollegorna läsa, diskutera och hålla sig uppdaterad i ämnen, teman och i professionsdelen av yrket. Alla kompetenser bildar sedan tillsammans lärarprofessionaliteten. Dock är kompetensutveckling för lärare mer än att bara utveckla en viss kompetens. Vilka kompetenser och färdigheter som lärare behöver utveckla är det sedan samhället, utbildningen och skolledningen som beslutar om. Detta betyder att lärares kompetensutveckling ska relatera till de syften och mål som utbildningen ställer och innehållet i läroplanerna tar upp. (Langelotz, 2017, s. 49–50, 68; Lillejord m.fl., 2013, s. 218.) Kännedom om vilka kompetenser och kunskaper lärare bör upprätthålla och utveckla fås genom kontinuerlig utvärdering. Utvärdering ska ses som en process för analys och utveckling som leder till förändringar. Utvärdering kan ske genom kritiskt granskande och ifrågasättande. Inom kritiskt granskande och ifrågasättande kollas det på vad som fungerar bra och mindre bra samt orsakerna till det. Därefter dras slutsatser och förändringar äger rum. (Törnvall & Forslund, 1995, s. 22–23.)

Enligt Hasselskog och Johansson (2008) är en professionell slöjdlärare en person som har medvetenhet om sin egen kunskapssyn, hur tradition, bakgrund och egna erfarenheter påverkar. En professionell slöjdlärares vet genom egna reflektioner hur hen ska hålla sig gällande styrdokument och kunna undervisa slöjdens kunskapskvaliteter samt lyfta fram slöjddämnet i och utanför skolan. (Hasselskog & Johansson, 2008, s. 26.) Efter att lärarprofession och lärares verksamhet behandlats kommer det i följande kapitel redogöras kring vad det innebär att utvecklas som lärare och hur utvecklingen kan ske. Detta för att få en uppfattning om hur lärares professionsutveckling och utveckling inom lärarverksamheten kan äga rum.

3. Att utvecklas som lärare

I detta kapitel redogörs kring att utvecklas som lärare. Kapitlet behandlar begreppet *livslångt lärande* och dess synonym *kontinuerligt lärande*. I kapitlet beskrivs vad livslångt lärande är och vad livslångt lärande innebär utifrån en lärarsynvinkel. Därefter beskrivs *kollegialt lärande* som är en möjlighet att utvecklas på som lärare. I kapitlet behandlas dessutom *mentorskap* som är en annan möjlighet att utvecklas som lärare. Inom denna del behandlas vad mentorskap som lärare innebär.

3.1 Livslångt lärande

Livslångt lärande betyder att individen själv ansvarar för sin utbildning och aktivt letar efter kunskap, inte enbart inom utbildningsinstitutioner utan också på arbetsplatser och i vardagslivet. *Livslångt lärande* ersatte begreppet livslång utbildning. (Nationalencyklopedin, 2019d.) Livslång utbildning kräver institutionaliserade former, medan *livslångt lärande* kopplas till individens egen aktivitet (Sjöberg, 1997a, s. 46). Idag håller *livslångt lärande* på att ersättas av *kontinuerligt lärande* som fokuserar på kompetensutveckling för personer som befinner sig i arbetslivet. Målet med *kontinuerligt lärande* är att utvecklas inom områden som förändringar inom arbetslivet ger upphov till. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2019.)

För att stöda *kontinuerligt lärande* i Finland har bland annat studiemöjligheterna blivit flexibla, utbildningssystemet öppnats, digitala tjänster har öppnats för information för studieprestationer och studierätter samt att möjligheten att studera som arbetslös förbättrats. Studiemöjligheterna har blivit flexibla genom att högskolor och universitet kan svara på förändringar i arbetslivet och kompetensbehov genom att erbjuda nytt utbud och nya verksamhetsmodeller. Genom flexibla studiemöjligheter finns det möjlighet att skapa individuella studieplaner och mer kundorienterade utbildningar. Att utbildningssystemet har öppnats innebär att det har införts separata program eller beviljat understöd för att stöda lärande under arbetskarriären. Till separata program eller beviljat understöd räknas examensinriktade fortbildningar och pilotprojekt inom yrkeskompetens. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2019.) *Kontinuerligt lärande* är en stor möjlighet för utbildningar att utvecklas eftersom det offentliga utbildningssystemet utbud är väldigt begränsat vad gäller arbetsålder. Utmaningen

med arbetsålder kan åtgärdas genom att det erbjuds utbildningar utan examen. *Kontinuerligt lärande* i samhället uppnås genom vidareutbildning och fortbildning. (Arene, 2019.)

Grundtanken med *livslångt lärande* är att människan lär sig under hela sitt liv. Att människan lär sig genom hela sitt liv i alla åldrar gör att lärandet kan integreras mellan äldre och yngre. Människans liv består av läroprocesser genom att hen lär sig i hemmet, via massmedia, genom litteratur, i skolan och utbildningar, i grupper, i föreningar och på arbetsplatser. (Gustavsson, 1996, s. 48–51.) Att intresset för *livslångt lärande* har ökat i dagens värld beror på de snabba samhälleliga förändringarna som sker (Sjöberg, 1997a, s. 45). *Livslångt lärande* kan upprätthållas genom återkommande utbildningsinsatser (Rönnqvist & Thunborg, 1996, s. 180). Återkommande utbildning för lärare kan kopplas till de dagar som lärare har rätt till fortbildning (Finlands Svenska lärarförbund, 2017). Fortbildningskrav och lärares skyldigheter och rättigheter angående fortbildning i den grundläggande utbildningen behandlas i kapitel 4.3 Genomförande och krav. Fortbildning och kompetensutveckling är en möjlighet för lärare till *livslångt lärande*. Det livslånga lärandet grundar sig på samhällets krav på anpassning och inläring av ny kunskap under människans livstid. (Edholm, 2015, s. 2–3.) I ett informations- eller kunskapssamhälle förknippas och motiveras *livslångt lärande* med de utmaningar som finns i samhället. (Salo, 2000, s. 2).

Ett redskap för att eftersträva *livslångt lärande* är personalutbildning. Personalutbildning är ett sätt för att motverka uppkommande utbildningsklyftor i samhället. Genom personalutbildning kan människors hälsa och välbefinnande förbättras. Forskning visar att personalutbildning bidrar till ett ökat intresse för arbetet och specifikt de arbetsområden som utbildningen behandlade. Personalutbildning bidrar till bättre allmänbildning, självutveckling, självförtroende och ökad självtillit. (Rönnqvist & Thunborg, 1996, s. 180–181, 185.) Personalutbildning inom läraryrket kan jämföras med fortbildning.

Det finns olika former av *livslångt lärande*. Salo (2000) redovisar fyra olika kontexter för *livslångt lärande*. De *formella kontexterna* för livslångt lärande innebär utbildning och studier som äger rum inom det offentliga utbildningssystemet. Professionella lärare står för planering, undervisning och utvärdering utgående från läroplaner. Genom lagar och förordningar formas lärarnas behörighet och studierna som resulterar i behörigheten. Som enskild lärarstuderande är möjligheten att kunna påverka studiernas innehåll och omfattning liten. En individ har inom de formella kontexterna möjlighet att utveckla de grundläggande medborgerliga färdigheterna (grundskola och gymnasiet) och yrkesskickligheten (yrkesskola, yrkeshögskola och universitet)

i en bransch. Kännetecknande för de formella kontexterna är en given och definierbar kultur, som betyder att tillvägagångssätt för hur inläring sker är ofta givna. (Salo, 2000, s. 3–4.)

Nonformella kontexter innebär att inläring sker utanför det offentliga utbildningssystemet. Inläringen består av organiserade och målinriktade studier som kan bedrivas inom företag, organisationer eller olika intressegrupper. Inom de nonformella kontexterna handlar det om att tillgodose specifika grupper inlärnings- och utvecklingsbehov. Innehållet kan variera från allmänbildning till mycket specialiserat utbildningsinnehåll. I de nonformella kontexterna är det på förhand svårt att definiera studiernas innehåll, lärarnas kompetens och arbetssätt. (Salo, 2000, s. 4.)

Inlärnings- och utvecklingsbehov som uppstår hos enskilda individer och gör att inläring sker spontant kallas för de *informella kontexterna*. Kontexten kan antingen bestå av en utbildningsorganisation med professionella lärare eller av individen själv. Då handlar det om att individen själv drar nytta av information. I de informella kontexterna är inläringen ofta erfarenhets- och problembaserad. Inläringen sker genom målmedvetna studier som individer gör individuellt eller i uppkomna grupper. Inläringen är självstyrd och -kontrollerad. (Salo, 2000, s. 4.) Lärares inläring och kunskapsutveckling sker oftast inom de informella kontexterna. Inläringen och utvecklingen sker genom reflektion över arbetet och personliga erfarenheter. (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 110.)

Omedveten inläring äger rum i den kontext som består av att individen är delaktig i *vardagligt liv*. Inläringen sker genom en händelse eller situation som endera inspirerar eller tvingar individen till utveckling. Denna kontext för inläring uppkommer spontant, vilket medför att inläringen inte kan planeras, styras eller kontrolleras. Kontexten kan beskrivas som inläring i vardagen genom olika typer av aktiviteter i arbetet eller på fritiden. Dessa fyra olika kontexter kan kopplas till individens olika roller i samhället. (Salo, 2000, s. 4–5.) Oavsett om lärandet sker medvetet eller omedvetet, formellt i organiserade sammanhang eller informellt i oorganiserade sammanhang är allt lärande till nytta (Bergstedt, 1996, s. 75).

Ellström (1996) reflekterar kring att lärande kan ske som anpassning eller utveckling. Ett *anpassningsinriktat lärande* betyder att individen lär sig något utgående från givna uppgifter, mål och förutsättningar. Individen ifrågasätter inte eller försöker inte förändra uppgifterna, målen och förutsättningarna. Vid *utvecklingsinriktat lärande* tar individen själv ansvar för lärandet genom att identifiera, tolka och formulera uppgifter. Individen lär sig att formulera problem och inte endast lösa problem. Inom *utvecklingsinriktat lärande* är eller tas inte

uppgifter, mål eller förutsättningar för givna. Individen lär sig pressa på gränser och utnyttja frihet och autonomi som finns. (Ellström, 1996, s. 150–151.)

I lärarutbildningar betonas *livslångt lärande* mer och mer. Att *livslångt lärande* behandlas i lärarutbildningar leder till att blivande lärare får ett öppet perspektiv på lärararbetet, vilket skapar goda förutsättningar för att senare kunna utveckla större professionalism som lärare. Med större professionalism avses förmåga till *livslångt lärande* och livslång kompetensutveckling. Hos blivande lärare är det viktigt att de erhåller en grundläggande beredskap för fortsatt inläring och utveckling under yrkeskarriären. Lärarutbildningar ska inte fokusera på att blivande lärare lär sig tips, idéer och specifika metoder. *Livslångt lärande* stöder lärares ”inre” karriärväg, medan möjligheten att stöda en ”yttre” karriärväg är begränsad. Den ”inre” karriärväg kan utvecklas genom att lärare uppdaterar sin relation till samhälle, pedagogik och vidgar sin behörighet. Utveckling i den ”inre” karriärvägen kan ge individer belöningen genom personlig tillfredsställelse. ”Livslångt lärande handlar om att utveckla ett bestämt förhållningssätt till den egna personliga och professionella utvecklingen.” ”Livslångt lärande utgår ifrån att kunskap föräldras och människor behöver kontinuerligt anskaffa nya kunskaper och färdigheter. (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 106–111, 119.)

3.2 Kollegialt lärande

Kollegialt lärande beskrivs kort som lärande i grupp, där lärare genom samarbete utmanar och inspirerar varandra. Ett svar på utbildningens behov av utveckling och professionsutveckling är *kollegialt lärande*. *Kollegialt lärande* kan ske då lärare formulerar egna problem som sedan granskas och diskuteras tillsammans. Arbetet är då strukturerat och systematiskt. Genom *kollegialt lärande* får individer handledning så att de kan utveckla sin medvetenhet och få hjälp kring utmaningar. Socialt sammanhang är centralt för att handledning och *kollegialt lärande* ska kunna ske. Socialt sammanhang är ett måste vid både individuell handledning och grupphandledning. Handledning bidrar till *kollegialt lärande* eftersom individers frågor diskuteras, och ger möjlighet till nya insikter och kunskaper. I ett möte är varje individ en kunskapskälla för sig själv och för andra. Det handlar om att ta emot och ge information och kunskap. (Cederberg-Scheike, 2016, s. 17, 25, 28). ”Kollegialt lärande handlar om praktikutveckling där kunskaper men också förmågor och färdigheter utvecklas.” (Kornhall, 2018, s. 320).

Utveckling av undervisning inom *kollegialt lärande* är en process som består av många delar. Kollegial utveckling av undervisning består inte endast av att pedagogiska frågor diskuteras. Kollegial utveckling innebär att man ser på data och observerar varandra. Det skapas en trygg men även utmanande kultur där ansvaret delas. Det handlar om att motivera varandra och bjuda in extern expertis vid behov. Kollegial utveckling av undervisning bygger på en professionell lärande gemenskap med elevfokus. (Kornhall, 2018, s. 304.)

För att *kollegialt lärande* ska fungera behöver verksamheten vara offentlig och inte privat, det behöver finnas standarder för vad som är bra eller dåligt och det som görs ska vara utvärderingsbart samt att kollegiala lärandet bör vara ett medskapande där den gemensamma kunskapen byggs upp. Kornhall (2018) beskriver faktorer som bidrar till en effektiv kollegial fortbildning. Inom den kollegiala fortbildningen bör fokus ligga på ämnesinnehåll och hur ett specifikt sådant undervisas. Lärare ska få möjlighet att vara aktiva och observera varandra. Fortbildningen ska ingå i en begriplig helhet för lärare. Fortbildningen bör vara över en tillräckligt lång tid och innehålla tillräckligt mycket tid. Avslutningsvis bör lärare få samarbeta inom fortbildningen. (Kornhall, 2018, s. 296, 300.)

Kollegialt samarbete är ett bra redskap för att utvecklas tillsammans och detta gäller inte endast lärare emellan utan också mellan lärare och elev. Eftersom slöjd är ett mångsidigt ämne och handlar om att formge, framställa, välja, motivera, analysera, värdera, tolka, kommunicera och utveckla identitet kan lärare och elever bidra till varandras lärande. (Tobiasson, 2017, s. 86.) Det finns samband som visar att relationen mellan lärares kollegiala lärande inverkar positivt på elevers möjligheter till kunskapsutveckling och måluppfyllelse (Langelotz, 2017, s. 63). Att lära sig genom den kollegiala gemenskapen och dessutom samarbeta med olika aktörer i och utanför skolan breddar lärares utveckling (Lillejord m.fl., 2013, s. 226–227). Kollegialt lärande kan sammanfattas som en samling för varierande former av lärande och kunskapsutveckling på en arbetsplats (Langelotz, 2017, s. 130).

3.3 Mentorskap för lärare

Ett annat sätt utvecklas som lärare är att ta hjälp av en mentor för att få synpunkter, våga möta utmaningar och svåra situationer som uppkommer i arbetet (Lillejord m.fl., 2013, s. 227). *Mentorskap* innebär en parrelation där två personer har kommit överens om att uppnå olika mål.

I parrelationen fungerar en person som mentor och den andra som mottagare. Mentorn är en erfaren och omdömesgill person som vill hjälpa en individs personliga utveckling. För att mentorskapet ska fungera behöver mottagaren ha en vilja att utvecklas. (Lindgren, 1997, s. 9.)

Hur en mentor arbetar skiljer sig lite från hur en coach arbetar. En coach genomför olika förbättringsprocesser, diskuterar strategisk assistans och råd om effektiva arbetssätt tillsammans med läraren. En mentor arbetar mindre prestationsorienterat och arbetar istället mer stöttande och för personlig utveckling. Egenskaper som eftersträvas hos en mentor är bred livserfarenhet, ödmjukhet, kan hjälpa till att utveckla självförtroende, uppmuntra och utmana. Mentorn ska vara en förebild, samtalspartner, inspiratör och kontaktbyggare. För en nyutbildad och nyanställd lärare kan en mentor hjälpa läraren att reflektera över sitt agerande och aktuella problemställningar. Mellan mentorn och läraren ska relationen vara informell och tillitsfull samt bidra till individuell som professionell utveckling hos läraren. En kunnig mentor ställer bra frågor till en lärare. Kollegor och andra lärare kan fungera som mentorer för varandra. Lärare som fungerar som mentor bör få god efter- och vidareutbildning i vägledningspedagogik för att mentorskap ska fungera bra. (Lindgren, 1997, s. 13; Lillejord m.fl., 2013, s. 227–228.)

Lindgren (1997) förklarar olika former av mentorskap som förekommer. *Spontan mentorskap* innebär att en yngre person som har vilja och ambition till personlig utveckling söker sig till en mer erfaren person. Med *organiserat mentorskap* menas att både mentorer och mottagare är särskilt utvalda för ett tidsbegränsat projekt. Inom organiserat mentorskap strävas efter personlig utveckling och utveckling av goda ledare genom äldre chefers kompetens och erfarenhet. *Internt mentorskap* betyder att mentorn och mottagaren finns inom den egna organisationen. I ett internt mentorskap har mentorn en ledande roll och mottagaren är en yngre medarbetare. Internt mentorskap kan ske som spontant eller organiserat. *Externt mentorskap* innebär att mentorn och mottagaren befinner sig inom olika organisationer. Externt mentorskap kan förekomma spontant eller i organiserad form. (Lindgren, 1997, s. 12.)

Mentorssystem ger lärare möjligheter att testa idéer och tankar mellan mentor och mottagare, men även lärare emellan. Lärare vill ha medarbetare och inte motarbetare. Lärarkyrket utvecklas genom ett väl utarbetat mentorssystem. Bra mentorskap definieras som då rätt balans mellan anpassning och utveckling hittas och mentorskapet leder till goda förändringar och positivt nytänkande. (Aili, Persson & Persson, 2003, s. 180–181.) Efter att ha behandlat vad det innebär att utvecklas som lärare inom sin profession och verksamhet kommer fortbildning att behandlas i följande kapitel. Fortbildning är ett sätt för lärare att genomföra professionsutveckling och utveckling inom deras verksamhet. I kapitlet redogörs kring fortbildning som utvecklingsmetod

för lärare, vilken tidigare forskning det finns om fortbildning samt vad fortbildningsbehov och syfte innebär. Dessutom behandlas vilka krav det finns på fortbildning och hur det genomförs.

4. Fortbildning

I detta kapitel kommer begreppet *fortbildning* att behandlas. Först definieras *fortbildning* på ett allmänt plan. Därefter beskrivs vad *fortbildning* innebär och hurdan tidigare forskning kring fortbildning det finns. Efter att tidigare forskning behandlats redogörs varför fortbildning behövs och syftet med fortbildning. Avslutningsvis tar kapitlet upp hur fortbildning kan genomföras och vilka krav som finns på fortbildning av lärare.

Fortbildning, eller också kallat *fortsatt utbildning*, definieras som olika slags studier och kurser vars syfte är att ge kunskaper och färdigheter till yrkesutövare, utöver vad en tidigare utbildning gett. Andra benämningar som *fortbildning* kan ha beror på fortbildningens målgrupp, syfte, innehåll och form. En synonym till *fortbildning* är *vidareutbildning*. (Nationalencyklopedin, 2019a.) *Fortbildning* kan kort definieras som lärares kunskapsutveckling som leder till att skolan utvecklas (Madsén & Risberg, 1994, s. 129). Lärares kunskapsutveckling kan förklaras som korta utbildningsåtgärder där fokus ligger på en allmän inriktning som t.ex. social utveckling, undervisningsmetoder eller lärarsamarbete (Ekholm, 1989, s. 2).

Med *vidareutbildning* menas utbildning som äger rum efter grundutbildningen och innebär en djupdykning i ett ämnesområde där läraren redan besitter grundläggande kunskaper. Vidareutbildning innebär en längre studiehelhet som lärare deltar i och som kan pågå ett halvt år eller för en längre tid. (Ekholm, 1989, s. 2.) I denna studie används begreppet *fortbildning* för att beskriva utveckling av kunskaper och färdigheter hos lärare, medan begreppet *vidareutbildning* sätts åt sidan.

När fortbildning diskuteras tas orden *kompetens* och *kompetensutveckling* ofta upp. *Kompetens* innebär att vara bra på något och betyder även det samma som behörighet. En lärare som har rätt utbildning för ämnet och formell rätt att undervisa det innehar kompetens i ämnet. (Nationalencyklopedin, 2019b.) *Kompetensutveckling* betyder utveckling och förbättrande av den kompetens som innehas. Inom bland annat offentliga sektorn och företag talas det om kompetensutveckling av anställda. (Nationalencyklopedin, 2019c.) *Kompetensutveckling* kan förklaras som en strävan till att öka en individs eller gruppens kunskaper och färdigheter. Kompetensutveckling kan ske genom föreläsningar, seminarier eller kursdeltagande. En typ av kompetensutveckling är kollegialt lärande. (Langelotz, 2017, s. 43.)

Hansén och Eklund-Myrskog (1997) delar in *fortbildning* i två kategorier, *kompetensuppehållande fortbildning* och *behörighetsgivande eller kompetensvidgande fortbildning*. Med *kompetensuppehållande fortbildning* avses kortvariga fortbildningar eller utbildningshelheter. Hit hör den tidigare nämnda avtalsenliga fortbildning som lärare är skyldiga att delta i. *Behörighetsgivande eller kompetensvidgande fortbildning* innebär en form av utbildning som ger vidarekvalificering inom läraryrket. Dit räknas till exempel höjande av vitsord, avläggande av magisterexamen eller licentiatexamen, enskilda kurser vid öppen högskola, universitet eller olika fortbildningsanstalter. (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 113–114.)

4.1 Tidigare forskning om fortbildning

Tidigare forskning och studier som fokuserar på fortbildning i slöjdundervisning är få. Däremot finns en del studier som endast behandlar fortbildning i sig eller så tas fortbildning i slöjdundervisning upp som en liten del i studierna. Liuha (2001) har gjort en avhandling om teknologiutbildningens utmaningar i lärarfortbildning. Syftet med studien var att kartlägga lärares utbildningsbakgrund och redogöra lärares syn på användbara metoder och innehåll inom teknologiundervisning. Dessutom kartlade studien lärares fortbildningsbehov i teknologiundervisning. Studien genomfördes som enkätstudie och i studien deltog 65 slöjdlärare som undervisade teknisk slöjd i årkurs tre till sex i grundskolan. Anmärkningsvärt i resultaten är att lärarna anser att fortbildning borde behandla undervisningsmetoder som praktiskt utvecklar elevers självbedömning och innovation. Fortbildningen borde enligt resultaten i denna studie ta upp undervisningsinnehåll i teknologi, närmare bestämt ellära, elektronik och informationsteknik.

Tuominen (2002) har forskat i hur lärare känner inför att utvecklas. I studien undersöks hur professionell utveckling och fortbildning påverkar lärares motivation och ork i det dagliga arbetet. En enkätstudie gjordes bland 131 klass-, ämnes- och speciallärare. Lärarna som deltog i studien undervisade på första och andra stadiets utbildning. I resultaten framkommer att fortbildning kan främja lärares ork i arbetet, men fortbildning kan även ha motsatt effekt eftersom det tar mycket tid, aktivitet och engagemang hos lärare. Fortbildning främjar lärares ork genom omväxling, motivation, professionell utveckling och möjlighet till att känna ett lugn

samt att få samarbeta med andra lärare. Enligt resultaten i denna studie ska lärare erbjudas fortbildning regelbundet och fortbildningen ska uppfylla lärare och skolors utvecklingsbehov.

Edholm (2015) har gjort en avhandling om hur skolans fortbildningskultur ser ut i Sverige. Studiens syfte var att beskriva vilka uppfattningar om kompetensutveckling och fortbildning som lärare i grundskolan har. Datamaterialet samlades in genom nio semistrukturerade intervjuer med lärare. Resultaten i studien visar att kompetensutvecklingen i fortbildning är otillräcklig och grundskollärares möjligheter till fortbildning är dåliga. Enligt fortbildningskulturen i Sverige är det upp till grundskollärarna själva att intressera sig för att vidareutveckla sina kunskaper.

Luhtala (2019) beskriver hur klasslärare har upplevt fortbildning i programmering. Målet med studien var att undersöka effekterna hur fortbildning i programmering syns i undervisningen. Studien genomfördes som enkätstudie och 101 klasslärare besvarade ett frågeformulär om programmering i undervisningen. Alla klasslärare som deltog hade minst avlagt en fortbildningssession i programmering. I studiens resultat framkommer att klasslärare tillämpade programmering mångsidigare och mer i undervisningen efter fortbildningen. I resultatet lyftes positiva effekter av fortbildning oftare fram än negativa. Fortbildningen ledde till att lärarna utvecklade sina kunskaper och färdigheter.

Antic, Luther Lundgren och Mesri (2008) har tillsammans i en studie undersökt hur fortbildningen påverkas av olika aktörer. Syftet med studien var att undersöka hur fortbildning planeras och genomförs på skolor/verksamheter. För att undersöka vilka aktörerna är och hur inblandade de är i genomförande av fortbildning. Studien gjordes som enkätstudie och i studien deltog alla lärare på fyra skolor/verksamheter. Dessutom utfördes intervjuer med lärare och rektorer. Enligt studiens resultat påverkar kommunala/privata avtal vilka resurser kommuner har för fortbildning. Studiedagar används ofta till verksamhetsplanering eller till att planera gemensam fortbildning. Aktörer som påverkar fortbildning är kommunen och skolledaren, men också olika gruppleddare på skolor/verksamheter.

Hartvik och Porko-Hudd (2013) har fördjupat sig i hur man ska möta lärarnas behov av undervisningsinnehåll vid lärarfortbildning i slöjd. Artikeln diskuterar ett finländskt utbildningsperspektiv och tar fasta på förutsättningar för och upplägg av fortbildning i slöjd. Artikeln är skriven utgående från en fortbildningshelhet som Hartvik och Porko-Hudd genomförde samtidigt som artikeln utarbetades. Författarna tar till en början upp behovet av fortbildning i slöjdundervisning bland klass- och ämneslärare som undervisar slöjd i den

grundläggande utbildningen. Därefter reflekteras kring hur lärares erfarenheter i slöjdundervisningen kan utnyttjas i kollegialt idéutbyte. Avslutningsvis tar artikeln upp hur slöjdlärares behov av ”tips och idéer” kan bemötas med hjälp av fortbildning. Sammanfattningsvis beskriver och analyserar författarna hur man genom att betrakta slöjdlärares arbetsvardag kan se processen som leder till ett behov av fortbildning. För att sedan se hur fortbildningsbehovet tar sig uttryck i fortbildningen som genomfördes.

Av de tidigare studierna som finns om lärares utveckling, fortbildning i allmänhet och fortbildning i slöjdundervisning fann jag ingen studie som omfattar exakt det område som denna studie kommer att behandla. Däremot kommer dessa tidigare studier vara till hjälp och stöd vid genomförande av denna studie. De tidigare studierna tangerar på något sätt lärares utveckling, fortbildning i slöjd och hur lärare förhåller sig till fortbildning.

4.2 Fortbildningsbehov och syfte

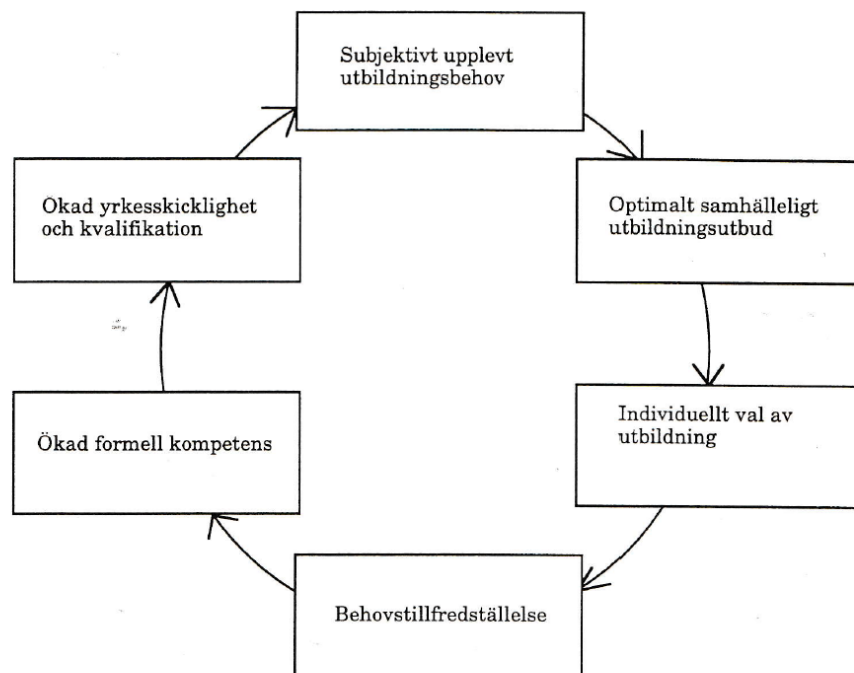
Förändringar i samhället leder till att utbildningar är i behov av att utvecklas. Fortbildning behövs för att utveckla utbildningen (Cederberg-Scheike, 2016, s. 16). Utbildningen måste anpassa sig till de samhälleliga krav som ställs. Däremot är det inte bara utbildningen som ska anpassa sig efter samhället. Utbildningen kan även stå för förändringar som gör att samhället är tvunget att anpassa sig. Utbildningen ska ge alla individer möjlighet till utbildning enligt olika studie- och utbildningsprogram. Att fortbildning alltid är aktuell beror på att det förekommer ett samspel mellan att samhället förändras och utbildning utvecklas hela tiden. Det håller också på att ske en förändring i lärares yrkesroll som utbildare och fostrare. Genom att samhället förändras finns det behov av flexibla utbildningsformer och -metoder där utbildningen ska skapa förutsättningar för livslångt lärande. Dessutom inverkar arbetslivet allt mer på utbildningsförväntningarna. (Sjöberg, 1997 s. 60.)

Fortbildningens innehåll fokuserar på samhällsutvecklingen som medför att behoven av utveckling och förändring inom olika utbildningsorganisationer är stora. För att utvecklingen och förändring i skolor ska ske behöver lärarna utbildning och utveckling genom fortbildning. Samhällsutvecklingen ställer krav på skolan att eleverna ska kunna utveckla kompetenser som problemlösningsförmåga, kreativitet och flexibilitet. (Madsén, 1994 s. 21–22.)

Behovet av fortbildning kan komma från två utgångspunkter. Den första utgångspunkten nämndes i föregående stycke och detta behov grundar sig på samhällets krav och utveckling. Salo (2000) kallar detta för den *tekniska-ekonomiska diskursen*. Inom den *tekniska-ekonomiska diskursen* riktas fokus på arbets- och näringslivet. Från samhällets synvinkel beror behovet av fortbildning exempelvis på snabba förändringar inom arbetsmarknaden. Kunskap behöver förnyas, nya färdigheter och former av kunnande behövs på grund av att arbetets karaktär förändras. Dessutom sker förändringar inom arbetsförhållanden. Den andra utgångspunkten som påverkar behovet av fortbildning handlar om individens personliga behov. Denna typ av fortbildningsbehov fokuserar på individens egna initiativ och möjlighet att utvecklas. Salo (2000) kallar detta för den *bildningsmässigt-humanistiska diskursen* och den är kopplad till vardagslivet. Den *bildningsmässigt-humanistiska diskursen* kännetecknas av vilja att utveckla individens självständighet och identitet, trygghet och kontinuitet utifrån egna förväntningar och utmaningar där reflektion involveras. Inom den *bildningsmässigt-humanistiska diskursen* har människan ett behov av att utvecklas och vilja lära sig mera samt att förverkliga hennes mål. (Salo, 2000, s. 8–11.)

Inom den *tekniska-ekonomiska diskursen* kan de krav som samhällsutvecklingen ställer på förändring av utbildningen delas upp i: *organisationsutveckling*, *verksamhetsutveckling* och *kompetensutveckling*. *Organisationsutveckling* avser utvecklingen av skolor och deras olika planerings-, besluts- och utvärderingsrutiner som behövs för att skapa en självutvecklande skola. *Verksamhetsutveckling* avser förbättring av den pedagogiska verksamheten för att uppfylla krav och mål. *Kompetensutveckling* innefattar alla handlingar som strävar till att utveckla personalen. Kompetensutveckling är en förutsättning för att organisations- och verksamhetsutveckling ska fungera. (Madsén, 1994, s. 40.)

Det livslånga lärandet är en följd av att samhället utvecklas hela tiden och att människan känner ett konstant utvecklingsbehov. Sjöberg (1997b) anser att individens utvecklingsbehov kommer till uttryck genom att hen söker sig till fortbildning. Detta återkommande fortbildningsbehov förklarar Sjöberg genom en modell (se figur 2) som han har skapat och kallar *fortbildningens ideala modell*. (Sjöberg, 1997b, s. 222.)

Figur 2. Fortbildningens ideala modell (Sjöberg, 1997b, s. 223).

Fortbildningens ideala modell startar från att individen känner ett subjektivt utbildningsbehov. Utbildningsbehovet kan uppfyllas genom ett optimalt utbildningsutbud från fortbildningsinstitutioner och organisationer, eller genom självstudier. Genom olika valmöjligheter kan individen, läraren eller skolan välja fortbildning utgående från utbudet. Efter fortbildningen känner individen behovstillfredsställelse och samtidigt en utvecklad och ökad kompetens. Denna kompetens leder till en ökad yrkesskicklighet och yrkeskvalifikation, som resulterar i att skolors och lärares verksamhet utvecklas. När det sedan framkommer ett nytt behov av utveckling eller utbildning börjar *fortbildningens ideala modell* om från början. Fortbildning kan även motverka dess positiva utbildningsförväntningar och leda till att utbildningsbehovet blir beroendeframkallande. Utbildningsbehovet kan då bli en ond cirkel. Fortbildning lämpar sig endast för människor som medvetet vill utveckla sin kompetens. Att fortbildning inte gynnar alla människor leder till att alla människor som jobbar inom utbildning inte utvecklas. Det uppstår kompetenskillnader mellan människor. (Sjöberg, 1997b, s. 222–223.)

Sjöberg (1997b) förmodar att utbildningsmöjligheter kan lösa samhälleliga problem, trots olika krav och ekonomiska besparingar. På grund av att utbildningen är framtidsorienterad är människor som jobbar inom utbildningen tvungna att reflektera och ta beslut kring vad som bör

bevaras, utvecklas eller förändras i samhället och utbildningen. Här står utbildningen och väger mellan tradition och förnyelse. Samtidigt som alla förändringar förekommer mellan samhälle och utbildning handlar det också om att utvecklas på det personliga planet ur en individuell synvinkel. (Sjöberg, 1997b, s. 224–225.)

Fortbildning handlar om att lärare ska bli mera medvetna om erfarenhetsbaserade föreställningar och värderingar som de använder sig av i pedagogiska situationer. Forskning visar att lärares egen undervisning långt bygger på deras upplevelser av undervisningens möjligheter och begränsningar. Det är lärarna som ska stå för förändringen ifall skolor behöver förändras. För att förändringar ska ske behöver lärarna ha de tankesätt och behärska de tekniker som förändringarna kräver. Fortbildningen ska bygga på en ”grundläggande respekt för lärarnas sätt att tänka och handla”, där fortbildningsanordnaren analyserar vilka motiv och behov som ligger bakom förändringarna. (Madsén, 1994, s. 35–37.)

Syftet med fortbildning är att det ska bidra till att förbättra undervisningen, vilket innebär att elevernas utbildning blir bättre. Målet med en fortbildning för lärare ska vara anslutet till elevernas mål. Detta innebär att fortbildningen är för elevernas skull, men det finns de som påstår att fortbildningen är för lärarnas skull. Fortbildningens mål bör vara att behandla problem, behov och svårigheter som lärare har i sitt arbete för att de ska vara lärorika. Med problem menas något som läraren upplevs ha i sitt arbete, medan behov är något som lärare behöver hjälp med att utveckla för att kunna utföra ett bättre arbete. Planering av fortbildning ska ske utifrån en bedömning av problem i verksamheten och vad som är i behov av utveckling. Detta innebär att fortbildning ska behandla två perspektiv samtidigt, dvs. lärares behov utifrån elevperspektivet och lärarperspektivet. (Emsheimer, 1994a, s. 189–191.)

För att fortbildning ska vara givande bör det omfatta både för- och efterarbete, förutom själva fortbildningstillfället. Det bör finnas en röd tråd som fortbildningen följer. Maltén (1995) listar följande faktorer som fortbildningsansvariga bör ha i åtanke vad gäller planering, genomförande och uppföljning av fortbildning. Fortbildningen ska vara planerad efter gemensamma behov och eftersträva gemensamma mål. Fortbildningsgruppens resurser, inläring och utveckling ska utnyttjas för att främja individens inläring. De fortbildningsansvariga ska skapa sammanhang och kontinuitet samt ett positivt förändringsklimat på skolan som bidrar till skolorganisationens utveckling. (Maltén, 1995, s. 262–263.)

En fortbildning kan innebära individuell fortbildning där innehållet riktar in sig på att utveckla den professionella ämneskompetensen. Eller så kan fortbildningen fokusera på fortbildning i lag, vilket betyder att man genom samarbete funderar kring målfrågor och problemlösning. Allmänt kan fortbildningsverksamheten sträva efter att förverkliga följande målsättningar: *öka kunskapen, förbättra viljan och förbättra förmågan*. Att *öka kunskapen* innebär att utveckla ämneskompetensen, fördjupa yrkeskunskapen och att förbättra den pedagogiska och metodiska förmågan. *Förbättra viljan* handlar om att motivera, engagera, skapa en god arbetsmiljö och ge feedback till lärarna. *Förbättra förmågan* innebär att fokus riktas på att utveckla den sociala och kommunikativa förmågan, den analytiska, den resultatnriktade och den utvecklande förmågan hos lärare. (Maltén, 1995 s. 263–264.)

Lärare deltar i fortbildningar för att utvecklas i sin lärarroll och förbättra sina ämneskunskaper. Eftersom information och kunskap vid en individuell fortbildning och kompetensutveckling ofta stannar endast hos den enskilde läraren är det svårt att finna vetenskaplig litteratur som stöder vikten av individuell fortbildning. Litteratur om fortbildning av hela lärarkollektiv och i lag finns. Kollegial fortbildning ska anordnas under en längre tid för att vara givande och dessutom bestå av aktiviteter som klassrumsobservationer och reflektioner kring dem. (Cederberg-Scheike, 2016, s. 16.)

I en intressant och givande fortbildning fokuseras det på ämnesinnehåll och hur det kan tillämpas i undervisningen. Fortbildningen ska ge lärare möjlighet att vara aktiva, observera varandra och arbeta tillsammans. Utformningen av fortbildningen ska vara uppbyggd kring en fungerande helhet som lärare förstår. Själva fortbildningen bör även vara tillräckligt lång för att ha effekt. En fortbildning blir också mer givande om den leds av någon som inte hör till skolans organisation och det finns möjlighet till stöd från en extern expertis. (Kornhall, 2018, s. 300–301.)

4.3 Genomförande och krav

En fortbildning bör ha ett tydligt syfte där målen med fortbildningen är genomtänkta och framkommer klart. Här handlar det att hitta en balans mellan lärarperspektivet och elevperspektivet. Dessa två perspektiv kan bra understödja varandra, men det bör finnas en kännedom om vilket perspektiv som i stort sett ska styra fortbildningen. Lärarperspektivet kan handla om vad lärarna är intresserade av. Lärarperspektivet behöver inte alltid medföra att det

specifikt leder till bättre undervisning för eleverna. Elevperspektivet går ut på att lärare tar med problem eller utmaningar från undervisningssituationer, vilka kan kopplas till elevernas inläring. (Emsheimer, 1994b, s. 7–9.)

Fortbildningar ska styra sitt utbud och innehåll utifrån lärares behov. Till att börja med handlar det om att bedöma fortbildningsbehovet. Detta kan göras utgående från ett *organisationsperspektiv* som innebär organisationsutveckling, dvs. utvecklande av skolan. Fortbildningsbehovet kan också bedömas från ett *individperspektiv* vilket innebär verksamhetsutveckling eller kompetensutveckling. Verksamhetsutveckling avser förbättring av den pedagogiska verksamheten, medan kompetensutveckling omfattar utvecklande av personal. Fortbildningsbehovet kan sedan ytterligare fördjupas genom att klargöra vilket fortbildningsområden som fortbildningen ska omfatta. Emsheimer (1994b, s. 11–12) tar upp följande områden som förslag till fortbildningsområden: ämnesteorin, pedagogik, didaktik, utvärdering och elevkännedom.

Andra faktorer som fortbildningar bör beakta vid utformning är ifall fortbildningen ska vara individuellt avsedd eller för en grupp. Utformningen av fortbildningen påverkas av fortbildningssituationer och deltagarna. Vid *individuell fortbildning* får läraren exakt det hen behöver för att bättra undervisningen, medan *fortbildning i grupp* ger en bredare gruppinriktad syn. Fortbildningar ska sträva efter att följa en långsiktig linje sett ur ett begränsat tidsperspektiv. Med detta menas att fortbildningar visar hänsyn till olika lärargrupperns behov av utveckling inom olika områden under vissa tidpunkter. Frågor som vad, vem, när och varför reflekteras kring här för att göra fortbildningen så givande som möjligt för olika lärare. En annan faktor som fortbildningar bör ta i beaktande är ifall innehållet ska vara processinriktat eller en påfyllnad. *Processinriktning* handlar om att förstå hela utvecklingsprocessen och kräver mer av deltagarna. Vid processinriktning är det svårare att exakt se vad deltagare lärt sig, medan *påfyllning* innebär fördjupning av kunskaper och färdigheter. (Emsheimer, 1994b, s. 12–13.)

Uppföljningen av fortbildningen kan ske på olika sätt. Hos vissa sker det inte alls någon uppföljning. Den vanligaste uppföljningen som förekommer och inte ger så mycket är att skolledaren frågar läraren hur fortbildningskursen var. Ett annat sätt att följa upp, sprida kunskap vidare och eventuellt skapa vidare intresse för fortbildning är att deltagarna delar sina erfarenheter av en fortbildningskurs med kollegorna. Detta kan handla om att inte summera kursinnehållet, utan istället förklara hur undervisningen har förbättrats genom fortbildningen. Den viktigaste delen vid uppföljning är att skolledaren stöder läraren i att övervinna utmaningar som tillämpning av nya arbetssätt kan innebära. Att börja en fortbildning med att klargöra hur

uppföljningen ska göras kan vara ett sätt att bestämma målen för fortbildningen. I en fortbildning med fokus på *lärarperspektiv* kan målet vara att lärare känner sig stimulerade efteråt. Målet med en fortbildning utifrån *elevperspektiv* kan omfatta hur innehållet påverkar undervisningen och hur undervisningen påverkades blir sedan själva uppföljningen. (Emsheimer, 1994b, s. 9–11.)

Fortbildning kan förekomma i varierande former och erbjudas av många olika institutioner och organisationer, som t.ex. fortbildningsenheter vid landets olika universitet, sommaruniversitet, fortbildningsinstitutioner för lärare och upprätthållare av skolor med ansvar för lärares fortbildning (Hansén & Eklund-Myrskog, 1997, s. 112–113). Beslutsrätten på deltagande i fortbildning varierar från skola till skola. Oftast är det skolledningen som tar beslutet på deltagande i sista hand och detta kan medföra oklarheter i vilka fortbildningar som det ska deltas i. Vid beslutandet är det fortbildningarnas syften som avgör eller om fortbildningarna fokuserar på målen och innehållet kring ett lärar- eller elevperspektiv. (Emsheimer, 1994b, s. 13.)

I inledningen av denna studie nämndes att en lärare är skyldig att delta i studie- och planeringsdagar. En lärare som är anställd i en skola inom den grundläggande utbildningen tillsvidare eller för minst ett arbetsår i Finland är skyldig att delta i tre avlönade arbetsdagar plus 12 timmar som omfattar studie- och planeringsarbete per läsår. Denna skyldighet finns i kollektivavtal, lagar och förordningar som reglerar lärares anställningsförhållanden och skolors verksamhet. Det är oftast arbetsgivaren som beslutar om hur dessa tre dagar ska användas. Fortbildning kan innebära planering, utbildning och utveckling, som lärare ska delta i eller själv får välja hur någon av dessa fortbildningsdagar ska användas. (Finlands Svenska lärarförbund, 2017 & 2018b.)

Skyldigheten till tre dagar fortbildning gäller för lärare som arbetar inom en kommun och omfattas av ett kommunalt avtal. I statliga läroanstalter (kommuners skolor) gäller tjänste- och arbetskollektivavtal. Om man däremot jobbar som lärare inom en privat läroanstalt är det bildningsarbetsgivarens avtal som följs gällande fortbildning. Enligt de avtal som gäller för statliga läroanstalter har arbetsgivaren rätt att besluta om två extra fortbildningsdagar. I sådana fall ska dagslön utbetalas för de två extra fortbildningsdagarna. (Finlands Svenska lärarförbund, 2017, 2018a & 2018b.)

En fortbildningsdag måste hållas mellan dagen före den första skoldagen eller dagen efter den sista skoldagen för ett läsår. Alltså måste en fortbildningsdag ordnas i början eller slutet av sommarlovet, dvs. inte mitt under sommarlovet. Ibland kan en fortbildningsdag hållas på en

lördag. En fortbildningsdag kan även delas in och hållas vid två olika tillfällen, men halva fortbildningsdagar kan inte ordnas på en lördag eller före eller efter läsårets arbetsdagar. Längden på en fortbildningsdag är alltid sex timmar. (Finlands Svenska lärarförbund, 2017 & 2018b.) Efter att fortbildning redogjorts på ett allmänt plan kommer följande kapitel behandla fortbildning i slöjdundervisning. Kapitlet beskriver slöjdens utveckling och hur läroplaner inverkar på slöjdfortbildning. Avslutningsvis redogörs det kring det fortbildningsbehov som finns i slöjdundervisning.

5. Fortbildning i slöjd

I detta kapitel beskrivs faktorer som påverkar behovet att fortbilda sig i slöjd. I kapitlet behandlas först hur slöjdens utveckling som läroämne i skolan har sett ut och hur denna utveckling har påverkat innehållet i läroplanerna för läroämnet slöjd. En jämförelse i hur innehållet i läroplanerna för läroämnet slöjd har utvecklats från Glgu 1985, Glgu 2004 till Glgu 2014 görs. Dessutom tar kapitlet upp faktorer som inverkar på lärares fortbildningsbehov i slöjd. Kapitlet behandlar avslutningsvis fortbildningsbehovet i slöjd och hur fortbildning i slöjdundervisning kan genomföras.

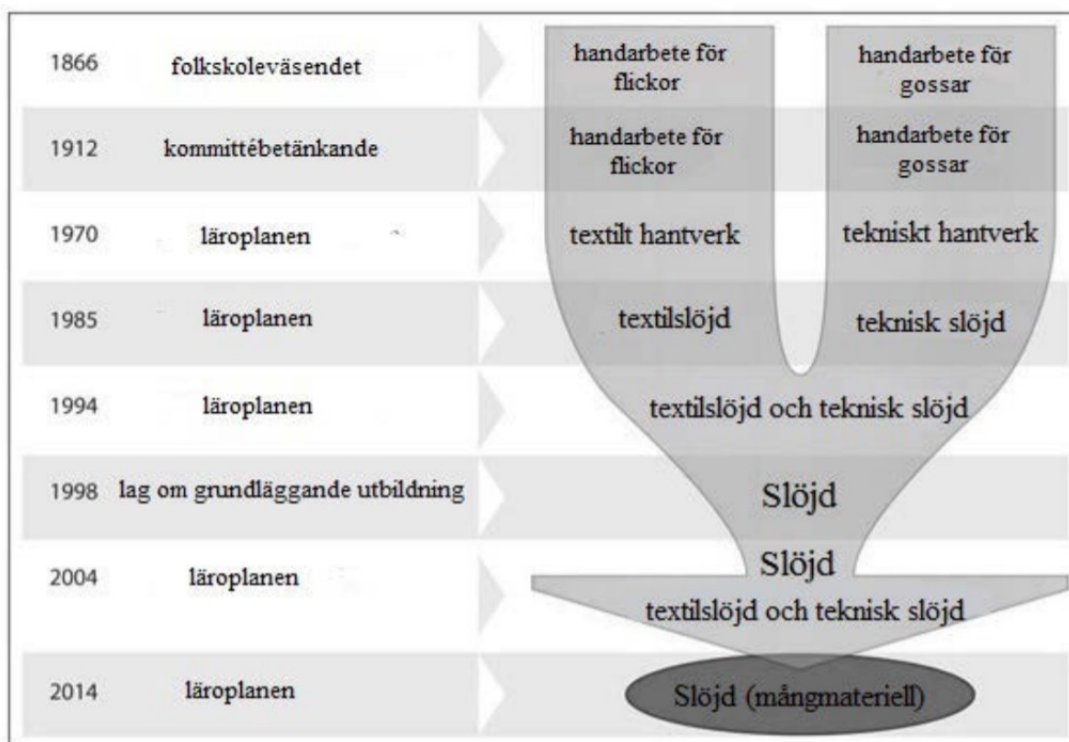
5.1 Slöjdens utveckling

Finland har sedan 1860-talet haft en gemensam allmänbildande skola och under dessa 160 år har samhället utvecklats markant (Hartvik, 2013, s. 1). Vilken roll skolslöjden har haft genom åren i utbildningssystemet och vilken roll läroämnet slöjd har idag beror på förväntningar som samhället ställer på utbildningen (Nygren-Landgårds, 2003, s. 20). Dagens samhälle kännetecknas av en snabb teknologisk utveckling, och denna utveckling ställer nya krav på medborgare. Slöjden har stora möjligheter att stöda samhällets utveckling och efterfrågor. Speciellt nya teknologiska möjligheter har därför medfört utveckling inom slöjden. (Suojanen, 1999, s. 81, 86–87.) Samhällsutvecklingen har inte bara inneburit utveckling av undervisningsmetoder utan även förändringar i slöjdämnets innehåll.

För att människan ska klara sig i framtiden har skolan en viktig roll i att försöka förverkliga de kunskaper, färdigheter och kvalifikationer som samhället förväntar sig. Skolans roll i att förverkliga dessa kunskaper, färdigheter och kvalifikationer som människor ska besitta gäller oberoende vem som definierar dem. Genom lärarens undervisning i skolan förverkligas dessa kunskaper, färdigheter och kvalifikationer hos eleverna. (Hartvik, 2013, s. 1.) För att lärare ska kunna konkretisera och undervisa det som eleverna sannolikt kommer att behöva i framtiden är också lärarna i behov nya kunskaper och färdigheter. Degerfält och Porko-Hudd (2008) betonar att lärare bör beakta och ta upp samhällsutvecklingen i slöjdundervisningen genom att visa eleverna hur ny teknologi och traditionella arbetssätt kan kombineras i slöjden. Som slöjdlärare gäller det att själv vilja lära sig om teknologi och tekniker för att kunna ställa krav på

undervisningsresurser och -möjligheter från skolledning för att skapa en ändamålsenlig och modern undervisning. Ifall vilja till förändring i slöjd saknas hos skolledningen är slöjdlärares eget intresse viktigt. Därför bör en slöjdlärare vara engagerad och våga föra fram vad som behövs i slöjdundervisningen. (Degerfält & Porko-Hudd, 2008, s. 121.)

Lepistö och Lindfors (2015) har beskrivit skolslöjdens historiska utveckling i Finland genom en modell (se figur 3). Från att ha varit ett könsbaserat ämne med två inriktningar sedan 1860-talet har slöjdämnet utvecklats till ett könsneutralt, gemensamt och mångmateriellt ämne.

Figur 3. Skolslöjdens utveckling (Bearbetad efter Lepistö & Lindfors, 2015).

Slöjd har varit ett läroämne i den finländska utbildningen sedan 1866, då folkskolan började. Slöjdämnet var då uppdelat i handarbete för flickor och handarbete för gossar. Slöjden delades även in på samma sätt efter slöjdkommitténs utlåtande 1912. Efter grundskolans införande 1970 och dess läroplan gick slöjdämnet från att vara uppdelad enligt kön till att vara uppdelad enligt material. Slöjden bestod av textilt hantverk och tekniskt hantverk. Det blev möjligt för elever att välja den andra slöjdarten, men egentligen fortsatte det så att flickorna hade textilt hantverk och pojkar tekniskt hantverk. Dock fick eleverna pröva på den andra slöjdarten för en kortare tid. (Lepistö & Lindfors, 2015.)

I och med läroplanen 1985 utvecklades begreppen till textilslöjd och teknisk slöjd men könsindelningen levde kvar så att flickor hade textilslöjd och pojkar teknisk slöjd. (Lepistö &

Lindfors, 2015). Enligt läroplanen från 1985 är slöjdundervisningens mål att mångsidigt utveckla elevens händighet, planerings- och problemlösningsförmåga. Utgångspunkten i undervisningen är naturen, teknologin och miljön, som ska utveckla elevens material-, färg- och formsinne. Handens arbete prioriterades i övningsuppgifter. I läroämnet slöjd från läroplanen 1985 beskrivs slöjddämnet som jämlikhet mellan könen och att textilslöjd och teknisk slöjd är ett gemensamt ämne för alla elever. Eleverna fick dock välja om de ville fokusera på textilslöjd eller teknisk slöjd. (Skolstyrelsen, 1985, s. 248–249.)

I läroplanen från 1985 redogörs skilt för den tekniska slöjdens och den textila slöjdens mål. Också lärostoffet beskrivs skilt för de olika slöjdarterna. I lärostoffet för teknisk slöjd beskrivs vilka slöjdområden och material som eleverna skulle jobba med upp. Inom den tekniska slöjdens områden och material beskrivs sedan utförligt vilka tekniker som eleverna ska öva, inlära, pröva och stifta bekantskap med. I lärostoffen för textilslöjd nämns vilka textila områden och tekniker som ska undervisas. Inom läroämnet slöjd beskrivs också hur kommunal tillämpning av lärokursen i textilslöjd och teknisk slöjd skulle ske. Avslutningsvis beskrivs hur utvädering och ämnesövergripande undervisning mellan slöjd och andra ämnen skulle ske. (Skolstyrelsen, 1985, s. 250–266.)

När läroplanen 1994 infördes fanns inte könsindelningen längre kvar, vilket var en betydande förändring (Lepistö & Lindfors, 2015). Enligt läroplanen från 1994 bildar teknisk slöjd och textilslöjd en helhet som är gemensam för alla oberoende av kön. Slöjd används som benämning för läroämneshelheten. Förutom den gemensamma delen av lärokursen slöjd kan skolor rikta in sig på läroämnets olika delområden. Slöjd är ett ämne som utvecklar handens färdigheter samt fostrar till arbete. I slöjdundervisningen fokuserades på värden som uppskattning av arbete och sysselsättning samt etiska, ekologiska, estetiska och ekonomiska aspekter. Eleverna skulle få kännedom om traditionell och modern teknik genom slöjd. Genom arbetsprocesser som formgivning, planering och tillverkning övade sig eleverna på problemlösning, kritiskt förhållningssätt och självutvärdering. (Utbildningsstyrelsen, 1994, s. 106, 108.)

Läroplanstexten från 1994 beskriver inte mål och innehåll skilt mellan textilslöjd och teknisk slöjd. Gemensamma mål och centralt innehåll för slöjdundervisningen är att eleverna ska tillägna sig kulturarv, behärska helheter som planering och verksamhet samt lära sig värdesätta, upprätthålla och utveckla föremåls och slöjdens kultur. Eleverna ska på eget initiativ inta kunskaper och färdigheter om material, redskap och metoder. Undervisningen sker genom projektarbeten kring olika teman. Teman som undervisningen behandlar är den ekonomiska

miljön, produktionsmiljön, naturmiljön, kulturmiljön och den sociala miljön. (Utbildningsstyrelsen, 1994, s. 107.)

Sedan läroplanen 2004 blev slöjd ett gemensamt ämne dit både textilslöjd och teknisk slöjd hör. Slöjdlektioner kunde därav bestå av textilt och tekniskt arbete. För eleverna innebar detta de kunde utföra både textil- och tekniskt arbete eller fokusera på en av dem. (Lepistö & Lindfors, 2015.) Genom slöjdundervisningen skulle elevens slöjdfärdigheter utvecklas som bidrar till att öka elevens självkänsla, glädje och tillfredsställelse över deras arbete. Undervisningen bestod av arbetsområden och projekt enligt det utvecklingsstadium som eleven befinner sig i. Slöjdundervisningen skulle utveckla elevers kritiska förmåga, ansvarskänsla och kvalitetsmedvetenhet i arbete och materialval. Eleven skulle självständigt kunna välja ändamålsenliga material, arbetssätt och arbetsredskap i slöjdprocessen. (Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 240–241.)

I läroplanen från 2004 är mål och centralt innehåll indelat så att de redogörs skilt för årskurserna 1–4 och årskurserna 5–9. Innehållet för årskurserna 5–9 är uppdelat så att först beskrivs läroämnet slöjd allmänt, därefter redogörs skilt för textilslöjd och teknisk slöjd. Innehållet i textilslöjd och teknisk slöjd delas ytterligare in i visuell och teknisk planering samt tillverkning. Enligt beskrivningen skulle eleverna lära sig att planera och tillverka slöjdprodukter, få kunskaper om kultur, traditionell och modern teknologi, lära sig om säkerhetsfaktorer, vård och renovering, lära sig att förstå företagsverksamhet och produktionsprocesser. Slutligen tas kriterier för vitsordet 8 vid slutbedömningen upp. Kriterierna är indelade i visuell och teknisk planering, tillverkning, självvärdering och reflektioner över processen. (Utbildningsstyrelsen, 2004, s. 241–244.)

Enligt läroplanen från 2014 har ”läroämnet slöjd som uppdrag att lära eleverna att behärska en slöjdprocess i sin helhet.” (Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 146). Slöjdundervisningens mål, centrala innehåll, handledning, differentiering och stöd samt bedömning delas in enligt årskurserna 1–2, 3–6 och 7–9. För årskursindelningarna 3–6 och 7–9 finns bedömningskriterier för goda kunskaper i slöjd. En slöjdprocess består av olika moment beroende på vilken årskursindelning det gäller. Inom årskurserna 7–9 består slöjdprocessen av momenten innovation, formgivning, prövning, dokumentation och värdering, tillverkning, arbets säkerhet, företagsamt lärande, medvetenhet och delaktighet. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I läroplanen från 2014 betonas att slöjd innebär undersökande, kreativt och experimentellt arbete. Inom läroämnet slöjd ska eleverna få planera och tillverka självständigt eller gemensamt. Slöjdundervisningen utvecklar elevernas förmåga att arbeta mångsidigt. Eleverna ska få jobba med övergripande teman över läroämnesgränserna, mångmaterialitet, hållbar utveckling, kulturell mångfald samt mångsidighet genom tillämpning av olika redskap och metoder i slöjden. I slöjden fokuseras på mångmateriell undervisning. (Lepistö & Lindfors, 2015; Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 430–433).

Mångmateriell slöjd omfattar både textilslöjd och teknisk slöjd, vilket innebär att slöjdlärare bör behärska och kunna tillämpa mjuka och hårda material i undervisningen samt kombinera dem. Lärare i slöjd ska undervisa eleverna i innovativt skapande, entreprenörskap och välbefinnande. Därför behöver lärare kunskap och kännedom om vad dessa innebär i slöjden. (Lepistö & Lindfors, 2015.)

Eftersom slöjden är ett gemensamt ämne bör textila och tekniska slöjdlärare samarbeta så att eleverna ska uppfatta slöjden som ett ämne, men också för att främja slöjdens helhetskapande och mångmaterialitet. Lärarna ska undervisa slöjd på en generell nivå så att alla tekniker, material och arbetsområden som förekommer i slöjden lämpar sig för flickor och pojkar (Ainasoja & Nynäs, 2019.) För blivande och yrkesverksamma slöjdlärare är det därför viktigt att få information och fortbildning om program, tekniker och metoder och hur de kan användas i undervisningen. Lärare borde använda det språk och den teknik som eleverna kommer möta i deras kommande yrkes- och vardagsliv. (Degerfält & Porko-Hudd, 2008, s. 121–122.) Fortbildning i slöjdundervisning borde därför fokusera på framtidens behov och på områden som ny teknologi och informationsteknik som främjar innovativt skapande, entreprenörskap och företagsamhet, välbefinnande, helhetskapande och mångmaterialitet.

5.2 Läroplaners påverkan till slöjdfortbildning

Enligt beskrivning av lärmiljöer och arbetssätt i Glgu 2014 ska undervisningen bestå av mångsidiga arbetssätt som lämpar sig i olika undervisnings- och lärsituationer. De olika läroämnena ska innehålla lärmiljöer och arbetssätt som är typiska för de olika läroämnena och stöder utveckling av mångsidig kompetens. Inom valet av arbetssätt ska också *helhetskapande undervisning* tas i beaktande. Med helhetskapande undervisning menas att olika teman eller företeelser studeras som helheter i varje läroämne och speciellt över läroämnesgränser. Målet

med helhetskapande undervisning är att elever ska förstå förhållandet mellan olika fenomen och hur de är beroende av varandra. Innehållet och arbetsmetoderna ska ge eleverna möjlighet att kombinera kunskaper och färdigheter från olika läroämnen. (Utbildningsstyrelsen, 2014.) ”I slöjd är utgångspunkten att studera olika övergripande teman på ett heltäckande och naturligt sätt över läroämnegränserna.”(Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 147).

I läroämnet slöjd i Glgu 2014 och i slöjdens stödmaterial för Glgu 2014 framkommer att slöjden ska utveckla elevernas rumsuppfattning, taktila känsla samt förmåga att göra med händerna. Undervisningen ska betona elevernas olika intressen och hur eleverna fungerar i grupp. Eleverna ska få kunskap om den omgivande materiella världen, vilket innebär kunskap om elevernas livsmiljö, det lokala kulturarvet och samhällets kulturella mångfald. Lärare ska handleda eleverna till att använda informations- och kommunikationsteknikens möjligheter i slöjdprocessens olika moment. Eleverna ska få utnyttja mobila apparater i slöjden och öva sig på att göra tredimensionella ritningar och modeller. (Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 430–432.) Faktorerna som bidrar till variationer i slöjdundervisningen och att lärare bör anpassa undervisningen är många. Innehållet i läroplanerna kan tillämpas på olika sätt och kan leda till att lärare som undervisar i slöjd känner ett behov att utvecklas.

Undervisningen i slöjd ska bestå av arbetssätt, lärmiljöer och material som lämpar sig för slöjdande i olika material och tekniker som sträcker sig från mjuka till hårda material. Läroämnet slöjd ska som obligatoriskt ämne i grundskolan inte innehålla olika lärokurser och eleverna ska först kunna välja mellan olika innehållsområden i slöjd då läroämnet blir valfritt i årskurs 8 och 9. Ett valfritt ämne kan inom slöjd till exempel heta teknisk slöjd, textilslöjd, mekanik eller mode. Faktorer som påverkar fortbildningsbehovet i slöjd är innehållet i kommuners lokala läroplaner. Glgu 2014 kan tolkas på olika sätt och kommuner väljer att tillämpa Glgu enligt kommuners och skolors möjligheter, resurser och prioriteringar. Innehållet i lokala läroplaner varierar därför kommuner emellan. I lokala läroplanen avgörs vilka valfria ämnen som eleverna erbjuds samt i vilka årskurser de undervisas. För varje valfritt ämne bestämmer den lokala läroplanen mål och innehåll i ämnet. Dessutom bestämmer den lokala läroplanen hur de valfria ämnen ska bedömmas. (Utbildningsstyrelsen, 2019b.)

Gällande läromedel i slöjdundervisning finns det inget specifikt avsett läromedel för planering, genomförande och utvärdering av slöjdundervisning. Att det inte finns något läromedel som är avsett för slöjdundervisning i grundskolan försätter läraren i en krävande situation. Utmaningen som läraren ställs inför stärks av att hen sällan har slöjdkollegor att diskutera undervisning med. Många lärare producerar egna läromedel som de stöder sin slöjdundervisning på. De egna

producerade läromedlen innehåller egna målsättningar, egna elevgruppers behov och krav. Läromedlen stöder läraren vid anpassning av undervisning och gynnar eleverna eftersom det bidrar till att elevernas kunskaper och färdigheter utvecklas. Att det inte finns något egentligt avsett läromedel i slöjdundervisning ställer högre krav på lärarnas professionalitet och deras förmåga till att förhålla sig kritiskt till deras undervisning. På grund av att det inte finns något läromedel ökar också kraven på lärarutbildningar, fortbildningar och kollegialitet. Dock finns det en variation mellan lärare som använder material från sin utbildning som läromedel och lärare som inte använder. Vidare finns det ännu större variation mellan lärare som använder material från fortbildningar som läromedel och lärare som inte använder materialet som läromedel. (Holmberg, Porko-Hudd & Samuelsson, 2017.)

Fortbildningar kan anordnas som erbjudanden från en anstalt eller som ett beställningsarbete där kundens önskemål avgör fortbildningens innehåll och struktur. Erbjudna fortbildningar kan både vara korta och längre fortbildningar eller seminarier. Fortbildningarna som är beställda kan vara några timmar till flera dagar och ordnas för det mesta i kundens utrymmen och lokaler. Beställda fortbildningar kan också ordnas som distansutbildning. Fortbildningar som är beställda ordnas ofta i samverkan med kommuner och enskilda organisationer. (Utbildningsstyrelsen, 2019a; Åbo Akademi, 2019.) Innokas som är ett nätverk under Helsingfors universitet ordnar utbildningar som grundar sig på en modell med namnet Innovativ Skola. Utbildningarna ordnas enligt fem undervisningsteman som är: den innovativa skolan, lärande och lärmiljöer, lärarskap, ledarskap samt samarbetsnätverk. (Innokas, 2019.) Innokomp är ett samarbetsprojekt mellan Åbo Akademi, Helsingfors universitet, Åbo universitet och Östra Finlands universitet som arbetar med att uppdatera verksamhetsmodellerna i slöjdundervisningen. Innokomp finansieras av Undervisnings- och kulturministeriet. ”Projektets mål är att ge yrkesverksamma lärare redskap som kan användas då läraren vill förnya sin undervisning i slöjd” (Innokomp, 2020). Temaområden som Innokomp jobbat med är: mångmaterialitet, digitalisering, innovationskompetens samt samlärarskap. (Innokomp, 2020.)

Olika ansalter anordnar olika fortbildningar i slöjdundervisning. Innehållet i fortbildningshelheter varierar från helhet till helhet och från anstalt till anstalt. Vad innehållet i fortbildningshelheter behandlar påverkas bl.a. av aktuella områden i slöjden, läroplaner, efterfrågan och behov. Några ansalter som ordnar fortbildningar, kurser och evenemang för lärare är: Innokas, TAO r.y., Mehackit, Centret för livslångt lärande, Regionförvaltningsverket, Valteri, Utbildningsstyrelsen, TOL r.y. och Taito. (Innokas, 2019; Mehackit, 2019;

Regionförvaltningsverket, 2019; Taitoliitto, 2019; Tekninenopettaja, 2019; Tekstiiliopettajaliitto, 2019; Utbildningsstyrelsen, 2019a; Valteri, 2019; Åbo Akademi, 2019.)

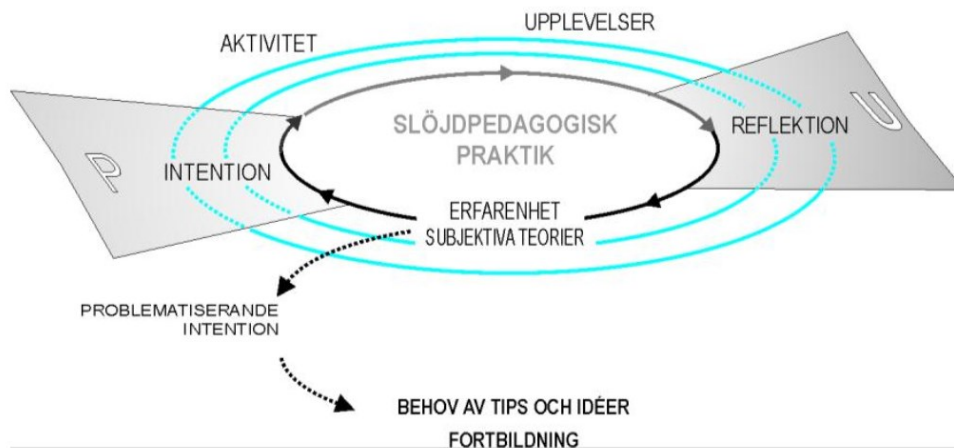
5.3 Fortbildningsbehov i slöjd

Diskussioner som förekommer inom fortbildningsplanering är om fortbildningen ska ha en allmänpedagogisk inriktning där det fokuseras på det didaktiska, eller om fortbildningen ska vara ämnesinriktad och fokusera på ämnesfördjupning. För att avgöra om en fortbildning ska ha en allmändidaktisk inriktning eller ämnesinriktning gäller det att klargöra fortbildningsbehovet. (Madsén, 1994, s. 50–52.) Slöjd är ett läroämne där lärare sällan använder traditionella läromedel. Undervisningen kännetecknas istället av lärarens handledning till elevernas individuella lärande och -utvecklingsprocesser. Därför kan lärare känna ett behov av stöd för deras mångdimensionerade undervisning. För att en slöjdlärare ska uppnå kontinuerlig utveckling krävs tillfällen så att professionsutveckling kan ske, men också kapacitet och vilja hos läraren. Ett sätt att betrakta processen som leder till slöjdlärares behov av fortbildning är att observera slöjdlärares arbetsvardag. (Hartvik & Porko-Hudd, 2013.)

Slöjdlärares arbetsvardag består till största del av undervisning och handledning av elever i slöjdsalen. Att handledning tar mycket tid beror på att eleverna har varierande slöjdprocesser som kräver individuell handledning. Slöjdundervisningens innehåll påverkas av vad som anses vara viktigt och eftersträvansvärt i samhället. Vid planering av slöjdundervisning beaktar läraren samhällets krav samtidigt som läraren tolkar och tillämpar läroplan. Resultatet av slöjdundervisningens genomförande syns sedan genom eleven. Slöjdundervisningen kan beskrivas som sådan att planering sker från omvärlden till medvärlden och därefter till den pedagogiska verksamhet som omfattar elev, lärare, slöjdteknologi, inkluderande material, tekniker och arbetssätt. (Hartvik & Porko-Hudd, 2013.)

Hartvik och Porko-Hudd (2013) beskriver förloppet som leder till ett upplevt behov av fortbildning i slöjd genom en figur (se figur 4). Vid genomförandet av slöjdpedagogisk praktik är det lärarens erfarenheter och subjektiva teorier som bildar grunden. Utifrån erfarenheterna och teorierna bildas intention dvs. syfte och mål, som skapas och förvandlas till aktivitet som ger läraren upplevelser. Aktiviteterna och upplevelserna blir föremål för en reflektion som leder till en erfarenhet. Detta förlopp från erfarenhet till reflektion har nu skapat ett verksamhetsvarv.

Här bidrar varje verksamhetsvarv till en lärarerfarenhet och bygger på forandet av lärarens subjektiva teorier. Behovet av fortbildning beskrivs i figur 4 genom lärarens planering och utvärdering.

Figur 4. Lärarens arbetsvardag och upplevda behov av fortbildning (Hartvik & Porko-Hudd, 2013).

Erfarenhetsbaserat lärande väcker delade åsikter. Det utgör en god grund för att ta till sig och lära sig nya sätt att agera, samtidigt som frågan om hur ny kunskap kan komma in i ett lärande som bygger på tidigare erfarenheter väcker oro. Genom att nya infallsvinklar av slöjdundervisning efterfrågas leder det till en problematiserande intention hos slöjdlärare på grund av att deras egna erfarenheter inte räcker till och därav uppstår ett behov av fortbildning. Som slöjdlärare handlar det inom ens professionella utveckling att försöka bryta sig från vanor och rutiner för att istället experimentera och pröva på det okända och få ny erfarenhet. Detta kan göras genom fortbildning där tidigare fortbildningserfarenheter utnyttjas samtidigt som experimentella och nytänkande tillvägagångssätt tillämpas. (Hartvik & Porko-Hudd, 2013.)

Behovet och utbudet av fortbildning kan ske genom två olika alternativ. Det etablerade fortbildningsformen bygger på att innehållet i fortbildningskurser formas av anordnaren och finansören enligt vad som anses vara ett relevant fortbildningsinnehåll. Det aktuella fortbildningsinitiativet utgörs av att yrkesverksamma lärare efterlyser fortbildningskurser inom ett visst område som sedan verkställs av anordnare och finansörer. Här handlar det om att lärare känner uttryckliga behov av att utveckla och uppdatera sig i sin arbetsvardag. (Hartvik & Porko-Hudd, 2013.)

Hilmola (2009) skriver att det i framtiden bör ägnas mer tid och uppmärksamhet åt fortbildning av lärare i slöjd. Fortbildning påverkas av hur mycket lärare använder sig av Glgu vid planering

och genomförande av deras egen undervisning. Lärare kan inte förväntas uppfylla Glgu:s mål i slöjdundervisningen ifall lärare inte har fått tillräckligt med utbildning eller fortbildning. Lärare saknar helt enkelt kunskap och färdigheter för att kunna tillämpa Glgu i slöjdundervisningen. Glgu ger inte lärare de arbetsredskap och innehåll som behövs för att lärare ska kunna klara av att genomföra slöjdundervisning. Kunskaper och färdigheter för att kunna utföra slöjdundervisning bör lärare få genom utbildning och fortbildning. Dock finns det många faktorer som påverkar slöjdundervisningen och Glgu inte tar upp. Hos arbetsgivaren som är ansvarig för arrangemang och genomförande av fortbildning ligger därför ett stort ansvar. (Hilmola, 2009.) I följande kapitel kommer studiens metod att redogöras och genomförandet av undersökningen beskrivas.

6. Metod

I detta kapitel preciseras studiens syfte och forskningsfrågor. Därefter redogörs för undersökningens datainsamlingsmetod och vilken typ av forskning denna studie är. Sedan behandlas valet av respondenter och genomförandet av undersökningen. I kapitlet beskrivs även hur analys och tolkning av datamaterialet har genomförts. Avslutningsvis diskuteras vad validitet, reliabilitet och etik i en studie innebär.

6.1 Precisering av syfte och forskningsfrågorna

Studiens syfte är att undersöka hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjddämnet. Studien ger en överblick i hur lärare utvecklar sig och ser på fortbildningens betydelse för sin egen professionella utveckling. Dessutom ges en översikt av vilka positiva och mindre positiva erfarenheter lärare har av fortbildning i slöjd samt vilken nytta lärare har haft av fortbildning. Studien behandlar även hurdana fortbildningar lärare har intresse av. Dessa saker ger en helhetsbild av lärares fortbildningsintresse och hur fortbildning kunde göras intressantare. Studien ger en överblick av hur fortbildning inom slöjd kunde utvecklas samt hurdant innehåll och upplägg fortbildningsanordnare kunde satsa på.

Med studiens syfte som utgångspunkt har följande tre forskningsfrågor formulerats:

- Hurdan inställning har lärare till fortbildning i läroämnet slöjd?
- Vilka erfarenheter har lärare av fortbildning i läroämnet slöjd?
- Hurdana fortbildningar föredrar lärare att delta i?

Studiens första forskningsfråga undersöker hur lärare ser på sin egen utveckling och fortbildning i läroämnet slöjd. Hur utvecklar sig lärare som undervisar slöjd helst? Anses det vara viktigt att vara uppdaterad inom slöjddämnet. Vilka faktorer inverkar på slöjdlärares inställning och möjlighet till fortbildning i slöjd och vidare hur mycket inverkar dessa faktorer. Genom studiens andra forskningsfråga eftersträvas en bild av antalet fortbildningar i slöjd som respondenterna har deltagit och vilka områden fortbildningarna behandlat. Dessutom beskrivs lärares positiva och mindre positiva erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Med den tredje forskningsfrågan eftersträvas en framåtblick i hurdana fortbildningar lärare föredrar att delta i, genom att lärares fortbildningsintresse redovisas. Detta för att göra fortbildningar intressantare

och attraktivare bland lärare som undervisar slöjd, men även för att få fram vilka områden lärare vill utvecklas inom i slöjden. Sammanfattningsvis kommer dessa tre forskningsfrågor ge en överblick av hur lärare som undervisar slöjd ser på fortbildning som utvecklingsätt och vad som inverkar på det. Även hur fortbildning i slöjd kunde utvecklas, göras intressantare och mer lockande för att bidra till lärares utveckling, utveckling av undervisning och slöjdens utveckling.

6.2 Enkät som datainsamlingsmetod

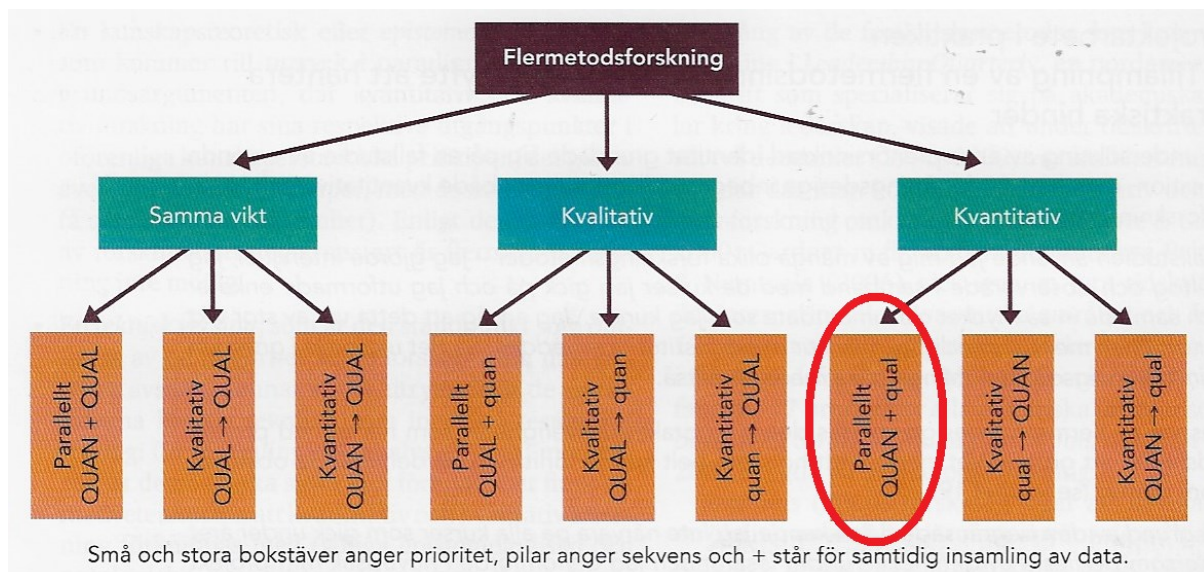
Utgående från studiens syfte och forskningsfrågor kan antingen kvantitativ eller kvalitativ metod tillämpas vid genomförande av undersökningen. Även en kombination av kvantitativ och kvalitativ metod vore möjligt. När både kvantitativa och kvalitativa metoder används i samma studie och bildar en kombination blir studien en flermetodsforskning. Inom flermetodsforskning kan kvantitativa och kvalitativa metoderna användas som en mix eller så att de används efter varandra. När enbart kvantitativa eller kvalitativa data inte räcker till för att svara på studiens syfte tillämpas flermetodsforskning. Syftet med flermetodsforskning är att det insamlade materialet ska stöda och komplettera varandra. Flermetodsforskning har blivit vanligare som forskningsmetod. (Bryman & Bell, 2017, s. 592, 594).

Vid studier som är omfattande kan det vara en fördel att kombinera kvantitativa och kvalitativa metoder. Genom att kombinera olika metoder täcks flera olika infallsvinklar och detta ger studien olika slags information samt en mer fullständig bild. (Eliasson, 2018, s. 30–31.) Hur forskaren väljer att generera, bearbeta och analysera det data som samlats in avgör om forskningen är kvantitativ eller kvalitativ. Inom kvantitativ forskning är frågor som vad, hur, vilka är skillnaderna och vilka är relationerna intressanta för forskaren. Medan frågor som vad är detta och vilka är de underliggande mönstren är intressanta inom kvalitativ forskning. (Patel & Davidsson, 2011.)

Vilken typ av flermetodsforskning som det är frågan om påverkas av beslut om hur data insamlats. Flermetodsforskning indelas enligt prioriteringsbeslut eller sekvensbeslut. Denna studie grundar sig på prioriteringsbeslut eftersom det kvantitativa och kvalitativa data samlats in samtidigt. Data har samlats in samtidigt trots att den huvudsakliga metoden är kvantitativ, vilket det inte alltid görs i en flermetodsforskning. Istället kan det kvantitativa data och

kvalitativa data samlas in skilt. Inom flermetodsforskningen finns det även olika inriktningar av hur insamlingen av data kan ske. Integrerad design kan vara kvantitativt eller kvalitativt prioriterat inriktat, men båda stöder sig på varandra. Integrerad design lämpar sig då studien har frågor som kräver olika typ av data för att få ett täckande resultat. I och med att denna studie har slutna frågor och öppna frågor ger den olika typer av data. Därför lämpar sig integrerad design för denna studie. Följande figur (se figur 5) åskådliggör flermetodsforskningens klassifikation. (Bryman & Bell, 2017, s. 595–598.)

Enkät som datainsamlingsmetod lämpar sig väl när man vill nå fler människor och få svar från en större grupp människor. Eftersom detta är relevant i denna studie valdes enkät som *Figur 5*. Klassifikation över flermetodsforskning i termer av prioritet och ordningsföljd (sekvens) (Bryman & Bell, 2017, s. 596).

datainsamlingsmetod. När frågorna utformas till en enkät utgår man ifrån studiens syfte och forskningsfrågor. Genom att tillämpa enkät som datainsamlingsmetod undviks intervjuareffekten ”omedveten styrning”, som innebär att man omedvetet styr den man intervjuar. En nackdel med enkät är att risken för bortfall är större, eftersom det är svårare att motivera en stor anonym grupp och det går inte att kontrollera ifall frågorna uppfattas korrekt. (Stukát, 2011, s. 47–48.)

Eftersom jag ville få ett så brett svarsområde som möjligt kommer denna studie att genomföras genom enkät. Därför anses enkät vara det bästa alternativet att genomföra studien på. Enkäten kommer bestå av slutna frågor och öppna frågor. På grund av enkätens struktur och frågetyper kommer studien att vara en flermetodsforskning dvs. både kvantitativa och kvalitativa inslag. Detta för att få fram ett resultat som motsvarar studiens syfte. I och med att enkäten består av slutna och öppna frågor är enkäten en blandning av strukturerad och ostrukturerad enkät. En

strukturerad enkät innehåller endast slutna frågor, medan en ostrukturerad enkät består av öppna frågor. Andra kvantitativa datainsamlingsmetoder förutom enkät som kunde tillämpas är: standardiserade test, strukturerad enkät, ostrukturerad enkät eller intervjuer och observationer enligt särskilt registreringschema samt kontrollerade experiment. (Stukát, 2011, s. 34–35, 49–52.) Den kvantitativa delen av studien består av slutna frågorna. Medan den kvalitativa delen av studien består av de öppna frågorna och överlag tolkningen och förståelsen av resultaten. En annan insamlingsmetod som jag hade kunnat använda mig av skulle kunna ha varit intervju, men då hade det inte varit möjligt att täcka ett brett område och nå en så stor grupp lärare som det var önskvärt.

6.3 Genomförande av datainsamling

Studien genomfördes som en webbenkät som skapades i programmet Google formulär (se bilaga 2). Enkäten består av ett antal bakgrundsfrågor och tre huvuddelar med vars hjälp studiens tre forskningsfrågor ska besvaras. I inledningen av enkäten beskrivs syftet med studien och varför respondenternas svar är viktiga. Dessutom framkommer på vilket sätt respondenternas integritet skyddas och vem som har tillgång till svaren. I enkäten informeras också om när frågeformuläret stängs. Avslutningsvis tackas respondenterna för deltagandet och forskarens kontaktuppgifter finns också inskrivet, ifall någon har frågor. Enligt Eliasson (2018, s. 39–40) är det viktigt att inledningsvis i en enkät redogöra för studiens syfte och att respondenternas anonymitet är skyddad. I slutet av en enkät bör forskaren rikta ett tack till respondenterna för deras insats och lämna sina kontaktuppgifter för eventuella frågor om undersökningen.

Enkäten består som tidigare nämnts av slutna och öppna frågor. De slutna frågorna är till sin form flervalfrågor. Enkätens bakgrundsfrågor är obligatoriska frågor och behandlar kön, undervisningsland, -tid, -inriktning och -grupper, respondenternas utbildning. Genom bakgrundsfrågorna fås en bild av vilka respondenterna är. Enkätens del 1 som heter *Önskat fortbildningsupplägg och innehåll i slöjd* besvarar studiens tredje forskningsfråga; Hurdana fortbildningar i läroämnet slöjd föredrar lärare att delta i? Del 1 består av två obligatoriska frågor med olika områden och upplägg av fortbildning i slöjd. Respondenterna svarar genom att välja ett av de fyra eller fem svarsalternativ som bäst beskriver deras intresse av det aktuella

fortbildningsområdet. Efter frågorna i del 1 får respondenterna frivilligt kommentera och tilläga ifall de saknar något område eller upplägg i föregående fråga. Enkätens första del behandlar den tredje forskningsfrågan eftersom jag ville väcka respondenternas intresse för enkäten från början, genom att de får ge deras synpunkt enligt intresse och önskan.

Enkätens del 2 heter *Inställning till fortbildning i slöjd* och besvarar den första forskningsfrågan; Hurdan inställning har lärare till fortbildning i läroämnet slöjd? Del 2 fokuserar på respondenternas inställning till fortbildning i slöjd, vad som inverkar på inställningen, vilka faktorer som påverkar och hur mycket faktorerna påverkar. Enkätens andra del består av fem obligatoriska frågor som behandlar antalet fortbildningar i slöjd som respondenterna deltagit i, respondenters utvecklingsätt och vilka faktorer som påverkar respondenternas inställning till fortbildning i slöjd. Respondenterna får fylla i det svarsalternativ som beskriver och passar bäst in enligt dem. Efter den andra delens första fråga får respondenterna frivilligt kommentera och beskriva deras synpunkt efter de resterande frågorna i del 2.

Del 3 i enkäten heter *Erfarenheter av fortbildning i läroämnet slöjd* och besvarar studiens andra forskningsfråga: Vilka erfarenheter har lärare av fortbildning i läroämnet slöjd? Del 3 svarar på respondenternas positiva och mindre positiva erfarenheter av fortbildning i läroämnet slöjd. Enkätens tredje del består av sex frågor, av vilka alla är frivilliga att svara på eftersom man inte kan utgå ifrån att alla respondenter som besvarar enkäten har erfarenheter av fortbildning i slöjd. De två första frågorna i del 3 är flervalsfrågor om respondenternas erfarenheter av fortbildning i slöjd. Detta för att få en helhetsuppfattning om respondenterna har god eller dåliga erfarenheter av fortbildning i slöjd samt vilken nytta de har haft av dem. De tre följande frågorna är öppna frågor som besvarar vilka fortbildningar inom slöjd som respondenterna deltagit i samt vilka positiva och mindre positiva erfarenheter de har av fortbildningar i slöjd. I denna studie är benämningen mindre positiva erfarenheter ett annat ord för negativa erfarenheter. Varför jag valde att använda mig av benämningen mindre positiva erfarenheter framom negativa erfarenheter beror på att tröskeln skulle vara lägre för respondenterna att beskriva deras negativa erfarenheter av fortbildning i slöjd ifall jag använde benämningen mindre positiva, anser jag. Därför används benämningen mindre positiva erfarenheter i denna studie, men syftar på negativa erfarenheter. Avslutningsvis i enkätens sista fråga får respondenterna ge övriga och slutliga kommentarer samt ställa frågor om enkäten eller studien.

6.3.1 Pilotundersökning

Enkät som datainsamlingsmetod kräver omsorgsfull förberedelse (Stukát, 2011, s. 48). Genom att utföra en pilotundersökning kontrolleras att andra personer förstår frågeformuläret på det sätt som forskaren avser. Syftet med en pilotundersökning är att se hur enkäten fungerar och få bort konstigheter, missförstånd och fel. I pilotundersökningen testas om alla frågor och instruktioner är klara och förståeliga. Att besvara enkäten ska bli så lätt som möjligt vid det egentliga genomförandet av undersökningen. Enkäten ska prövas på pilotpersoner som är möjligast lika med personerna i den kommande undersökningsgruppen. (Eliasson, 2018, s.41–42; Bell, 2016, s. 181.)

För denna undersökning valdes fyra pilotpersoner. Dessa fyra pilotpersonerna valdes på grund av deras likhet till respondenterna. Den största likheten ligger i att personerna är slöjdlärostudenter och har därför kunskap inom slöjddämnet. Två av pilotpersonerna studerar textil inriktning i slöjd som huvudämne och de två andra studerar teknisk inriktning. Genom detta omslöt pilotundersökningen av olika synvinklar från slöjdens två huvudinriktningar. Utgående från pilotundersökningen erhöles ett bredare perspektiv på synpunkter om frågeformulärets utformning, omfattning och frågeställningar. Vid val av pilotpersoner beaktades att ingen av pilotpersonerna uppfyller kraven för att delta som respondent vid genomförandet av studien. Vilket innebär att ingen av pilotpersonerna har besvarat enkäten vid två tillfällen.

6.4 Val av respondenter

Vid valet av respondenter beaktades vad det är som undersöks och till vem resultatet från undersökningen kommer att relateras med. Syftet med denna studie är att undersöka hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjd. Därför blir det naturligt att respondenterna är lärare som undervisar slöjd. Att på ett enkelt sätt få kontakt med alla lärare som undervisar slöjd i Finland var inte möjligt, eftersom jag inte hade tillgång till deras direkta kontaktuppgifter. Däremot hade det varit möjligt att nå ut till slöjdlärare i Svenskfinland via deras rektorer, eftersom alla rektorers kontaktuppgifter i Svenskfinland finns tillgängliga på adressen www.svenskskola.fi. Dock valde jag inte att nå ut till slöjdlärare i Svenskfinland via deras rektorer på grund av risken för bortfall.

Eftersom jag inte hade tillgång till några direkta kontaktuppgifter till lärare som undervisar slöjd i Finland valde jag att nå ut till de förväntade respondenterna genom sociala medier. Valet av att skicka ut undersökningen via sociala medier beror också på att jag ville nå ut till så många lärare som möjligt. Undersökningen skickades ut via en sluten Facebookgrupp med namnet Slöjdlärare. Syftet med gruppen Slöjdlärare är enligt beskrivningen på Facebook att den ska fungera som en miljö för diskussion om slöjdundervisning samt uppmuntra till ett mångsidigt samarbete och växelverkan för att utveckla slöjdundervisningen. Gruppen har över 1900 medlemmar främst från Finland och Sverige. Genom att skicka en medlemsförfrågan och besvara två frågor där man beskriver hurdan roll man har i förhållande till slöjd kan man bli medlem i gruppen. Eftersom gruppen inte har några krav på att man måste undervisa slöjd för att vara medlem i den kan det inte garanteras att alla som svarat på enkäten är lärare som undervisar slöjd.

För att få respondenter till studien gjorde jag ett inlägg (se bilaga 1) på gruppens sida. Inlägget innehöll information om studien, undersökningens syfte och där redogjordes till vem enkäten är ämnad. I inlägget fanns avslutningsvis en länk till enkäten. Enkäten nådde alltså ut till alla medlemmar i Facebookgruppen, ca 1900. Efter nio dagar gjordes en påminnelse i Facebookgruppen om möjlighet att delta i undersökningen. I inlägget ombads medlemmar i gruppen som redan besvarat enkäten att inte besvara den på nytt. Dock kan det inte garanteras att det inte finns någon respondent som svarat på enkäten fler än en gång. En sista påminnelse om att besvara enkäten gjordes efter ytterligare 11 dagar. Enkäten var öppen att besvaras i sammanlagt fyra veckor.

6.5   **Analys av data**

Vid analys av det insamlade data analyserades det kvantitativa och kvalitativa data åtskilt från varandra och på olika sätt. I resultatet har analyserna sammanförts för att tillsammans kunna svara på forskningsfrågorna. Svaren på de slutna frågorna har analyserats som kvalitativa variabler genom att de omvandlats till siffror i ett dataprogram. Utgående från de kvalitativa variablerna dvs. nominal- och ordinalvariabler har beskrivande värden som medeltal (medelvärde) för varje påstående, alternativ, kategori och fråga räknats ut. Medeltalet ger en bra helhetsbild över data. Medeltal är lättöverskådliga och begripliga eftersom det visar det genomsnittliga värdet och man kan tydligt avläsa och jämföra skillnader och likheter mellan

påståenden, alternativ, kategorier och frågor. Medeltalen redovisas med två decimalers noggrannhet inom en skala från ett till fyra eller som procentenheter. Utgående från medeltalen kan respondenternas genomsnittliga svar avläsas på skalan och utifrån det kan populariteten hos olika påståenden, alternativ, kategorier och frågor tydas. Det kvantitativa data som representerar de slutna frågorna i enkäten presenteras i form av diagram och beskrivande text. I denna studie har liggande stapeldiagram använts eftersom de fungerar bra. Detta för att liggande stapeldiagram är lätta att avläsa och tyda samt att de inte tar mycket utrymme. Dessutom kan flera faktorer som antal, medeltal eller procentenhet visas samtidigt. (Eliasson, 2018, s.145–146.)

Det kvalitativa data som representerar enkätens öppna frågor innebär de frågor som respondenterna fått besvara med egna ord. Dessa öppna frågor representeras av när respondenterna svarat alternativet ”annan” på en föregående slutna fråga dvs. som följdfrågor. Respondenterna får t.ex. lista andra områden, tekniker, upplägg, utvecklingsätt, faktorer som inte nämnts bland påståenden, alternativ och kategorier. Slutligen representeras dessa öppna frågor av när respondenterna får beskriva deras erfarenheter samt ge övriga och slutliga kommentarer. De fritt formulerade svaren har analyserats och tolkats enligt innehållsanalys. Innehållsanalys innebär ”en systematisk och replikbar teknik för att sammanfatta många ord i en text till färre innehållskategorier som grundar sig på tydliga kodningsregler” (Bell, 2016, s. 145). Med kodning anses ord, fraser eller satser som räknas samman till minder eller större helheter. Koder används för att ta fram och organisera helheter. Genom att tillämpa kodning uppkommer en form av kategorisering. (Bell, 2016, s. 145, 253, 265.)

6.6 Reliabilitet, validitet och etik

Studiens tillförlitlighet och kvalitet kan delas in i mindre områden enligt: reliabilitet, validitet och etik. Med reliabilitet avses hur mätningar är utförda och hur noggrant informationen är bearbetad. Validitet innebär mätinstrumentets funktionalitet för det som avses mätas. För att en studie ska ha hög reliabilitet bör den även ha hög validitet. Målet för en studie är att informationen och resultaten ska vara så pålitliga som möjligt. Detta uppnås genom att forskaren kontinuerligt tillämpar noggrannhet och kritiskt tänkande vid genomförandet av studien. (Holme & Solvang, 1997 s. 163, 167; Stukát, 2011, s. 134.)

Vid genomförande av en studie ska följande fyra etiska principer beaktas: informationskravet, samtyckekravet, konfidentiella kravet och nyttjandekravet. Detta innebär att personer som berörs av studien ska informeras, personer har själv rätt bestämma om medverkan, medverkandes anonymitet ska beaktas samt att informationen som samlats in endast kommer användas för forskningsändamål. Kort sagt går dessa etiska principer ut på att respondenternas rättigheter och anonymitet beaktas och skyddas. (Stukát, 2011, s. 138–140.) I denna studie har respondenterna informerats om studiens syfte, att svaren behandlas konfidentiellt och anonymt samt frågats om samtycke. Dessutom har respondenterna informerats om att svaren endast kommer användas till forskningssammanhang som anknyter till studien. Studiens reliabilitet och validitet diskuteras mer i kapitel 8.2 Metoddiskussion.

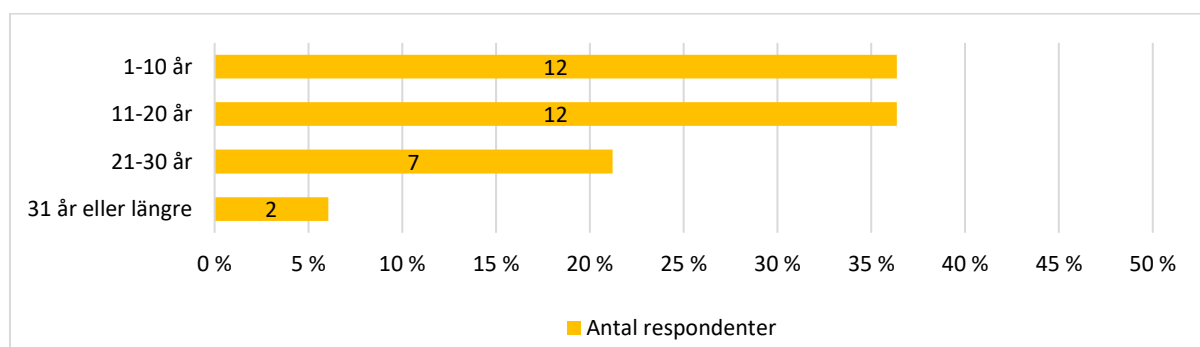
7. Resultatredovisning

I detta kapitel redogörs först för respondenternas bakgrund. Sedan presenteras resultaten av studiens undersökning. Kapitlet är indelat i fyra delar utgående från undersökningens respondenter och forskningsfrågor. Till först behandlas resultatet för den första forskningsfråga gällande lärares inställning till fortbildning i läroämnet slöjd. Därefter redovisas resultatet för den andra forskningsfrågan gällande lärares erfarenheter har av fortbildning i slöjd. Avslutningsvis presenteras resultatet för den tredje forskningsfrågan som tar fasta på hurdana fortbildningar lärare föredrar att delta i.

7.1 Undersökningens respondenter

Enkäten besvarades av 33 respondenter. 27 av respondenter var kvinnor (82%) och sex var män (18%). En ojämn könsfördelning där fyra femtedelar av respondenterna var kvinnor. Av respondenterna undervisade 30 i Sverige (91%), medan tre respondenter undervisade i Finland (9%). Även här var fördelningen ojämn där Sverige dominerade stort som hemland för de svarande, med över nio tiondedelar bland respondenterna.

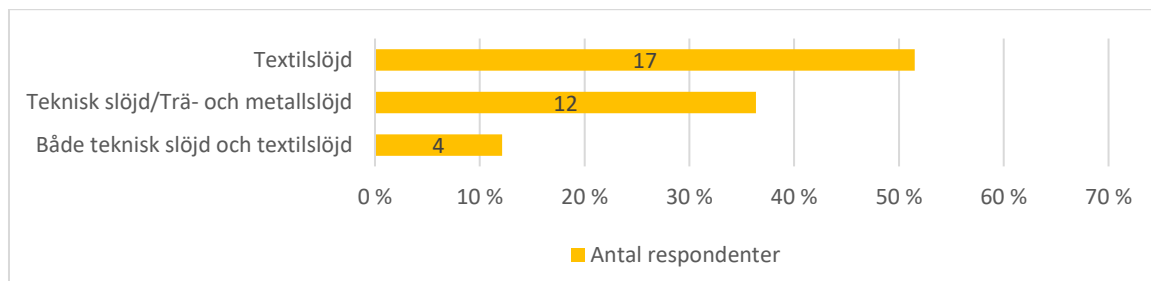
Respondenter som har undervisat slöjd i 1–10 år och 11–20 år är vardera 12 till antalet (se figur 6). Sju respondenter har undervisat slöjd i 21–30 år, medan endast två respondenter undervisat slöjd i 31 år eller längre. Detta tyder på att största delen av respondenterna 24 av 33 (73%) har undervisat slöjd i 1–20 år, medan antalet respondenter som undervisat slöjd i 21 år eller längre är nio (27%).

Figur 6. Tid som respondenterna har undervisat slöjd.

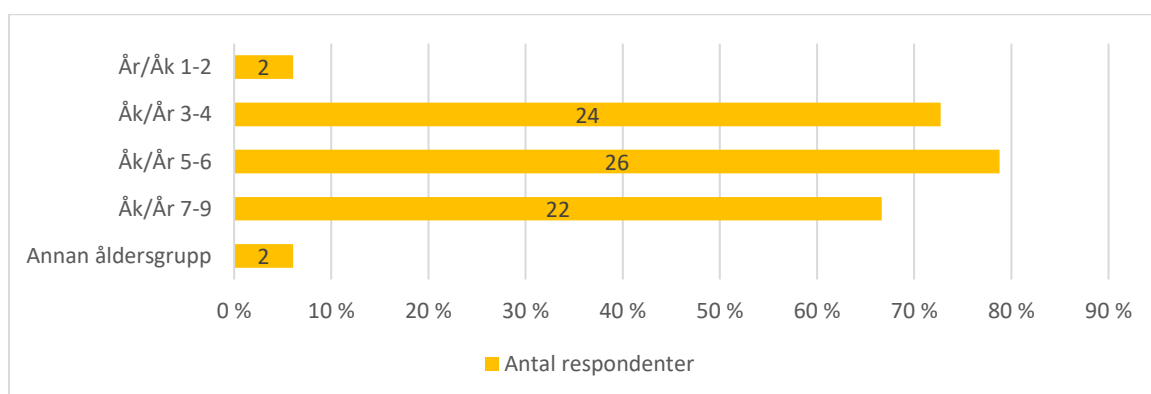

Bland 33 respondenter är textilslöjden den slöjdinriktning som flest respondenter 17 (52%) undervisar inom (se figur 7). 12 av respondenterna (36%) undervisar teknisk slöjd/trä- och metallslöjd, medan fyra av respondenterna (12%) undervisar både inom teknisk slöjd och textilslöjd.

Figur 7. Slöjdinriktning som respondenterna undervisar.

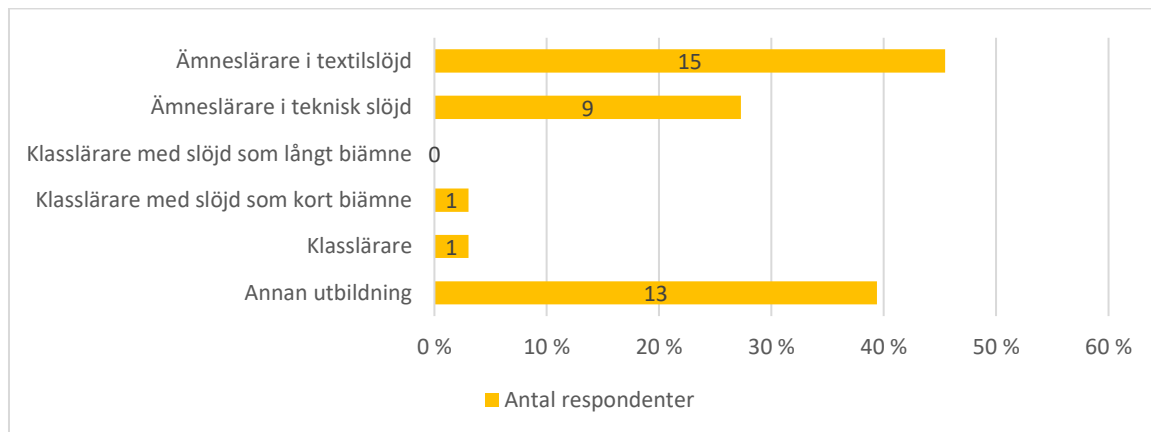
Ser man på inom vilka årskurser som respondenterna undervisar, så undervisar de flesta respondenter inom Åk/År 3–4 och Åk/År 7–9 (se figur 8). Av 33 respondenter undervisar 24 respondenter inom Åk/År 3–4, vilket innebär 73% av alla respondenter. Flest respondenter, dvs. 26 undervisar inom Åk/År 5–6, vilket motsvarar 79% av alla respondenter. Medan 22 av respondenterna 67% undervisar inom Åk/År 7–9. Dock har enbart två respondenter svarat att de undervisar inom År/Åk 1–2 och två respondenter har svarat att de undervisar inom någon annan åldersgrupp. De två respondenter som undervisar inom någon annan åldersgrupp undervisar i särskola. Den ena respondenten undervisar i särskolan i Åk/År 1–6 och den andra i Åk/År 2–9. Vid denna fråga gick det att kryssa i flera alternativ för de olika årskurser/åldrar som respondenterna undervisar slöjd i.

Figur 8. Årskurser/åldrar som respondenterna undervisar slöjd i.

15 av 33 respondenter, dvs. knappa hälften av dem (46%) är utbildade ämneslärare i textilslöjd (se figur 9). Nio av respondenterna (27%) är utbildade ämneslärare i teknisk slöjd. Utbildningen klasslärare med slöjd som kort biämne har en respondenter och det samma gäller enbart

klasslärarutbildning. En stor del, 13 av respondenterna (39%) har en annan utbildning. Av dessa respondenter som svarade en annan utbildning är variationen stor bland deras utbildningar. De populäraste andra utbildningar som respondenterna har är: fritidspedagog, möbelsnickare (finsnickeri, hantverk) och ämneslärare i hela slöjdämnet. Däremot har ingen av respondenterna utbildningen klasslärare med slöjd som långt biämne.

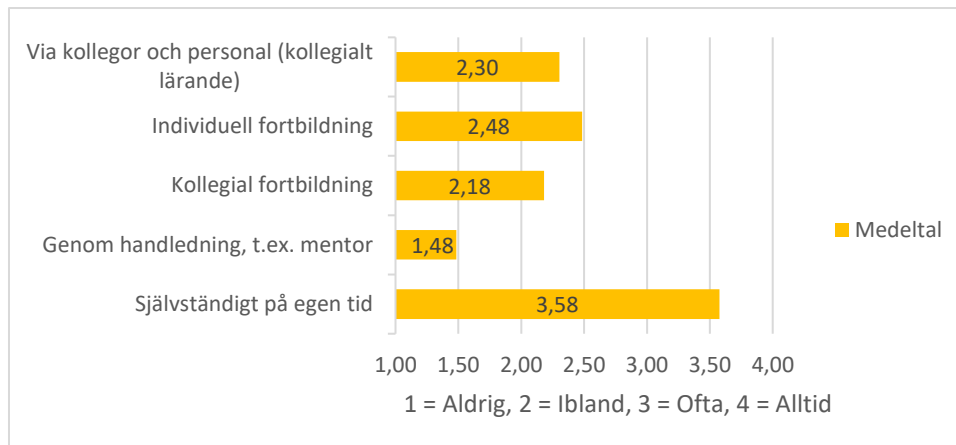

Figur 9. Respondenternas utbildning.

7.2 Slöjdlärares inställning till fortbildning i slöjd

I detta avsnitt fokuseras på hur lärare utvecklar sig inom slöjd och hur viktigt det är att vara uppdaterad inom slöjd. Dessutom behandlas vilka faktorer som inverkar på lärarnas inställning och möjlighet till fortbildning i slöjd.

På frågan på vilka sätt respondenterna utvecklar sig inom slöjd är det populäraste sättet att utveckla sig självständigt på egen tid (3,58) (se figur10). Det näst populäraste sättet att utveckla sig på är genom individuell fortbildning (2,48). Därefter följer sätt som via kollegor och personal (kollegialt lärande) (2,30) och kollegial fortbildning (2,18). Med individuell fortbildning avses en fortbildning där man deltar som ensam representant från en skolas lärarkollegium, medan det med kollegial fortbildning avses en fortbildning där åtminstone två eller fler lärare från ett lärarkollegium deltar. Det minst populära sättet att utveckla sig är genom handledning, t.ex. mentor (1,48).

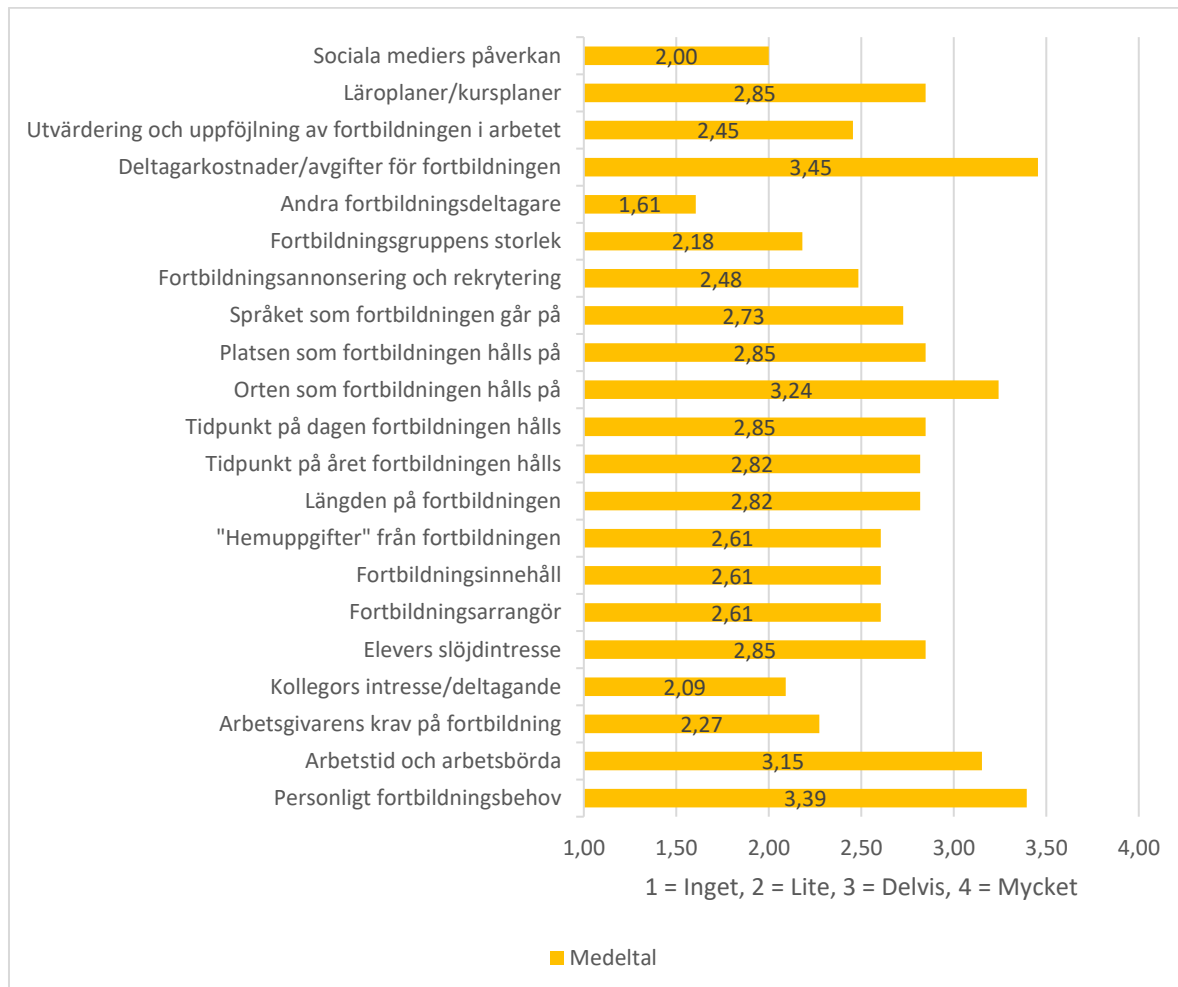

Figur 10. På vilket sätt respondenterna utvecklar sig inom slöjd.

Av respondenterna utvecklar sig några även på andra sätt. En respondent utvecklar sig genom att läsa böcker och googla, medan en annan respondent utvecklar sig privat på egen bekostnad via kurser och utbildningar. På en följdfråga om hur viktigt det är att som lärare vara uppdaterad svarar 31 av 33 respondenter (94%) att det är för dem mycket viktigt. Resterande två respondenter (6%) svarar att det för dem är ganska viktigt att vara uppdaterad inom slöjd.

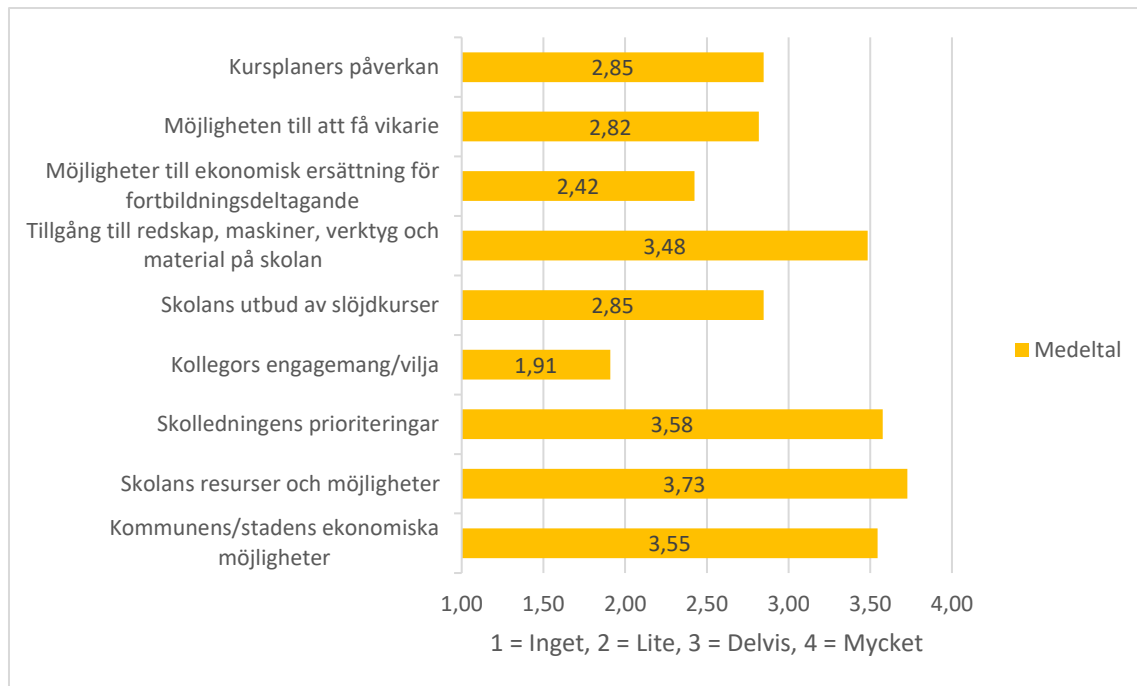
Följande tabell (se figur 11) redovisar vilka faktorer som inverkar på lärares inställning till deltagande i fortbildning inom slöjd. Här svarar respondenterna att deltagarkostnader/avgifter för fortbildningen inverkar mest (3,45) på deras inställning till fortbildningsdeltagande. Andra faktorer som inverkar ganska mycket och delvis på respondenternas inställning till deltagande i fortbildning är personligt fortbildningsbehov (3,39), orten som fortbildningen hålls på (3,24) och arbetstid och arbetsbörda (3,15). Andra faktorer som inverkar efter arbetstid och arbetsbörda (3,15) uppräknat från högre medeltal (större påverkan) till lägre medeltal (mindre påverkan) är: läroplaner/kursplaner (2,85), platsen som fortbildningen hålls på (2,85), tidpunkt på dagen fortbildningen hålls (2,85), elevens slöjdintresse (2,85), tidpunkt på året fortbildningen hålls (2,82), längden på fortbildningen (2,82), språket som fortbildningen hålls på (2,73), "hemuppgifter" från fortbildningen (2,61), fortbildningsinnehåll (2,61), fortbildningsarrangör (2,61), fortbildningsannonsering och rekrytering (2,48), utvärdering och uppföljning av fortbildningen i arbetet (2,45), arbetsgivarens krav på fortbildning (2,27) och fortbildningsgruppens storlek (2,18). De tre faktorer som inverkar minst på respondenternas inställning till deltagande i fortbildning inom slöjd är kollegors intresse/deltagande (2,09), sociala mediers påverkan (2,00) och andra fortbildningsdeltagare (1,61). Andra faktorer som respondenterna nämner att inverkar på deras inställning till fortbildningsdeltagande är att de

som håller fortbildningen behärskar utbildningens innehåll samt att arbetsgivaren inte tillåter utbildningsdeltagande.

Figur 11. Olika faktorerers inverkan på respondenternas inställning till deltagande i utbildning.

I följande tabell (se figur 12) presenteras vilka faktorer som inverkar på lärares möjlighet till deltagande i utbildning inom slöjd. Enligt respondenterna inverkar skolans resurser och möjligheter mest (3,73) på deras möjlighet till deltagande i utbildning inom slöjd. Därefter inverkar faktorer som skolledningens prioriteringar näst mest (3,58) och kommunens/stadens ekonomiska möjligheter tredje mest (3,55). Sedan följer tillgång till redskap, maskiner, verktyg och material på skolan (3,48), skolans utbud av slöjdkurser (2,85), kursplaners påverkan (2,85), möjligheten till att få vikarie (2,82) och möjligheter till ekonomisk ersättning för utbildningsdeltagande (2,42). Den faktor som inverkar minst på respondenternas möjlighet till utbildningsdeltagande inom slöjd är kollegors engagemang/vilja (1,91).

Figur 12. Faktorerens inverkan på respondenternas möjlighet till deltagande i utbildning inom slöjd.

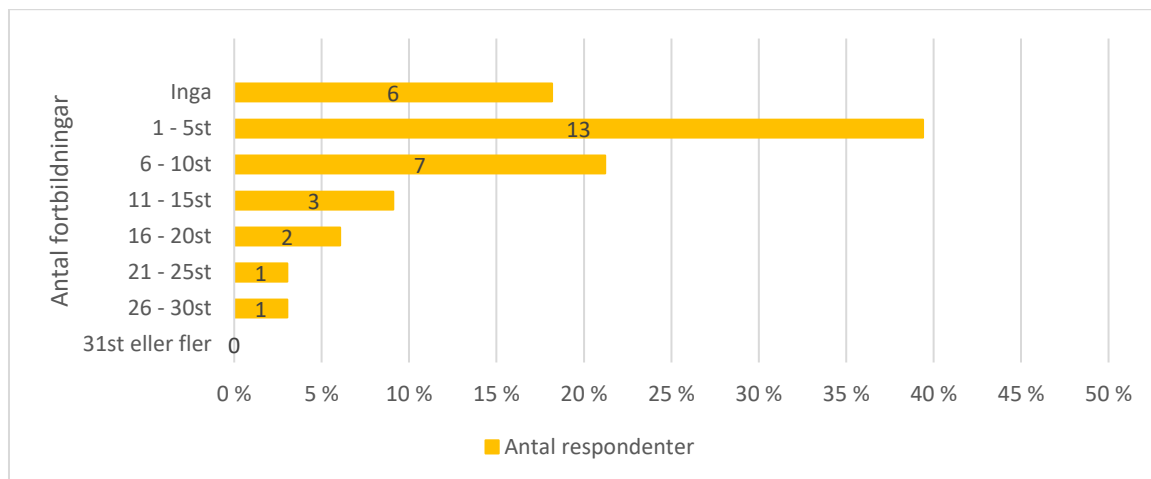
Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns många faktorer som inverkar på lärares inställning till utbildning i slöjd. Allt från på vilket sätt lärare utvecklar sig inom slöjd till hur faktorer påverkar lärares inställning till utbildningsdeltagande och faktorer som inverkar på lärares möjligheter till utbildningsdeltagande.

7.3 Erfarenheter av utbildning i läroämnet slöjd

I detta avsnitt redogörs resultat som gäller den andra forskningsfrågan om lärares erfarenheter av utbildning i slöjd. Här presenteras hur många och vilka utbildningar i slöjd respondenterna deltagit i och hur mycket nytta de anser ha haft av dem. Därefter behandlas respondenternas erfarenheter av utbildning i slöjd och specifikt respondenternas positiva och mindre positiva erfarenheter.

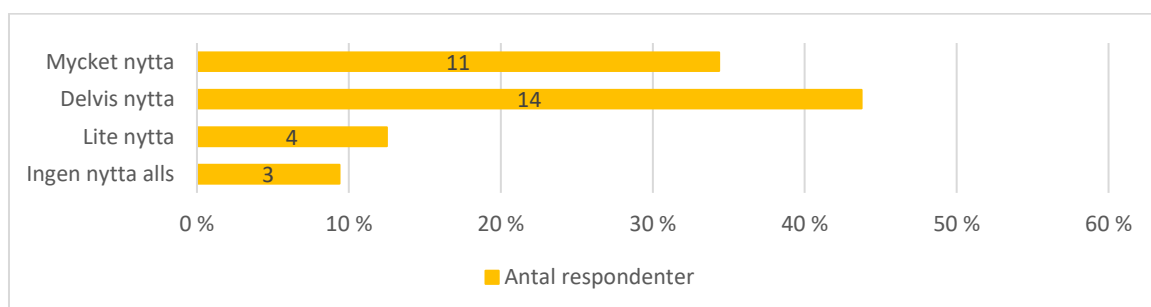
När respondenterna uppskattar hur många utbildningar inom slöjd som de deltagit i svarar de på följande sätt (se figur 13). Sex respondenter (18%) har inte deltagit i någon utbildning i slöjd och 13 respondenter (39%) har deltagit i 1–5 utbildningar. Sju respondenter (21%) svarar att de deltagit i 6–10 slöjdutbildningar, medan tre respondenter (9%) har deltagit i 11–15 utbildningar och två respondenter (6%) har deltagit i 16–20 slöjdutbildningar. En respondent

har deltagit i 21–25 slöjdfortbildningar och ytterligare en respondent har deltagit i 26–30 fortbildningar. Det vill säga flest respondenter (13) har deltagit i 1–5 fortbildningar eller 6–10 fortbildningar som sju respondenter deltagit i. Däremot har ingen respondent deltagit i 31 eller fler fortbildningar inom slöjd.

Figur 13. Respondenternas deltagande i fortbildningar inom slöjd.

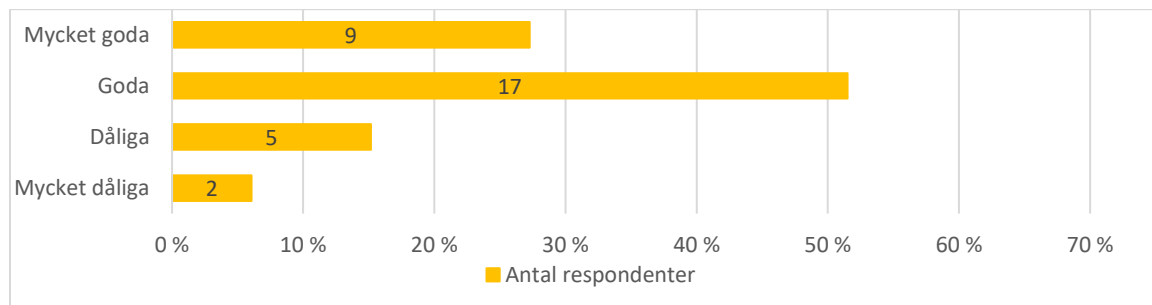
Vid frågan om hur mycket nytta respondenterna har haft av de fortbildningar i slöjd de deltagit i svarar elva respondenter (34%) att de har haft mycket nytta av de fortbildningar de deltagit i (se figur 14). 14 respondenter (44%) upplever att de delvis har haft nytta av de fortbildningar de deltagit i, medan fyra respondenter (13%) har haft lite nytta av fortbildningar de deltagit i. Avslutningsvis upplever tre respondenter (9%) att de inte haft någon nytta av de fortbildningar som de deltagit i. Sammanfattningsvis har 25 av 32 respondenter (78%) haft delvis eller mycket nytta av de fortbildningar i slöjd de deltagit i.

Figur 14. Respondenternas nytta av fortbildningar i slöjd.

På frågan om hurdana erfarenheter respondenterna har av fortbildningar inom slöjd ser svaren ut enligt visualiseringen i följande tabell (se figur 15). Mycket goda erfarenheter har 9 av 33 respondenter (27%). Cirka hälften av respondenterna 17 av 33 (52%) svarar att de har goda erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Fem respondenter (15%) svarar att de har dåliga

erfarenheter av fortbildningar, medan två respondenter svarar att de har mycket dåliga erfarenheter av de fortbildningar som de deltagit i. Sammanfattningsvis kan det konstateras att majoriteten 26 av 33 respondenter (79%) har goda eller mycket goda erfarenheter av fortbildningar i slöjd.

Figur 15. Respondenternas erfarenheter av fortbildningar i slöjd.

Då resultaten av tre öppna frågor sammanställts i anslutning till lärares erfarenheter av fortbildning i slöjd om vilka fortbildningar i slöjd respondenterna deltagit i och hurdana erfarenheter de har av dem kan följande konstateras. Respondenterna har deltagit i fortbildningar i slöjd som behandlat områden inom den tekniska slöjden som svarvning, smide och täljning. Fortbildningsområden inom textilslöjd som respondenterna har deltagit i är broderi, sömnad, vävning och ullspinning. Andra fortbildningsområden som respondenterna deltagit i är: slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer, digitalt material samt kunskapssyn och bedömning i slöjd. Flera av respondenterna har deltagit i fortbildningar i slöjd via skolportens konferenser, slöjdlärarkonferenser och fortbildningar som ordnats av Slöjdbiennalen.

På frågan vilka positiva erfarenheter och minnen respondenterna har av fortbildning i slöjd framkommer att fortbildningar har varit mycket givande, inspirerande, upplyftande och kontaktskapande. Fortbildningar bidrar till att *"Man håller sig uppdaterad vad som händer i ämnet"* svarar en respondent, medan en annan svarar att hen får *"Ny input kring hur man kan bedriva slöjdverksamheten"*. En respondent svarar att hen *"fick mycket ny kunskap och inspiration för att fortsätta att jobba med slöjd"*. Flera respondenter nämner att det är bra och trevligt att få träffa och samtala med andra slöjdlärare i samband med fortbildningar. En respondenterna svarar att positivt med fortbildningar är *"träffar med andra slöjdlärare, erfarenhetsutbyte"*, medan en annan respondent beskriver *"tips, idéer, kontakter, erfarenheter, vänner för livet"* som positivt med fortbildningar. En respondent svarar att *"Du träffar människor med lika erfarenheter samt lyssnar på bra föreläsningar"*, medan en respondent

nämner att allt är positivt med fortbildningar i slöjd. Avslutningsvis svarar respondent att hen har *”bara positiva erfarenheter”* av fortbildningar i slöjd.

På frågan vilka mindre positiva erfarenheter och minnen inom fortbildning i slöjd som respondenterna har svarar de saker som berör: andra deltagare, utbildningshållare, tidpunkten för utbildningen, kommun och ledning, kostnader samt uppföljningsmöjligheter. Respondenterna beskriver följande saker som mindre positiva erfarenheter och minnen inom slöjdbildning. En respondent svarar att det är *”För lite som är förankrat i forskning”*, medan en annan respondent svarar att mindre positivt är *”Slöjdlärare utan vilja att förändra sin verksamhet”*. Mindre positivt är när en utbildning *”pågår på kvällstid och man har arbetat hela dagen”* svarar en respondent, medan en annan tycker att *”Möjligheter till uppföljning”* är en mindre positiv sak med utbildningar. En respondenterna svarar att det är *”För dåligt prioriterat av ledning och kommun”* och en annan att det *”Ibland svårt att få utbildningskostnader av rektor”*. *”Dålig kvalitet på de som håller i vissa kurser”*, svarar en respondent. En annan mindre positiv sak är *”Slöjdlärare som ojar sig över att elever inte kan säga ordentligt”* nämner en respondent. Avslutningsvis svarar en respondent att utbildningskursen tog slut när hen ville lära sig mer.

Sammanfattningsvis är respondenternas erfarenheter av utbildning i slöjd varierande. Respondenterna har både positiva och mindre positiva erfarenheter och minnen av utbildningar inom slöjd. Största delen av respondenterna svarar dock att de har goda eller mycket goda erfarenheter av utbildningar i slöjd som de deltagit samt att utbildningar i slöjd har varit givande och respondenterna har haft nytta av dem.

7.4 Önskat utbildningsinnehåll och -upplägg i slöjd

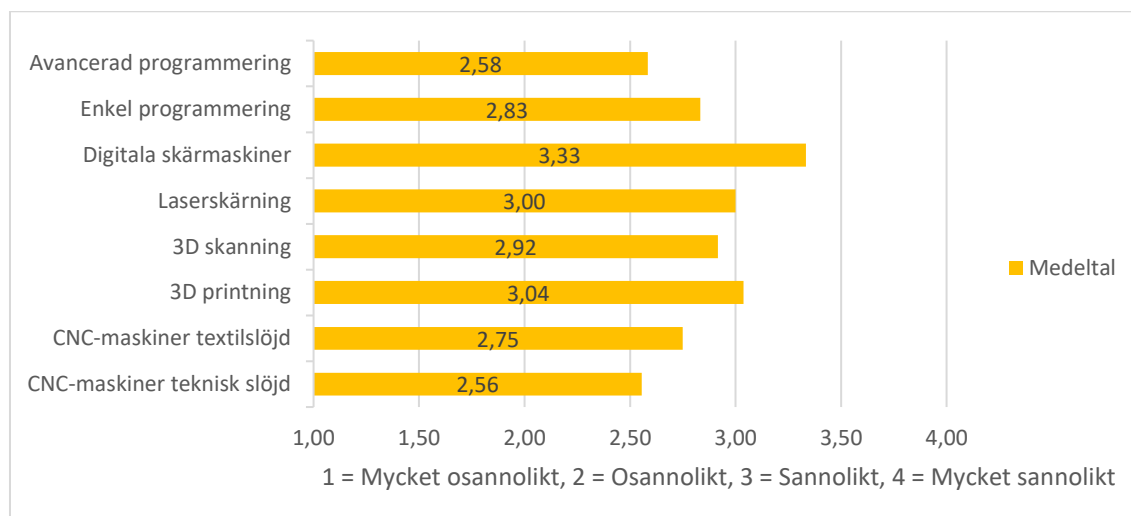
I detta avsnitt redogörs för innehåll och områden i utbildningar som respondenterna föredrar att delta i och önskar att utbildningar skulle behandla. Resultaten presenteras som ett medeltal utgående ifrån hur sannolikhet det är att respondenterna skulle delta i utbildningar som behandlar olika områden. Respondenterna har i denna del av undersökningen svarat enligt skalan 1–4, där 1 = Mycket osannolikt, 2 = Osannolikt, 3 = Sannolikt. 4 = Mycket sannolikt. När ett område som inte hör till en respondents undervisningsområde behandlades fanns även ett femte svarsalternativ, 5 = hör inte till mitt undervisningsområde, som respondenterna kunde

svara. I resultaten presenteras inte det femte svarsalternativet, utan de respondenter som svarat att området inte hör till deras undervisningsområde har inte tagits med vid analysering av data. Dessutom redogörs också för hurdana fortbildningsupplägg respondenterna föredrar att delta i.

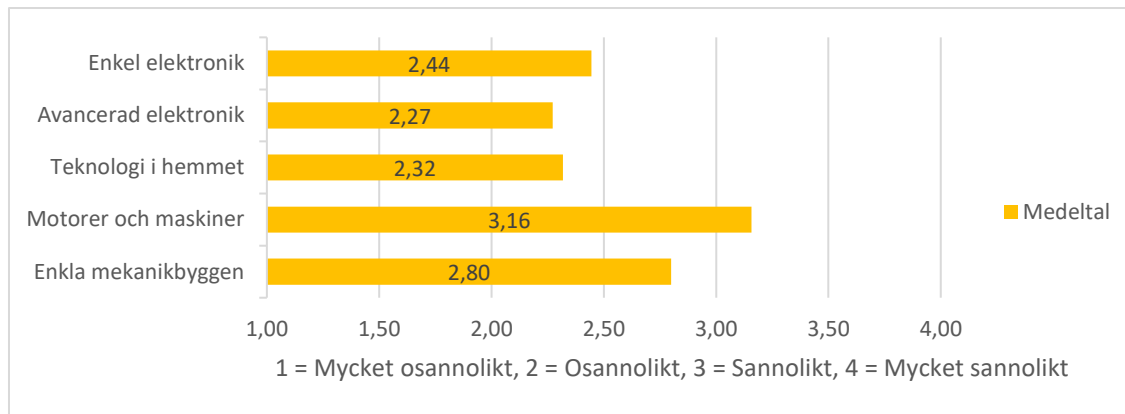
På frågan hur stor sannolikhet det är att lärare skulle delta i en fortbildning i slöjd som behandlar olika tekniker och områden har dessa tekniker och områden delats enligt fälten: *ämneskunskaper, lärarens didaktiska färdigheter, färdigheter i undervisningsplanering, att växa som lärare och pedagogiska färdigheter*, utgående från *lärarens fyrfält* (Huovila & Rautio, 2007). Av tekniker och områden som hör till fältet *ämneskunskaper* svarar respondenterna enligt följande (se figurerna 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 & 23).

Inom områden som behandlar informations- och datatekniska områden i slöjd (se figur 16) skulle respondenterna mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar digitala skärmaskiner (3,33), följt av 3D printning (3,04) och laserskärning (3,00). Därefter kommer 3D skanning (2,92), enkel programmering (2,83) och CNC-maskiner textilslöjd (2,75). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i fortbildningar som behandlar avancerad programmering (2,58) och CNC-maskiner teknisk slöjd (2,56).

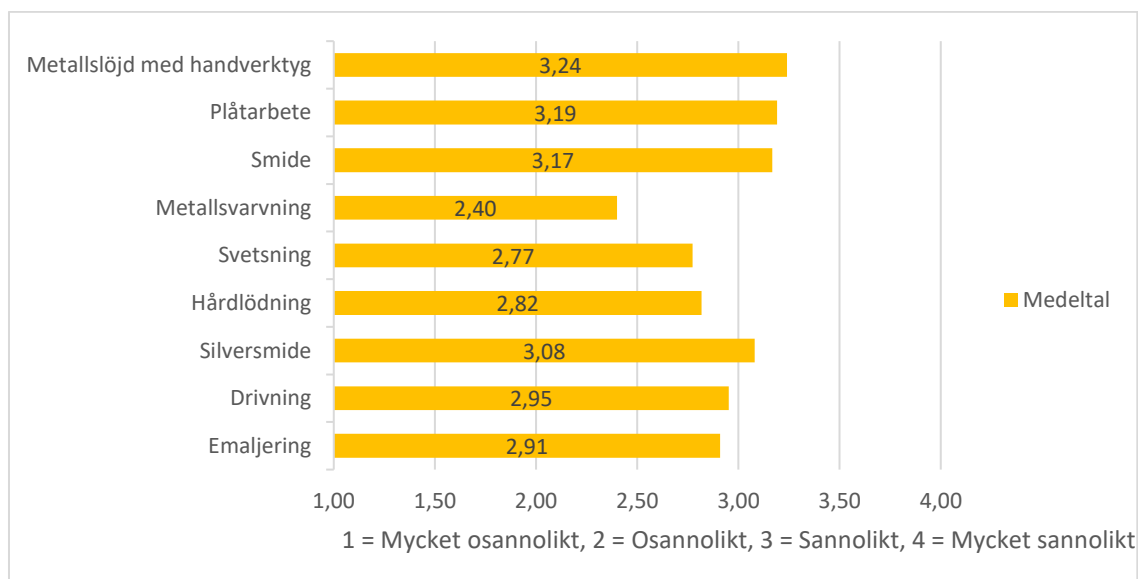
Figur 16. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar informations- och datatekniska områden i slöjd.

Inom delområdena elektronik och mekanik i slöjd (se figur 17) är det mest sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar som behandlar motorer och maskiner (3,16), enkla mekanikbyggen (2,80) och enkel elektronik (2,44). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar teknologi i hemmet (2,32) och avancerad elektronik (2,27).

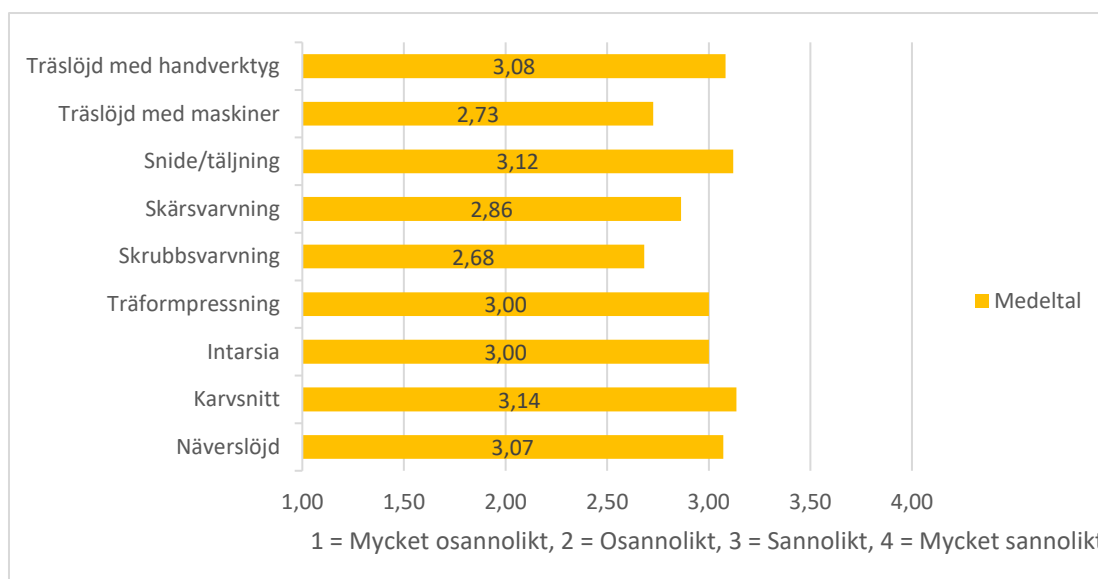
Figur 17. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar elektronik och mekanik i slöjd.

Vad beträffar innehåll inom metallslöjd (se figur 18) svarar respondenterna att de mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar metallslöjd med handverktyg (3,24), plåtarbete (3,19) och smide (3,17). Därefter följer områden som silversmide (3,08), drivning (2,95), emaljering (2,91) och hårdlödning (2,82). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar svetsning (2,77) och metallsvavning (2,40).

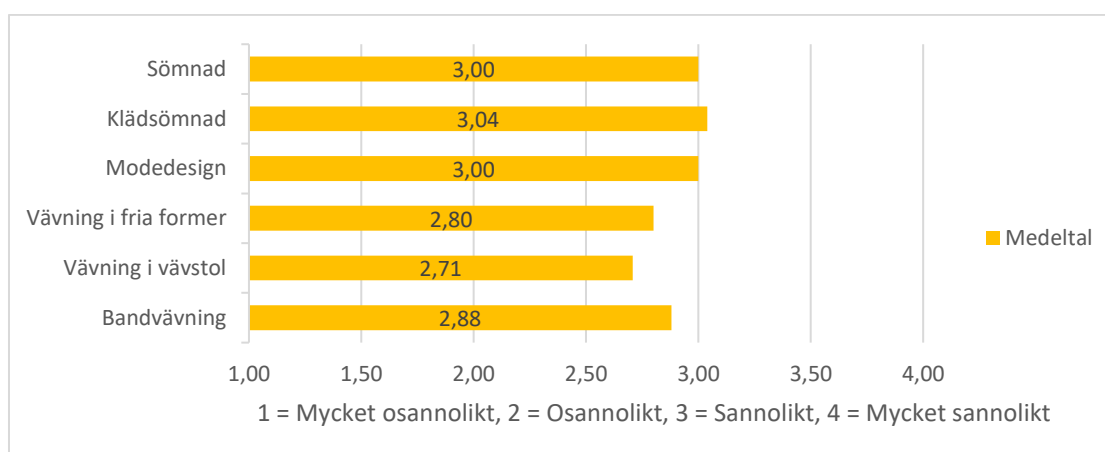
Figur 18. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar områden i metallslöjd.

Gällande områden i träslöjd (se figur 19) är det mest sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar som behandlar karvsnitt (3,14), snide/täljning (3,12) och träslöjd med handverktyg (3,08). Därefter kommer följande områden uppräknade i ordning från mer sannolikt till mindre sannolikt enligt: näverslöjd (3,07), träformpressning (3,00), intarsia (3,00) och skärsvarvning (2,86). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar träslöjd med maskiner (2,73) och skrubbsvarvning (2,68).

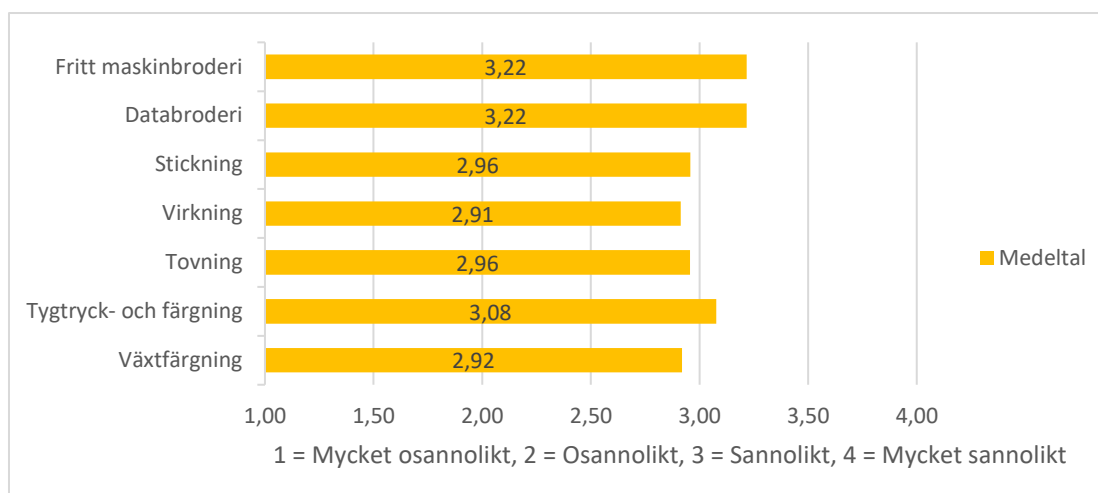
Figur 19. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar områden i träslöjd.

I områden som sömnad, design och vävning inom textilslöjd (se figur 20) svarar respondenterna att de mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar klädsömnad (3,04), sömnad (3,00) och modedesign (3,00). Svaren tyder på att det är minst sannolikt att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar bandvävning (2,88), vävning i fria former (2,80) och vävning i vävstol (2,71).

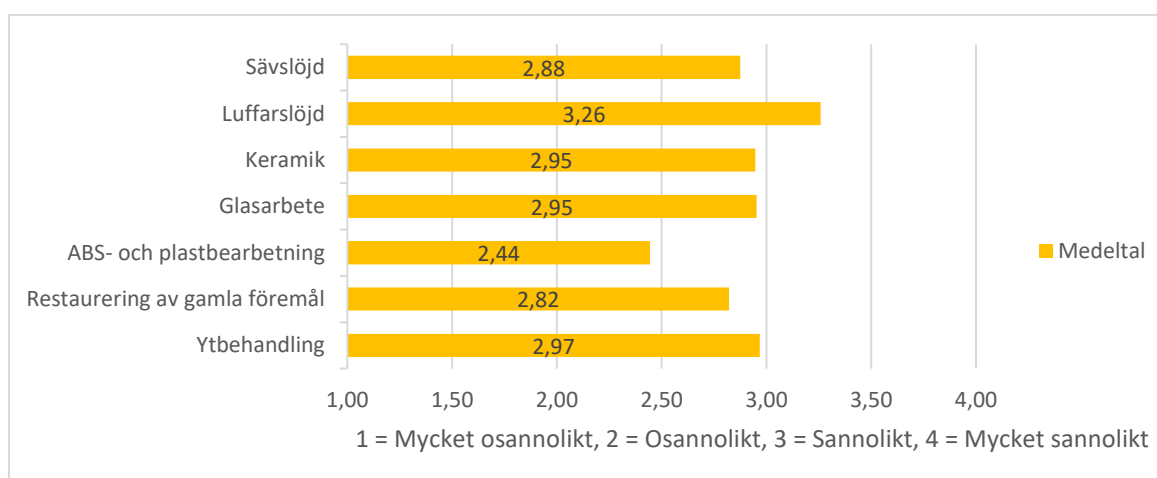
Figur 20. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar sömnad, design och vävning inom textilslöjd.

Inom områden som broderi, garnteknologi och färgning inom textilslöjd (se figur 21) är det mest sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar som behandlar fritt maskinbroderi (3,22) och databroderi (3,22). Därefter kommer områden som tygtryck- och färgning (3,08), stickning (2,96) och tovning (2,96). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar växtfärgning (2,92) och virkning (2,91).

Figur 21. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar broderi, garnteknologi och färgning inom textilslöjd.

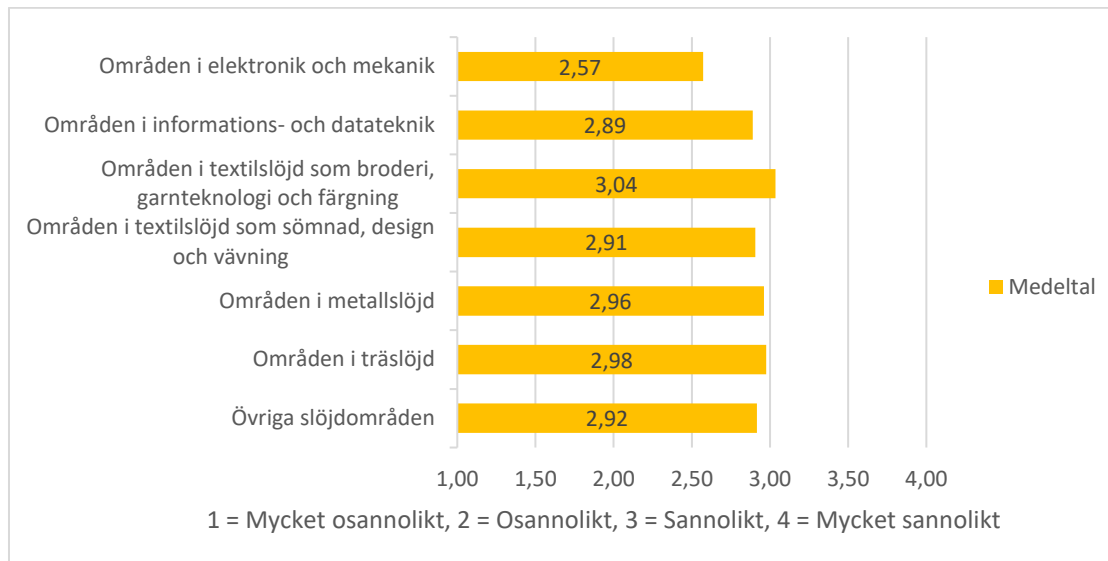
Vad beträffar övriga slöjdområden (se figur 22) svarar respondenterna att de mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar luffarslöjd (3,26) och ytbehandling (2,97). Därefter följer områden som keramik (2,95), glasarbete (2,95) och sävslöjd (2,88). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar restaurering av gamla föremål (2,82) och ABS- och plastbearbetning (2,44).

Figur 22. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar följande områden i slöjd.

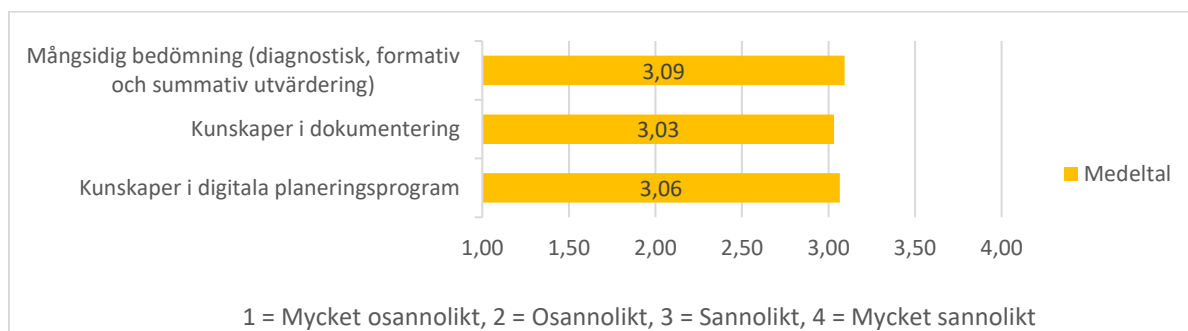
Sammanfattningsvis då respondenterna resonerat kring olika områden inom fältet *ämneskunskaper* (se figur 23) kan det konstateras att respondenterna skulle mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar områden i textilslöjd som broderi, garnteknologi och färgning (3,04) och områden i träslöjd (2,98). Därefter följer områden i metallslöjd (2,96), övriga slöjdområden (2,92) och områden i textilslöjd som sömnad, design och vävning (2,91). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som

behandlar områden i informations- och datateknik (2,89) och områden i elektronik & mekanik (2,57).

Figur 23. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar ämneskunskaper.

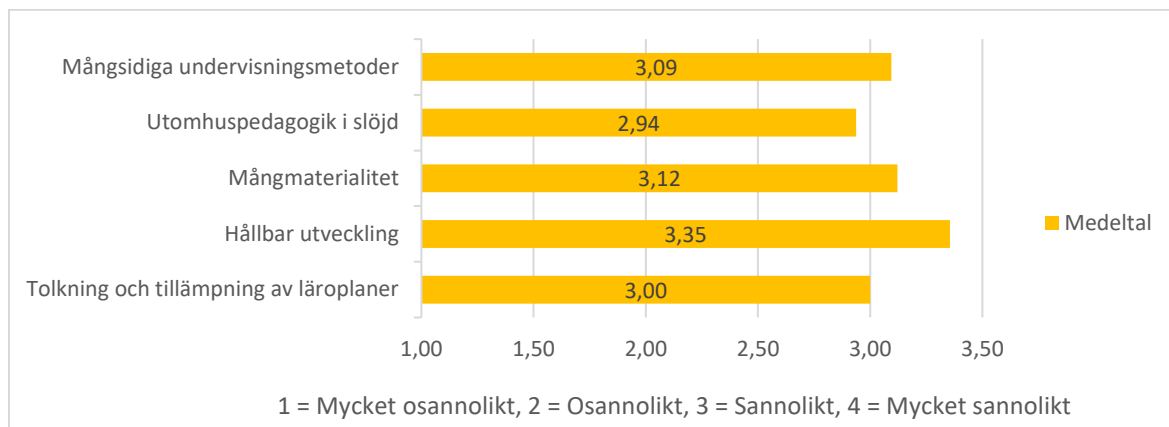
Då man betraktar områden inom fältet *färdigheter i undervisningsplanering* (se figur 24) svarar respondenterna att de mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar mångsidig bedömning (3,09). Sedan följer kunskaper i digitala planeringsprogram (3,06). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar kunskaper i dokumentering (3,03).

Figur 24. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar färdigheter i undervisningsplanering.

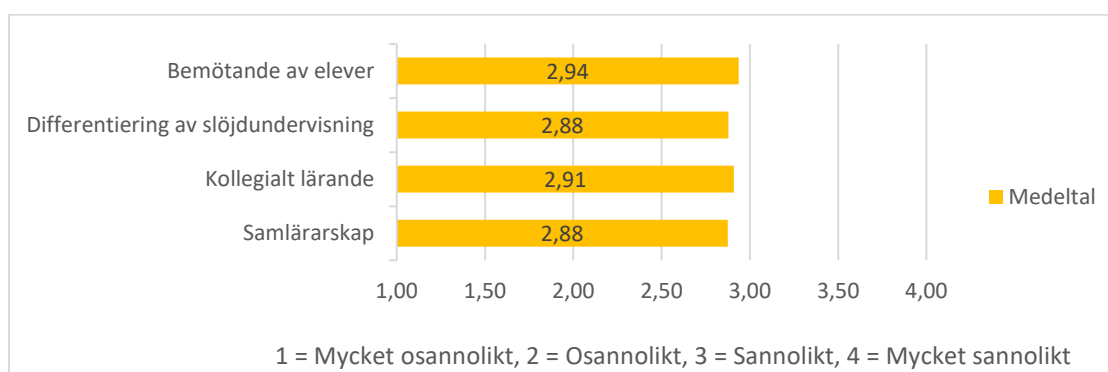
Utgående från områden inom fältet *lärarens didaktiska färdigheter* (se figur 25) svarar respondenterna att de skulle mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar hållbar utveckling (3,35) och mångmaterialitet (3,12). Därefter följer mångsidiga undervisningsmetoder (3,09). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle

delta i en fortbildning som behandlar tolkning och tillämpning av läroplaner (3,00) och utomhuspedagogik i slöjd (2,94).

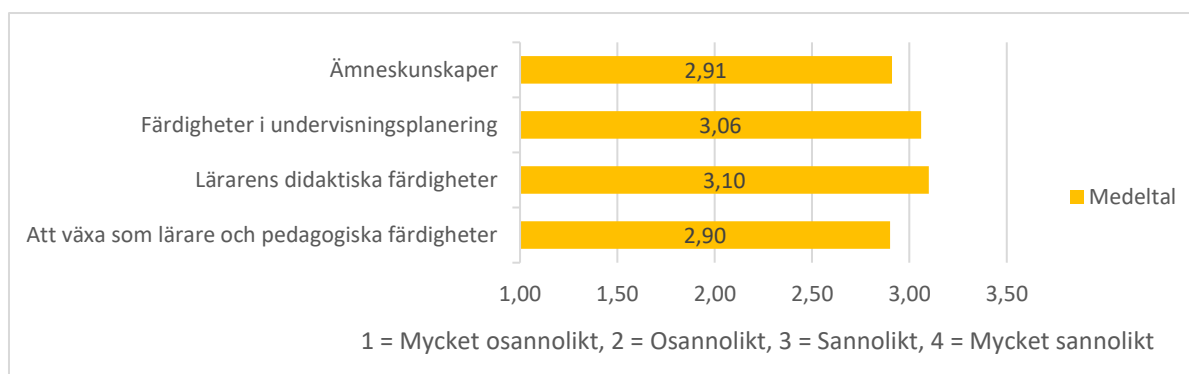
Figur 25. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar lärarens didaktiska färdigheter.

Gällande områden som hör till fältet *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* (se figur 26) svarar respondenterna att de skulle med störst sannolikhet delta i fortbildningar som behandlar bemötande av elever (2,94) och kollegialt lärande (2,91). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar differentiering av slöjdundervisning (2,88) och samlärarskap (2,88).

Figur 26. Respondenternas sannolikhet att delta i fortbildningar som behandlar att växa som lärare och pedagogiska färdigheter.

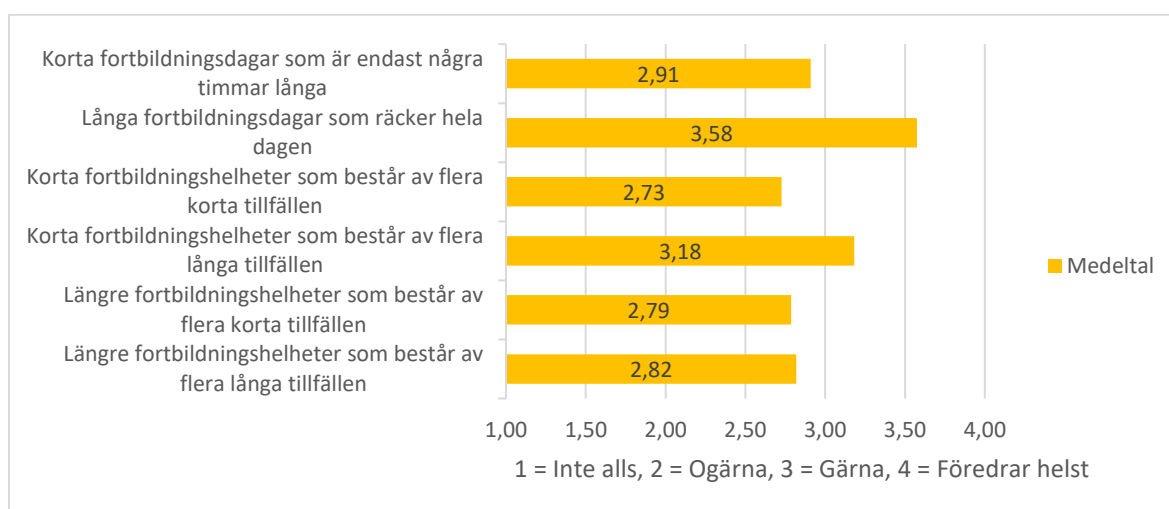
Avslutningsvis utgående från *lärarens fyrfält* (Huovila & Rautio, 2007) och dess fyra fält (se figur 27) kan det konstateras att respondenterna mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar områden inom fälten *lärarens didaktiska färdigheter* (3,10) och *färdigheter i undervisningsplanering* (3,06). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar områden inom fälten *ämneskunskaper* (2,91) och *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* (2,90).

Figur 27. Respondenternas sannolikhet att delta i olika fortbildningar inom lärarens fyrfält.

Andra områden eller tekniker som respondenterna skulle vara intresserad av att delta i fortbildning om är: hur en slöjdsal bör vara utformad och inredd föra att uppfylla krav, tolkning och skapande av estetiska uttryck, hur man stöder elever som har utmaningar med att följa instruktioner, gamla traditionella tekniker och om olika kulturer som t.ex. folkdräktssömnad, sameslöjd, indianslöjd samt hantverk i material som halm och lin. Dessutom efterlyses fortbildning i slöjd som behandlar självförsörjning.

På en fråga om olika alternativa utbildningsupplägg (se figur 28) svarar respondenterna att skulle mest sannolikt delta i utbildningar som har ett utbildningsupplägg enligt långa utbildningsdagar som räcker hela dagen (3,58) och korta utbildningshelheter som består av flera långa tillfällen (3,18). Därefter följer upplägg som korta utbildningsdagar som är endast några timmar långa (2,91) och längre utbildningshelheter som består av flera långa tillfällen (2,82). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en utbildning som har ett utbildningsupplägg enligt längre utbildningshelheter som består av flera korta tillfällen (2,79) och korta utbildningshelheter som består av flera korta tillfällen (2,73).

Figur 28. Utbildningsupplägg som respondenterna helst deltar i.

Vid en följdfråga om det finns andra fortbildningsupplägg som respondenterna gärna deltar i svarade en respondent att hen deltar helst i fortbildningar som sträcker sig över en helg. I följande kapitel kommer resultaten från denna studie att diskuteras. I kapitlet diskuteras även studiens metod. Slutligen ges en sammanfattande diskussion för studien och förslag på fortsatt forskning.

8. Diskussion

I det här kapitlet diskuteras och sammanfattas studiens resultat utgående från problemområde, syfte och forskningsfrågor samt de slutsatser som kan dras utifrån denna studie. Resultatdiskussionsdelen är indelad i tre avsnitt utifrån forskningsfrågorna. Efter resultatdiskussionen förs en reflektion kring metodvalet för studien. Inom metoddiskussionen diskuteras hur studien genomfördes och analyserades. Dessutom förs en diskussion om studiens reliabilitet och validitet. Slutligen efter metoddiskussionen diskuteras betydelsen av denna studie och förslag på fortsatt forskning ges.

8.1 Resultatdiskussion

8.1.1 Slöjdlärares inställning till fortbildning i slöjd

Syftet med forskningsfrågan hurdan inställning lärare har till fortbildning i läroämnet slöjd var att undersöka hur lärare ser på att utvecklas inom slöjdundervisning och på vilket sätt lärare utvecklar sig. Lärare som innehar ett kommunalt arbetsavtal i Finland är skyldiga till tre dagar fortbildning per arbetsår. Lärare deltar antingen i utbildningsdagar som skolledningen beslutar om eller så får lärare själv välja hur någon av dessa tre utbildningsdagar används. Fortbildning kan innebära planering, utbildning och utveckling av lärares kunskaper och skolans verksamhet. (Finlands Svenska lärarförbund, 2017 & 2018b.) Eftersom fortbildning är ett alternativ för lärare att utvecklas i slöjd och dessutom en obligatorisk del av en lärares arbetsuppgifter undersöktes i denna studie hurdan inställning lärare har till fortbildning.

Då man ser på respondenternas olika sätt att utveckla sig inom slöjd svarade 21 av 33 respondenter (64%) att de alltid utvecklar sig självständigt på egen tid. Det här alternativet hade även det högsta medeltalet (3,58) hos respondenterna på skalan där 1 = aldrig, 2 = ibland, 3 = ofta och 4 = alltid. Den kanske största orsaken till detta är att slöjd är en hobby som de flesta lärare som undervisar slöjd sysslar med på sin egen tid. Därför utvecklar sig lärare oftast självständigt på egen tid. Ser man på individuell fortbildning som har medeltalet (2,48) och jämför det med kollegial fortbildning med medeltalet (2,18) kan det konstateras att individuell fortbildning är ett populärare sätt att utveckla sig än kollegial fortbildning. Detta kan bero på att de flesta lärare som undervisar slöjd har vanligen en eller två andra kollegor som också undervisar slöjd men då med en annan innehållslig inriktning. Däremot kommer kollegial

fortbildning inom slöjd bli populärare som fortbildningssätt eftersom slöjd numera är ett gemensamt ämne omfattande både teknisk slöjd och textil slöjd. Att slöjd är ett gemensamt ämne behandlar Glgu 2014 och tar dessutom upp att eleverna inom slöjden ska jobba med övergripande teman över läroämnegränserna, mångmaterialitet, hållbar utveckling, kulturell mångfald samt mångsidighet. Mångmaterialitet omfattar både textilslöjd och teknisk slöjd, vilket innebär att slöjdlärare bör kunna tillämpa mjuka och hårda material samt kombinera dem i undervisningen. (Lepistö & Lindfors, 2015; Utbildningsstyrelsen, 2014, s. 430–433).

Det minst populära sättet att utveckla sig på i slöjd är genom handledning. Medeltalet på (1,48) betyder att lärare som undervisar slöjd rätt sällan utvecklar sig genom handledning. Handledning kan ske på flera olika sätt t.ex. genom en mentor, konsult, coach eller rådgivare. Orsakerna till att handledning är det minst populära sättet att utveckla sig kan bero på att slöjdlärare känner att de inte har behov av utvecklas inom slöjdundervisningen på detta sätt. Dessutom kan detta ha sin grund i att resurser och möjligheter inte finns för denna typ av utveckling inom slöjden. Dock finns det iallafall möjligheter att utveckla sin professionalitet som lärare genom handledning, vilket också gör att man utvecklas som lärare i slöjd. Att vara lärare innebär att man är en del av en profession, vilket innebär att det finns ett ansvar att utvecklas och förbättra sin undervisning. Som lärare har man en skyldighet och rättighet att bli bättre på att undervisa (Kornhall, 2018, s. 283.) Att utveckla sin lärarprofession genom handledning som utvecklingssätt kunde tillämpas i större omfattning. Vilka områden som ligger i slöjdlärares intresse att utvecklas inom och delta i fortbildningar om har denna studies tredje forskningsfråga undersökt närmare.

Hur mycket olika faktorer inverkar på slöjdlärares inställning och möjlighet till deltagande i fortbildning är områden som också hör till forskningsfrågan hurdan inställning lärare har till fortbildning i läroämnet slöjd. Respondenterna fick svara utgående från skalan 1–4 (där 1 = inget, 2 = lite, 3 = delvis och 4 = mycket) hur mycket olika faktorer påverkar deras deltagande i fortbildning inom slöjd. Av olika faktorer som fanns att välja bland inverkade deltagarkostnader/avgifter för fortbildningen (3,45) och personligt fortbildningsbehov (3,39) mest. Av olika faktorer inverkan på möjligheten att delta i fortbildning inom slöjd inverkar alternativen skolans resurser och möjligheter (3,73), skollärares prioriteringar (3,58) och kommunens/stadens ekonomiska möjligheter (3,55) mest. Dessa resultat tolkas som att ekonomin har en avgörande roll för slöjdlärares inställning och möjlighet till deltagande i fortbildning. Den faktor som inverkade näst mest på slöjdlärares inställning var det personliga fortbildningsbehovet (3,39). Enligt Sjöberg (1997b, s. 222–223) kommer det personliga

utvecklingsbehovet fram genom att personer söker sig till fortbildning, för att efter fortbildningen sedan känna behovstillfredsställelse och en utvecklad kompetens. Eftersom slöjd är ett läroämne där lärare sällan använder traditionella läromedel, utan istället fokuserar på handledning av elevernas individuella lärande- och utvecklingsprocesser i undervisningen kan slöjdlärare känna ett behov av stöd för deras mångdimensionerade undervisning i slöjd (Hartvik & Porko-Hudd, 2013).

Även orten där fortbildningen hålls (3,24) och respondenternas arbetstid och arbetsbörda (3,15) har en betydande roll för lärares möjlighet till deltagande i fortbildningar. Andra faktorer som inverkar mycket på slöjdlärares möjlighet till deltagande i fortbildning är skolledningens prioriteringar (3,58) och tillgång till redskap, maskiner, verktyg och material på skolan (3,48). Att skolledningens prioriteringar har stor inverkan beror till största del på ekonomiska val och beslut angående vilka fortbildningar som ordnas för personalen och vad personalen själv får möjlighet att välja att delta i. Det att tillgången till redskap, maskiner, verktyg och material på skolan inverkar så pass mycket på slöjdlärares möjligheter till fortbildning kan tolkas som att slöjdlärare vill kunna tillämpa det fortbildningen har behandlat och ha nytta av det i deras arbete. För lärare verkar det vara omotiverat att gå på fortbildning inom sådana områden som de inte kan tillämpa utgående från utrustning och material som finns i skolan. Resultaten från denna studie bekräftar resultaten från en tidigare studie om hur fortbildning påverkas av olika aktörer gjord av Antic, Luther Lundgren och Mesri (2008). Enligt resultaten i deras studie framkommer att kommunala och privata avtal påverkar vilka resurser kommuner har för fortbildning samt att aktörer som påverkar fortbildning är kommunen och skolledaren, men också gruppleddare på skolor och andra verksamheter påverkar. Detta stämmer överens med min studie eftersom respondenterna svarat att skolans resurser och möjligheter samt kommunens/stadens ekonomiska möjligheter har stor påverkan.

De alternativ som inverkar överlägset minst på slöjdlärares inställning och möjligheten till fortbildning är andra fortbildningsdeltagare (1,61) och kollegors engagemang/vilja (1,91). Resultaten visar således att andra människor inte har en avgörande roll vid slöjdlärares inställning och möjlighet till deltagande i fortbildning. Eftersom största delen av svarsalternativen har ett medeltal över (2,00) kan det konstateras att det finns många faktorer som inverkar på slöjdlärares inställning och möjlighet till att delta i fortbildningar inom slöjd. Det finns många faktorer som måste samspela för att ett fortbildningsdeltagande ska lyckas. Utgående från dessa resultat konstaterar jag att flera av de faktorer som inverkar mycket på

lärares inställning och möjlighet till fortbildning är faktorer som det kan vara utmanande som lärare att påverka och ändra på.

8.1.2 Erfarenheter av fortbildning i slöjd

Målsättningen med forskningsfrågan vilka erfarenheter lärare har av fortbildning i läroämnet slöjd var att undersöka hur många fortbildningar inom slöjd respondenterna deltagit i och specifikt vad dessa fortbildningar behandlat. För att vidare också undersöka hur mycket nytta och allmänt vilka erfarenheter respondenterna har av de fortbildningar i slöjd de deltagit i. Majoriteten av respondenterna, 13 av 33 (39%) har deltagit i 1–5 fortbildningar inom slöjd. Därefter har sju respondenter (21%) deltagit i 6–10 fortbildningar i slöjd. En naturlig förklaring till antalet fortbildningar som respondenterna deltagit i inom slöjd kan bero på hur länge varje respondent har jobbat som lärare. De lärare som jobbat kortare tid kan sannolikt ha färre antal fortbildningar i bagaget jämfört med de som jobbat längre. Detta kan bero på att 12 av 33 respondenter (36%) undervisat slöjd i 1–10 år och ytterligare 12 respondenter undervisat slöjd i 11–20 år. Man kan konstatera att dessa två resultat eventuellt har ett samband. Det som förvånar är att sex respondenter (18%) inte alls deltagit i någon fortbildning inom slöjd. Dock vet man ju inte hur många andra fortbildningar och vilka andra typer av fortbildningar utanför slöjdämnet som respondenterna har deltagit i. Resultatet av antalet fortbildningar inom slöjd kan även påverkas av vilken utbildning respondenterna har samt vilka andra läroämnen de undervisar. Dessa saker bör beaktas vid tolkning av orsaker till antalet fortbildningar som respondenterna deltagit i. De respondenter som inte deltagit i någon fortbildning inom slöjd ombads att inte besvara resterande frågor som behandlar den andra forskningsfrågan eftersom utgångspunkten i de frågorna grundar sig på att man deltagit i fortbildning inom slöjd. Dock har inte alla sex respondenter iakttagit denna information utan 32 respondenter har också besvarat följande fråga om nytta av fortbildningar i slöjd och alla respondenter (33st) har besvarat frågan om allmänna erfarenheter av fortbildningar i slöjd.

Genom frågan hur mycket nytta respondenterna har haft av de fortbildningar i slöjd de deltagit i fås en överblick av hur lärorika och givande fortbildningarna som respondenterna deltagit i varit. Det kan konstateras att överlag har respondenterna haft nytta av de fortbildningar i slöjd de deltagit i eftersom 11 av 32 respondenter (34%) anger sig ha haft mycket nytta av fortbildningarna och 14 av 32 respondenter (44%) har haft delvis nytta av fortbildningarna som de deltagit i. 9 av 33 respondenter (27%) svarar att de har mycket goda erfarenheter av fortbildningar i slöjd och 17 respondenter (52%) har goda erfarenheter. Fem respondenter har

dåliga erfarenheter och två respondenter har mycket dåliga erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Sammanfattningsvis har 26 respondenter goda eller mycket goda erfarenheter av fortbildning i slöjd, medan sju respondenter har dåliga eller mycket dåliga erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Tre respondenter påstår sig inte ha haft någon nytta av de fortbildningar som de deltagit i. Tyvärr är det svårt att säga hur tillförlitliga dessa två svar är på grund av att det fanns respondenter som inte deltagit i någon fortbildning inom slöjd men ändå valt att besvara frågorna.

Svaren på frågan vilka fortbildningar inom slöjd som respondenterna deltagit i är varierande och intressanta. Här förekommer framförallt fortbildningar från två av de fyra kategorier i *lärarens fyrfält* (Huovila & Rautio, 2007). De kategorier som förekommer är *ämneskunskaper* och *färdigheter i undervisningsplanering*. Intressant är att vad beträffar lärarens egna ämneskunskaper framkommer fortbildningar som behandlar traditionella slöjdområden. Exempel på områden inom *ämneskunskaper* som respondenterna deltagit i är svarvning, smide, täljning, broderi, sömnad, vävning och ullspinning. Inom *färdigheter i undervisningsplanering* har respondenterna deltagit i områden som behandlat slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer, digitalt material samt kunskapssyn och bedömning i slöjd. De flesta fortbildningar i slöjd som respondenterna deltagit i har ordnats som konferenser och evenemang av olika organisationer och anstalter. Efter att ha fått fram en helhetsbild av vilka fortbildningar i slöjd som respondenterna deltagit i, vilken nytta respondenterna har haft av de fortbildningarna och allmänt hurdana erfarenheter respondenterna har av fortbildningar så fördjupades frågeställningen. Respondenterna har i de två följande öppna frågorna fått beskriva med egna ord vilka positiva och mindre positiva erfarenheter och minnen de har av fortbildning i slöjd.

Av de öppna svaren gällande positiva och mindre positiva erfarenheter kan följande slutsatser dras. Positivt med fortbildningar inom slöjd är att de är mycket givande, inspirerande, upplyftande och kontaktskapande. Följande saker som kan lyftas fram är att genom fortbildningar i slöjd håller sig lärare uppdaterade i slöjdämnet. Slöjdlärare får ny kunskap och inspiration för hur de kan utveckla sin slöjdundervisning. Fortbildningar i slöjd skapar kontakter slöjdlärare emellan och det bidrar till ett erfarenhetsbyte som är givande och intressant för slöjdlärarna. Mindre positivt med fortbildningar är aspekter som berör andra deltagare, fortbildningshållare, tidpunkten för fortbildningen, kommun och ledning, kostnader samt uppföljningsmöjligheter. Utifrån resultaten kan det sammanfattas att positiva erfarenheter som respondenterna har från fortbildningar inom slöjd har med fortbildningsinnehållet, fortbildningsevenemanget och själva upplevelsen/erfarenheten att göra. Mindre positiva

erfarenheter från fortbildningar som respondenterna har är omotiverade och negativa människor som man möter i fortbildningar, stödet från skolledningen och kommunen/staden samt ekonomiska kostnader som fortbildningarna medför.

Utgående från respondenternas erfarenheter av fortbildningar kan man dra slutsatsen att positivt med fortbildningar är saker som skapar, berikar och tillför något hos deltagare. Medan dåliga förutsättningar, villkor och ointresse inverkar negativt på fortbildningsdeltagare. Hartvik och Porko-Hudd (2013) diskuterar slöjdlärares behov av ”tips och idéer” som kan bemötas genom fortbildning. Författarna poängterar hur lärares erfarenheter från undervisningen kan utnyttjas i kollegialt idéutbyte. Resultaten från denna forskningsfråga om lärares erfarenheter av fortbildningar befäster Hartviks och Porko-Hudds (2013) artikel om att slöjdlärares behov av ”tips och idéer” kan bemötas genom erfarenhetsutbyte under fortbildningar. Respondenterna i denna studie ser utbytet av tips, råd, idéer och erfarenheter som positivt med fortbildningar. Därför anser jag att det är centralt att fortbildningar bemöter lärares behov av tips, råd, idéer och erfarenheter.

Enligt Tuominens (2002) studie främjar fortbildning lärares ork i arbetet, men fortbildning kräver även mycket tid, aktivitet och engagemang hos lärare. Fortbildning bidrar till bättre ork bland lärare genom att det tillför omväxling, motivation, professionell utveckling, lugn och samarbete med andra lärare. Resultaten från min studie bekräftar resultaten från Tuominens (2002) studie, eftersom man kan knyta dem samman. Lärare ska erbjudas fortbildning regelbundet och fortbildningen ska uppfylla lärares och skolors utvecklingsbehov, skriver Tuominen (2002). Enligt mig stärker resultaten från min studie vikten av fortbildning och varför det är viktigt att lärare erbjuds fortbildning enligt deras behov.

Avslutningsvis kan det konstateras utgående från resultatet av denna forskningsfråga att lärare som undervisar slöjd i allmänhet har goda eller mycket goda erfarenheter av fortbildningar i slöjd. Dessutom har de flesta respondenter haft delvis nytta eller mycket nytta av de fortbildningar inom slöjd som de deltagit i. Detta tyder på att fortbildningar inom slöjd är betydelsefulla, lärorika och intressanta. Fortbildningarna har alltså ett bra innehåll och är bra anordnade.

8.1.3 Önskat fortbildningsinnehåll och -upplägg i slöjd

Genom att ställa forskningsfrågan hurdana fortbildningar i lärare föredrar att delta i ville jag undersöka hurdant fortbildningsinnehåll och fortbildningsupplägg respondenterna efterlyser eller känner ett utvecklingsbehov inom. Resultatet av detta presenterades utgående från skalan 1–4 (1 = mycket osannolikt, 2 = sannolikt, 3 = sannolikt, 4 = mycket sannolikt) där respondenterna har fått svara hur sannolikt det är att de skulle delta i en fortbildning som behandlar ett visst område. Därifrån räknades sedan ett medeltal ut för varje område hur sannolikt det är att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar det området. Av de områden som föreslogs i undersökningen skulle respondenterna mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar områden som hållbar utveckling (3,35), digitala skärmaskiner (3,33), luffarslöjd (3,26), metallslöjd med handverktyg (3,24) samt fritt maskinbroderi (3,22) och databroderi (3,22). Det som förvånar bland dessa resultat är det höga intresset för luffarslöjd och metallslöjd med handverktyg. Dessa områden är inga nya och särskilt aktuella i dagens samhälle, men lever fortfarande kvar i slöjden vilket innebär att de har en betydande roll i slöjden. Resultatet tyder på att lärarna anser att dessa områden behövs och att de på samma gång upplever ett fortbildningsbehov inom området. Av de specifika områden skulle respondenterna med minst sannolikhet delta i fortbildningar som behandlar områden som ABS- och plastbearbetning (2,44), enkel elektronik (2,44), metallsvavning (2,40), teknologi i hemmet (2,32) och avancerad elektronik (2,27). Det som förvånar bland dessa resultat är överlag det låga intresset för elektronik av olika slag och teknologi i hemmet eftersom de är väldigt samhällsaktuella områden i dagens högteknologiska samhälle där elektronik av olika slag är ett av de mest centrala områden.

Eftersom majoriteten av respondenterna kommer från Sverige är det viktigt att ha i åtanke att innehållet i Sveriges läroplan för grundskolan varierar från Finlands läroplan. Inom Sveriges läroplan för grundskolan från 2011 betonas områden som metall, textil och trä inom slöjden. I Sveriges grundskola har man teknik som ett skilt läroämne där områden som teknologi och elektronik behandlas. (Skolverket, 2019, s. 251–254, 292–295.) Vid tolkning av studiens resultat är det viktigt att ta detta i beaktande eftersom detta kan ha påverkat studiens resultat, speciellt vid denna forskningsfråga om hurdana fortbildningar lärare föredrar att delta i.

Eftersom de specifika områden var 63 till antalet kategoriserades de enligt *lärarens fyrfält* för att få en helhetsuppfattning av respondenternas intresse att delta i olika fortbildningar. *Lärarens fyrfält* är en figur som Huovila och Rautio (2007) skapat för att fungera som hjälpmedel för att studera lärares verksamhet vid planering och genomförande av undervisning. *Lärarens fyrfält*

är indelat i fyra olika fält som består av lärarens verksamhet och lärarskap. De fyra fälten är: *ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare, färdigheter i undervisningsplanering, lärarens didaktiska färdigheter* samt *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter*. (Huovila & Rautio, 2007.) Vid kategoriseringen av de specifika områden valde jag att använda mig av enbart beskrivningen *ämneskunskaper* från fältet *ämneskunskaper och färdigheter i att vara lärare*.

Av områden som kategoriserades till *ämneskunskaper* var det mest sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar inom områden i textilslöjd som broderi, garnteknologi och färgning (3,04), områden i träslöjd (2,98) och områden i metallslöjd (2,96). Respondenterna skulle minst sannolikt skulle delta i en fortbildning som behandlar områden i informations- och datateknik (2,89) och områden i elektronik & mekanik (2,57). Det intressanta med dessa resultat är det verkar finnas ett stort intresse för fortbildningar inom traditionella slöjdområden. Medan däremot är intresset för fortbildningar i informations- och datateknik lågt, fast detta område är aktuellt både i samhället överlag och även i slöjdämnet. Orsakerna till att dessa områden har störst intresse respektive lägst intresse vore intressanta att veta. Behärskar respondenterna bäst de områden som de har lägst intresse för och behärskar respondenterna sämst de områden som de har högst intresse för. Spelar eventuellt erfarenheter en stor roll samt känslor av trygghet eller rädsla in. Eller beror det på respondenterna egna intresse inom olika områden i slöjd.

Gällande områden som kategoriserades till *färdigheter i undervisningsplanering* svarade respondenterna att de mest sannolikt skulle delta i fortbildningar som behandlar mångsidig bedömning (3,09). Sedan följer kunskaper i digitala planeringsprogram (3,06). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar kunskaper i dokumentering (3,03). Överlag finns det ett stort intresse bland respondenterna att delta i fortbildningar inom *färdigheter i undervisningsplanering* eftersom alla områden har ett medeltal över (3,00) vilket innebär att det är sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar inom detta fält. Hos respondenterna finns det alltså ett intresse att utveckla sin kompetens inom fältet *färdigheter i undervisningsplanering*.

Angående områden som kategoriserades till *lärarens didaktiska färdigheter* svarar respondenterna att de skulle mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar hållbar utveckling (3,35) och mångmaterialitet (3,12). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar tolkning och tillämpning av läroplaner (3,00) och utomhuspedagogik i slöjd (2,94) av områden inom denna kategori. Ser man på områdenas

medeltal finns det även här ett intresse bland respondenterna att delta i fortbildningar inom fältet *lärarens didaktiska färdigheter*.

Beträffande områden som kategoriserades till *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* skulle respondenterna mest sannolikt delta i fortbildningar som behandlar bemötande av elever (2,94) och kollegialt lärande (2,91). Respondenterna svarar att minst sannolikt är det att de skulle delta i en fortbildning som behandlar differentiering av slöjdundervisning (2,88) och samläraryrskap (2,88) av områden inom detta fält. Jämfört med *färdigheter i undervisningsplanering* och *lärarens didaktiska färdigheter* är intresset lägre bland respondenterna för områden inom fältet *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter*.

Sammanfattningsvis kan det konstateras utgående från *lärarens fyrfält* att respondenterna mest sannolikt skulle delta i fortbildningar inom fälten *lärarens didaktiska färdigheter* (3,10) och *färdigheter i undervisningsplanering* (3,06). Minst sannolikt är det att respondenterna skulle delta i en fortbildning som behandlar fälten *ämneskunskaper* (2,91) och *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* (2,90). Utgående från dessa resultat kan det konstateras att fälten emellan jämfört är inte skillnaderna mellan intresset att delta i fortbildningar inom dessa fält i *lärarens fyrfält* alls stora. Mellan fältet *lärarens didaktiska färdigheter* som det är mest sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar inom (3,10) och fältet *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter* som det är minst sannolikt att respondenterna skulle delta i fortbildningar inom (2,90) skiljer det enbart (0,20), vilket är marginellt. Däremot är intresset överlag högt bland respondenterna att delta i fortbildningar eftersom ett gemensamt medeltal på sannolikheten att respondenterna skulle delta i en fortbildning slutar på (2,99). Detta innebär att det är "sannolikt" (medeltalet 3,00) att respondenterna skulle delta i fortbildningar om det finns möjlighet eftersom intresse finns. Genom att undersöka slöjdlärares önskade fortbildningsinnehåll inom slöjd fås en tydlig helhetsuppfattning utgående från *lärarens fyrfält* vilket intresse slöjdlärare har att delta i fortbildningar inom de fyra olika fälten för lärarens verksamhet och lärarskap.

Utgående från resultaten till denna forskningsfråga som kategoriserats i *lärarens fyrfält* fås det en väsentlig bild av hurdan fortbildning lärare anser sig själva vara intresserade av att delta i och känner ett behov av. Detta fortbildningsbehov grundar sig på lärares egna uppfattningar och intresse. Genom att observera slöjdlärares arbetsvardag kan man se processen som leder till ett fortbildningsbehov, skriver Hartvik och Porko-Hudd (2013). Att observera lärares arbetsvardag kunde vara ett intressant sätt att iaktta vilken typ av fortbildning lärare är i behov av. Som observatör kunde man se andra fortbildningsbehov hos lärare än de själva anses ha.

Bland olika fortbildningsupplägg som förekommer undersöktes det även hurdana fortbildningsupplägg lärare som undervisar slöjd föredrar. Respondenterna fick svara utifrån skalan 1–4 (där 1 = inte alls, 2 = ogärna, 3 = gärna och 4 = föredrar helst) hurdana fortbildningsupplägg de föredrar. Utgående från resultatet föredrar respondenterna mest de fortbildningsupplägg som består av långa fortbildningsdagar som räcker hela dagen (3,58) och korta fortbildningshelheter som består av flera långa tillfällen (3,18). Medan de fortbildningsupplägg som föredras minst bland respondenterna är längre fortbildningshelheter som består av flera korta tillfällen (2,79) och korta fortbildningshelheter som består av flera korta tillfällen (2,73). Från detta resultat kan följande slutsats dras att respondenterna föredrar långa fortbildningstillfällen framom korta fortbildningstillfällen. Däremot verkar det inte vara av någon betydelse ifall det är långa fortbildningshelheter eller korta fortbildningshelheter som respondenterna deltar i. Hur långa eller korta fortbildningstillfällena är inverkar mest.

Detta önskade fortbildningsinnehåll och upplägg kan jämföras med hur fortbildningar ser ut idag och vad de behandlar. Detta för att se hur fortbildningsbehovet i slöjd följer med samhällsutvecklingen och vad lärare som undervisar slöjd efterlyser fortbildningar inom. Önskas det fortbildningar som behandlar aktuella och nya områden som kan tillämpas i slöjdundervisningen. Hur stor är efterfrågan och behovet av fortbildningar i slöjd som behandlar traditionella slöjdområden. Eller vill slöjdlärare utvecklas inom sin profession. Vill lärare som undervisar slöjd att fortbildningar ska behandla ämneskunskaper, didaktiska färdigheter, planeringsfärdigheter eller pedagogiska färdigheter samt hur ska fortbildningen läggas upp. Områden som fortbildningar kan fokusera på och behandla är många men gemensamt för dem alla är att de bidrar till att upprätthålla och utveckla lärares kompetens.

8.2 Metoddiskussion

För att få svar på hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning och för att få en inblick i hur lärare ser på fortbildning samt få en uppfattning om hur fortbildning i slöjdundervisning kan göras intressantare krävs en omfattande datainsamlingsmetod. Därför var valet av enkät som datainsamlingsmetod självklart eftersom jag ville göra en möjligast bred men samtidigt djup studie. Studien ska ge ett brett perspektiv över ett större område, men samtidigt ha ett djup i form av lärares personliga synvinklar. Enkät som datainsamlingsmetod lämpade sig väl för genomförandet av denna studie, även då

ambitionen var att upprätthålla en hög validitet på studien. För att få den bredd och djup i enkäten som förväntades bestod enkäten av både slutna och öppna frågor. Detta gjorde att studien blev en flermetodsforskning med både kvantitativa och kvalitativa inslag. Flermetodsforskning har dessutom blivit ett allt vanligare sätt att genomföra studier inom pedagogik på, enligt Bryman och Bell (2017, s. 594).

Inför genomförandet av studien hade jag förväntat mig ett mycket högre antal svar på enkäten än endast 33 respondenter eftersom Facebook gruppen Slöjdlärare har över 1900 medlemmar. Här hade det framförallt förväntats större svarsprocent från lärare i Finland. Jag hade tänkt mig en jämn fördelning mellan kön (kvinna och man) och respondenternas undervisningsland som Finland och Sverige. Dessa saker bidrar till att studiens reliabilitet och validitet inte är den högsta möjliga. Man kan konstatera att det inte verkar ligga i människors intresse att reflektera kring fortbildning i slöjdundervisning och dela med sig av egna erfarenheter eller dela med sig om sina tankar och önskemål. Dock finns det säkert goda orsaker till att inte fler personer svarat på enkäten. Enligt mig kan andra prioriteringar och tidsbrist ligga i bakgrunden, vilket bara är att acceptera. Däremot kunde enkäten gjorts mer tilltalande och informationsmeddelandet om studien och dess betydelse till Facebookgruppen kunde ha varit bättre och mer motiverande. Enkäten kunde även ha innehållit tydligare instruktioner för att undvika feltolkningar. Å andra sidan lades det ner mycket tid på utformningen och genomförandet av undersökningen, vilket tyder på att den var välutförd.

Något som man bör komma ihåg vid tolkandet av studiens resultat är att 30 av 33 respondenter undervisar i Sverige, vilket innebär att de följer Sveriges riktlinjer och styrdokument gällande fortbildning och undervisning. Innehållet i Sveriges och Finlands läroplan för grundskolan varierar länderna emellan och dessa skillnader syns även inom läroämnet slöjd. Detta gör att skolverksamheten ser lite annorlunda ut länderna emellan, men det finns även likheter mellan Finlands och Sveriges skolverksamhet. Skillnader och likheter mellan Sveriges och Finlands grundskola är faktorer som måste tas i beaktande vid genomförande av denna typ av undersökning samt vid analysering och tolkning av studiens resultat.

Vid besvarandet av enkäten var enkätens olika delar ordnade så att först besvarande respondenterna bakgrundsfrågorna. Därefter följde delen om önskat utbildningsupplägg och innehåll som besvarar den tredje forskningsfrågan. Efter delen om önskat utbildningsupplägg kom delen om inställning till utbildning i slöjd som tangerar den första forskningsfrågan. Efter det följde sista delen i enkäten som handlar om erfarenheter av utbildning i läroämnet slöjd och besvarar den andra forskningsfrågan. Enkäten har medvetet utformats på detta sätt för att

för att vara lättförståelig, strukturerad, meningsfull och så intressant som möjligt för respondenterna. Detta för att höja svarsprocenten och upprätthålla respondenternas motivation att svara så trovärdigt och relevant som möjligt enkäten igenom. Detta höjer på studiens reliabilitet och validitet.

Vid utformningen av enkätens första del gällande önskat fortbildningsupplägg och innehåll och frågan om hur stor sannolikhet det är att du skulle delta i en fortbildning i slöjd som behandlar olika tekniker och områden fanns det även ett femte svarsalternativ som var ”hör inte till mitt undervisningsområde”. Detta svarsalternativ redovisas inte i resultatkapitlet, men detta data har beaktats vid uträkningen av resultatets medeltal. Detta data har tagits hänsyn till genom att vid uträkning av sannolikheter att respondenterna skulle delta inom olika områden har de respondenter som svarat att området inte hör till deras undervisningsområde inte tagits med vid uträkningen av medeltalet. Utan istället har dessa respondenter dragits bort från det totala antalet svar vid uträkningen av medeltalet för ett specifikt område. Detta har gjorts för att höja reliabiliteten och validiteten i studien och för att alla områden och tekniker inte ingår i alla lärares undervisningsområden i slöjd.

Redovisning av frågan om sannolikhet att delta i en fortbildning i slöjd som behandlar olika områden är gjord så att områdena och teknikerna i enkäten är endast räknade upp efter varandra. Vid bearbetandet och presenterandet av resultatet har sedan dessa specifika områden och tekniker delats in i större helheter som t.ex. områden i träslöjd, områden i informations- och datatekniska områden och områden i textilslöjd som broderi, garnteknologi och färgning. Helheterna har sedan ytterligare kategoriserats och slutligen delats in utgående från *lärares fyrfält* som består av fälten: *ämneskunskaper, färdigheter i undervisningsplanering, lärarens didaktiska färdigheter* och *att växa som lärare och pedagogiska färdigheter*. Allt detta om indelning och kategorisering var något som respondenterna inte var medvetna om vid besvarandet av enkäten och utfördes avsiktligt av mig för att få högre reliabilitet i studien. Genom att kategorisera områdena i större helheter i resultatredovisningen och slutligen bilda helheten i *lärares fyrfält* fås det en tydligare och mer övergripande bild av hurdan innehåll som respondenterna efterlyser inom fortbildning i slöjd. Att kategorisera områden i större helheter anser jag ger en bättre förståelse för resultaten och bidrar till ett sammanfattande resultat som är betydelsefullt.

Övriga delar av enkäten har analyserats och tolkats enligt hur enkäten är uppbyggd, vad den innehåller och framförallt hur den besvarats. En utmaning vid besvarandet av enkäten var att respondenterna upplevde svårigheter med att fylla i enkäten via mobiltelefon, därför

rekommenderades personerna som förväntades besvara enkäten att besvarandet fungerar bäst via dator eller surfplatta. Vid genomförande av enkät som datainsamlingsmetod och alla olika alternativ som besvarandet av en enkät kan ske genom rekommenderas att forskaren och pilotpersonerna testat olika alternativ av besvarandesätt för att få fram vad som fungerar bäst. Vad gäller enkätens öppna frågor var förväntningarna större. Jag hade förväntat mig att få en djupare insyn i de öppna frågornas svar än vad jag fick. Respondenternas öppna svar var kortfattade, vilket gjorde analyseringen av resultaten utmanande. Sammanfattningsvis kan det konstateras att enkät som datainsamlingsmetod är bra men väldigt krävande och omfattande att genomföra för att få ett väl insamlat material om den innefattar både slutna och öppna frågor.

Avslutningsvis kan metoden och tillvägagångssättet vid genomförandet av denna studie beskrivas som välutfört och lyckosamt. Fastän det förekom lite brister i undersökningen och resultaten blev inte riktigt som förväntat har studien en hög reliabilitet och validitet samt följer en god etik, anser jag. I efterhand är jag nöjd över att studien genomfördes som en flermetodsforskning och valet av enkät som datainsamlingsmetod eftersom undersökningen blev resultatrik samt gav svar på mitt problemområde och frågeställningar. Genom enkätundersökningen ger studien en inblick i hur lärare som undervisar slöjd förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning.

8.3 Avslutande diskussion och förslag till fortsatt forskning

Slutligen kan det konstateras att relevansen i denna studie är aktuell och betydelsefull för slöjdämnets och slöjdlärares utveckling. Eftersom det inte hittats någon tidigare forskning inom specifikt detta område. För mig är det viktigt att få fram vikten att utvecklas som lärare i slöjd och att slöjdämnets utveckling följer med samhällsutvecklingen. Slöjdlärares synpunkter på vilka faktorer som inverkar på inställningen till fortbildning i slöjd och vilka faktorer som inverkar på möjligheten till fortbildning i slöjd är ett måste att beakta för att det ska finnas intresse för fortbildning i framtiden och för att fortbildning ska vara givande. Slöjdlärares efterlysning av innehåll och upplägg av fortbildningar är en central del som ska tas hänsyn till vid planering, genomförande, uppföljning och för utveckling av fortbildning inom slöjd. Genom resultatet i denna studie vill jag ge en helhetsöverblick i hur lärares inställning till fortbildning i slöjdundervisning ser ut. Studiens resultat fungerar också som tips och råd till kommande fortbildningar för anstalter och organisationer som ordnar fortbildningar i slöjd.

I denna avslutande diskussion vill jag även lyfta fram övriga och slutliga kommentarer som respondenterna lämnade vid besvarandet av enkäten. En respondent tackar för jobbet med magisterfrågorna. En annan respondent önskade lycka till och såg fram emot att få läsa denna studie. En *"bra undersökning"* beskrev även en respondent enkäten som. Detta tolkar jag som att denna studie är givande, meningsfull och intressant. Jag ser även denna studie som en början och grund på vidare kartläggning och fördjupning inom området fortbildning i slöjd och lärares utveckling av slöjdundervisning.

Vad gäller fortsatt forskning kunde det vara intressant att undersöka hur genomförandet av en fortbildning i slöjd går till? Vilka olika former av fortbildning finns det och hur inverkar de? Vilka skillnader finns det mellan distansfortbildning och "närfortbildning"? Här skulle allt från planering och genomförande till uppföljning kunna undersökas. Detta kunde utföras genom intervju och observation. Utgående från denna studies resultat kunde man vidare fördjupa sig inom ett område, t.ex. en av forskningsfrågorna. Hur olika områden och tekniker fortbildas kunde vara ett annat område att undersöka? Vad beror något av denna studies resultat på? Ett område som behandlats i denna studie och kunde fördjupas mer är slöjdlärares utveckling inom olika områden som t.ex. slöjdlärares professionalitet, bemötande av elever i slöjdundervisning och undervisningsmetoder samt undervisningsmoment. En jämförelse kring olika fortbildningsupplägg eller hur olika utvecklingssätt påverkar kunde vara intressant att forska i. Datasamlingsmetoder kunde vara litteraturstudier, intervjuer, observationer eller experiment. Alternativen är många och dessa forskningar kunde utföras med kvantitativ eller kvalitativ metod eller som båda.

Litteraturförteckning

- Aili, C., Persson, H. & Persson, K. (2003). *Mentorskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ainasoja, J. & Nynäs, F. (2019). *Samlärarskap i slöjd*. Opublicerad avhandling för pedagogie magistersexamen. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa.
- Antic, S., Luther Lundgren, H. & Mesri, F. (2008). *Hur påverkas fortbildning av olika aktörer?*. Opublicerad avhandling. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs Universitet, Göteborg. Hämtad 30 oktober 2019 från, https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18537/1/gupea_2077_18537_1.pdf
- Arene. (2019). *Työtä, kasvua ja hyvinvointia korkeakoulutuksesta*. Hämtad 28 januari 2020 från, <http://www.arene.fi/ajankohtaista/tyota-kasvua-ja-hyvinvointia-korkeakoulutuksesta/>
- Bell, J. & Nilsson, B. (2016). *Introduktion till forskningspedagogik* (5:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Bergstedt, B. (1996). Mellan omedvetet och medvetet. I Ellström, P-E., Gustavsson, B. & Larsson, S. (Red), *Livslångt lärande* (s. 73–97). Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (3:e uppl.). Stockholm: Liber.
- Cederberg-Scheike, A. (2016). *Handledning för kollegialt lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Degerfält, I. & Porko-Hudd, M. (2008). Informationsteknik – ett redskap i slöjden. I K. Borg & L. Lindström (Red), *Slöjda för livet* (s. 113–123). Författarna och Lärarförlaget.
- Edholm, C. (2015). *Självständigt arbete på grundnivå*. Opublicerad avhandling. Avdelning för utbildningsvetenskap, Mittuniversitetet, Hämtad 24 oktober 2019 från, <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:919005/FULLTEXT01.pdf>
- Ekholm, M. (1989). *Lärares fortbildning och skolutveckling*. Hämtad 24 oktober 2019, från <https://books.google.fi/books?hl=sv&lr=&id=C6N->

[bKGiOsC&oi=fnd&pg=PA2&dq=fortbildning&ots=YW0__CnJF&sig=aoEusSkTJnfHQ
cTjpt5e14nkjUU&redir_esc=y#v=onepage&q=fortbildning&f=false](https://www.fsl.fi/rad-och-stoed/arbetslag-och-avtal)

- Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början* (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Ellström, P-E. (1996). Rutin och reflektion. I Ellström, P-E., Gustavsson, B. & Larsson, S. (Red), *Livslångt lärande* (s. 142–179). Lund: Studentlitteratur.
- Emsheimer, P. (1994a). Behovsanalys och uppföljning – för bättre fortbildningsplanering. I T. Madsén (Red), *Lärares lärande* (s. 189–206). Lund: Studentlitteratur.
- Emsheimer, P. (1994b). *Fortbildning för en bättre undervisning*. Stockholm: HLS förlag.
- Finlands Svenska lärarförbund. (23 augusti 2017). *Fortbildning*. Hämtad 1 november från, <https://www.fsl.fi/315-rad-och-stoed/arbetslag-och-avtal>
- Finlands Svenska lärarförbund. (14 juni 2018a). *Lag och avtal*. Hämtad 1 november 2019 från, <https://www.fsl.fi/rad-och-stoed/lag-och-avtal>
- Finlands Svenska lärarförbund. (11 december 2018b). *Arbetslag*. Hämtad 1 november från, <https://www.fsl.fi/rad-och-stoed/arbetslag>
- Gustavsson, B. (1996). Att leva och lära livet ut – livslångt lärande ur ett integrativt perspektiv. I Ellström, P-E., Gustavsson, B. & Larsson, S. (Red), *Livslångt lärande* (s. 48–72). Lund: Studentlitteratur.
- Hansén, S-E. (1997). *Jag är proffs på det här*. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi. Vasa: Åbo Akademi.
- Hansén, S-E. & Eklund-Myrskog, G. (1997). Jag lär så länge jag (har e)lever. I Lindgrén, S. & Sjöberg, J. (Red), *Lärandet som livshållning* (s. 105–122). Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Hartvik, J. (2013). *Det planlagda och det som visar sig* (Akademisk avhandling). Åbo: Åbo Akademis förlag.

- Hartvik, J. & Porko-Hudd, M. (2013). Forskningsbaserad lärarfortbildning i slöjd. *FormAkademisk – Forskningstidsskrift for Design Og Designdidaktikk*, 5(2). Doi: <https://doi.org/10.7577/formakademisk.502>
- Hasselskog, P. & Johansson, M. (2008). Slöjdämnet efter millennieskiftet. I Borg, K. & Lindström, L. (Red), *Slöjda för livet* (s. 15–28). Lärarförlaget.
- Hasselskog, P. (2010). *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen* (Akademisk avhandling. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Hilmola, A. (2009). *Käsityön opetuksen suunnittelun ja toteutuksen alkuperää etsimässä*. Helsingfors: Wiresidos Oy. Hämtad 4 december 2019 från, <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/50492/AnnalesC291Hilmola.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Holme, I. & Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik* (2: a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, A., Porko-Hudd, M., & Samuelsson, M. (2017). Allt kan transformeras till ett användbart läromedel. *Techne serien – Forskning i Slöjdpedagogik och Slöjdvetenskap*, 24(2). Hämtad 4 december 2019 från, <https://journals.hioa.no/index.php/techneA/article/view/1907>
- Huovila, R. & Rautio, R. (2007). *Nelikenttä käsityönopetuksen käytännön työväliseenä*. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik, Jyväskylä Universitet, Jyväskylä. Hämtad 9 december 2019 från, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23305/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201004291611.pdf>
- Huovila, R., Hintsala, T., Säilä, J. & Rautio, R. (2018). *Kirja Käsityöstä, Luokkien 1–7 Käsityönopetus*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Innokas. (2019). *Fortbildning*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.innokas.fi/sv/fortbildning/>

- Innokomp. (2020). *Projektet INNOKOMP uppdaterar verksamhetsmodellerna i slöjdundervisningen*. Hämtad 27 april 2020 från, <https://blogit.utu.fi/innokomp/sv/startside-2/>
- Kornhall, P. (2018). *Lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Langelotz, L. (2017). *Kollegialt lärande i praktiken*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Lepistö, J. & Lindfors, E. (2015). From Gender– segregated Subjects to Multi– material Craft: Craft Student Teachers Views on the Future of the Craft Subject. *FormAkademisk*, 8(3). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1313>
- Lillejord, S., Manger, T. & Nordahl, T. (2013). *Livet i skolan 2*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindgren, U. (1997). *Mentorskap i skolan*. Malmö: Gleerups förlag.
- Liuha, J. (2001). *Käsityön opetuksesta teknologiakasvatukseen*. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik, Jyväskylän Universitet, Jyväskylä. Hämtad 30 oktober 2019 från <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/10293>
- Luhtala, J. (2019). ”*Olen uskaltanut aloittaa ohjelmoinnin opetuksen*”. Opublicerad avhandling för pedagogie magisterexamen. Fakulteten för pedagogik, Helsingfors Universitet, Helsingfors. Hämtad 30 oktober 2019 från https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/303197/Luhtala_Julia_Pro_gradu_2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Madsén, T. (1994). Skolutveckling och lärares kompetensutveckling i ett helhetsperspektiv. I T. Madsén (Red), *Lärares lärande* (s. 21–79). Lund: Studentlitteratur.
- Madsén, T. & Risberg, O. (1994). Från fortbildning till en lärande arbetsorganisation. I T. Madsén (Red), *Lärares lärande* (s. 129–156). Lund: Studentlitteratur.
- Maltén, A. (1995). *Lärarkompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Mehackit. (2019). *Course catalog*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://mehackit.org/course-catalog>

- Nationalencyklopedin. (2019a). *Fortbildning*. Hämtad 24 oktober 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/fortbildning>
- Nationalencyklopedin. (2019b). *Kompetens*. Hämtad 12 november 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/kompetens>
- Nationalencyklopedin. (2019c). *Kompetensutveckling*. Hämtad 12 november 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/ordbok/svensk/kompetensutveckling>
- Nationalencyklopedin. (2019d). *Livslångt lärande*. Hämtad 24 oktober 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/livsl%C3%A5ngt-1%C3%A4rande>
- Nationalencyklopedin. (2019e). *Profession*. Hämtad 11 november 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/profession>
- Nationalencyklopedin. (2019f). *Professionalisering*. Hämtad 11 november 2019, från <https://www-ne-se.ezproxy.vasa.abo.fi/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/professionalisering>
- Nygren-Landgårds, C. (2000). *Educational and teaching ideologies in sloyd teacher education* (Akademisk avhandling). Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Nygren-Landgårds, C. (2003). *Skolslöjd nu och då – men vad sen?* Vasa: Åbo Akademi.
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder* (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Regionförvaltningsverket. (2019). *Fortbildning*. Hämtad 5 december 2019 från, <http://www.avi.fi/sv/web/avi/koulutukset-ja-tapahtumat>
- Rönnqvist, D. & Thunborg, C. (1996). Personalutbildning – ett instrument för livslångt lärande? I Ellström, P-E., Gustavsson, B. & Larsson, S. (Red), *Livslångt lärande* (s. 180–202). Lund: Studentlitteratur.

Salo, P. (2000). *Livslångt lärande – då det självklara förvandlas till ett måste*. Hämtad 29 oktober 2019, från <http://www.vasa.abo.fi/users/psalo/Web/livs%C3%A5ng.pdf>

Skolstyrelsen. (1985). *Grunderna för grundskolans läroplan 1985*. Helsingfors: Statens tryckericentral.

Skolverket. (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Norstedts Juridik kundservice. Hämtad 22 maj 2020 från, <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>

Suojanen, U. (1999). Slöjd och samhällsförändring. I Ulla Suojanen & Mia PorkoHudd (Red.): *World–Wide Sloyd. Ideologi för framtidens samhälle. Ideology for future society*. Dokumentationer från NordFo– symposium. Vasa, 26– 27.11.1999. (Techne Series: Research in Sloyd Education and crafts science B no. 8 1999).

Sjöberg, J. (1997a). Livslång utbildning. I Lindgrén, S. & Sjöberg, J. (Red), *Lärandet som livshållning* (s. 45–64). Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Sjöberg, J. (1997b). Lärandet som livshållning. I Lindgrén, S. & Sjöberg, J. (Red), *Lärandet som livshållning* (s. 221–234). Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Taitoliitto. (2019). *Toimintamme*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.taito.fi/toimintamme/>

Tekninenopettaja. (2019). *Toiminta*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.tekninenopettaja.net/toiminta2>

Tekstiiliopettajaliitto. (2019). *Toiminta*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.tekstiiliopettajaliitto.fi/toiminta/>

Tobiasson, S. (2017). Skapande i slöjd med digitala material. I Rylander Lundström, M. (Red), *Slöjd i en digital skola* (s. 71–88). Stockholm: Lärarförlaget.

- Tuominen, T. (2002). *Jaksaako opettaja kehittyä*. Opublicerad avhandling för pedagogie magistersexamen. Fakulteten för pedagogik, Helsingfors Universitet, Helsingfors. Hämtad 30 oktober 2019 från <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19935/jaksaako.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Törnvall, M-L. & Forslund, K. (1995). *Lärares professionella utveckling*. Institutionen för pedagogik och psykologi. Linköping Universitet, Linköping.
- Undervisnings- och kulturministeriet. (2019). *Kontinuerligt lärande*. Hämtad 24 oktober 2019, från <https://minedu.fi/sv/kontinuerligt-larande>
- Utbildningsstyrelsen. (1994). *Grunderna för grundskolans läroplan 1994*. Helsingfors: Tryckericentralen.
- Utbildningsstyrelsen. (2004). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Hämtad 6 november 2019, från https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lpgrundl2004_0.pdf
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. Hämtad 6 november 2019, från https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/166434_grunderna_for_laroplanen_verkk_ojulkaisu.pdf
- Utbildningsstyrelsen. (2019a). *Fortbildningstjänster*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.oph.fi/sv/tjanster/fortbildningstjanster>
- Utbildningsstyrelsen. (2019b). *Ordande av slöjdundervisning*. Hämtad 4 december 2019, från <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/ordande-av-slojdundervisning>
- Valteri. (2019). *Fortbildning*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.valteri.fi/sv/tjanster/fortbildning/>
- Åbo Akademi. (2019). *Pedagogik och lärarfortbildning*. Hämtad 5 december 2019 från, <https://www.abo.fi/centret-for-livslangt-larande/pedagogik-och-lararfortbildning/>

Bilagor

Bilaga 1. Inlägg i gruppen Slöjdlärare med information i anknytning till enkäten

Hej!

Detta meddelande riktar sig till er medlemmar i Facebookgruppen slöjdlärare och specifikt personer som undervisar läroämnet slöjd i grundskolan (årskurs 1–9). Jag heter Jakob Hellström och jag studerar slöjdvetenskap vid Åbo Akademi i Vasa, Finland. Jag håller på att skriva min magisteravhandling vars syfte är att undersöka hur personer som undervisar slöjd i grundskolan förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning. Denna enkät utgör en del av min magisteravhandling. Undersökningen handlar alltså om fortbildning i slöjdundervisning. Denna enkät har därför delats i Facebookgruppen Slöjdlärare. Ditt deltagande är mycket viktigt för mig.

Enkäten är indelad i fyra delar. Den första delen består av bakgrundsfrågor, medan de tre följande delarna handlar om fortbildning i slöjdamnet.

Enkäten tar ca 15 minuter att besvara och alla svar behandlas konfidentiellt och anonymt. Svaren kommer att databehandlas utan identitetsuppgifter. De uppgifter och svar som du lämnar kommer endast att användas i forskningssammanhang som anknyter till min avhandling. Genom att svara på enkäten samtycker du till deltagande i enkäten.

Här följer en länk till enkäten:

Enkäten stängs tisdag 10.3.2020

Kom ihåg att trycka på SKICKA i slutet av enkäten för att sända in ditt svar! Vänligen besvara enkäten endast en gång och jag vill ha in ditt svar senast 10.3.2020.

Tack för din tid och ditt deltagande!

Är det något du undrar över angående enkäten får du gärna kontakta mig jakob.hellstrom@abo.fi.

Ha en fortsatt trevlig dag!

Jakob Hellström

Bilaga 2. Webbenkät

Avsnitt 1 av 5

Enkät om fortbildning i läroämnet slöjd

Denna enkät riktar sig till medlemmar i Facebookgruppen Slöjdlärare och specifikt personer som undervisar läroämnet slöjd i grundskolan (årskurs 1–9). Jag heter Jakob Hellström och jag studerar till slöjdlärare vid Åbo Akademi i Vasa, Finland. Just nu håller jag på att skriva min magisteravhandling och denna enkät utgör en del av min magisteravhandling. Syftet med studien är att undersöka hur personer som undervisar slöjd i grundskolan förhåller sig till fortbildning i slöjdundervisning. Denna enkät har därför delats i Facebookgruppen Slöjdlärare. Ditt deltagande är mycket viktigt för mig.

Enkäten är indelad i fyra delar. Den första delen består av bakgrundsfrågor, medan de tre följande delarna handlar om fortbildning i slöjdämnet.

Enkäten tar ca 15 minuter att besvara och alla svar behandlas konfidentiellt och anonymt. Svaren kommer att databehandlas utan identitetsuppgifter. De uppgifter och svar som du lämnar kommer endast att användas i forskningssammanhang som anknyter till min avhandling. Genom att svara på enkäten samtycker du till deltagande i enkäten.

Kom ihåg att trycka på SKICKA i slutet av enkäten för att sända in ditt svar! Vänligen besvara enkäten endast en gång och jag vill ha in ditt svar senast 10.3.2020.

Tack för din tid och ditt deltagande!

Enkät om fortbildning i läroämnet slöjd

*Obligatorisk

Bakgrundsfrågor

Kön? *

- Kvinna
- Man
- Vill inte ange

I vilket land undervisar du slöjd? *

- Finland
- Sverige
- Norge
- Danmark
- Island
- Annat land

Hur länge har du undervisat i slöjd? *

- 1-10 år
- 11-20 år
- 21-30 år
- 31 år eller längre

Inom vilken slöjdinriktning undervisar du? *

- Textilslöjd
- Teknisk slöjd/Trä- och metallslöjd
- Både teknisk och textilslöjd

Jag undervisar slöjd för följande årskurser/åldrar... (Går att välja flera alternativ) *

- Ak/År 1-2
- Ak/År 3-4
- Ak/År 5-6
- Ak/År 7-9
- Annan åldersgrupp

Om du svarade "Annan åldersgrupp" i föregående fråga specificera gärna vilken åldersgrupp här.

Ditt svar

Vilken utbildning har du? *

- Ämneslärare i textilslöjd
- Ämneslärare i teknisk slöjd
- Klasslärare med slöjd som kort biämne
- Klasslärare med slöjd som långt biämne
- Klasslärare
- Annan

Om du svarade "Annan" i föregående fråga specificera gärna din utbildning här.

Ditt svar

Del 1 Önskat fortbildningsupplägg och innehåll i slöjd

Den här delen av enkäten behandlar hur fortbildning i slöjd skulle få se ut och vad du skulle vilja att fortbildning i slöjd skulle behandla.

Hur stor sannolikhet är det att du skulle delta i en fortbildning i slöjd som behandlar... (1=Hör inte till mitt undervisningsområde, 2=Mycket osannolikt, 3=Osannolikt, 4=Sannolikt, 5=Mycket sannolikt) *

	1	2	3	4	5
Datorstyrda bearbetningsmaskiner (CNC) inom teknisk slöjd/trä- och metallslöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Datorstyrda bearbetningsmaskiner (CNC) inom textilslöjd	☐	☐	☐	☐	☐
3D-printning	☐	☐	☐	☐	☐
3D-skanning	☐	☐	☐	☐	☐
Laserskärning	☐	☐	☐	☐	☐
Digitala skärmaskiner (utskärning av motiv och mönster i papper, cardstock, vinyl, tyg och många andra material)	☐	☐	☐	☐	☐
Enkel programmering	☐	☐	☐	☐	☐
Avancerad programmering	☐	☐	☐	☐	☐
Enkel elektronik	☐	☐	☐	☐	☐
Avancerad elektronik	☐	☐	☐	☐	☐
Drivning (metallslöjd)	☐	☐	☐	☐	☐
Emaljering	☐	☐	☐	☐	☐
Silversmide	☐	☐	☐	☐	☐
Hårdlödning	☐	☐	☐	☐	☐
Svetsning	☐	☐	☐	☐	☐
Metallsvarvning	☐	☐	☐	☐	☐
Smide	☐	☐	☐	☐	☐
Plåtarbete	☐	☐	☐	☐	☐
Enkel metallslöjd med handverktyg	☐	☐	☐	☐	☐

Förståelse av teknologi hemmet	☐	☐	☐	☐	☐
Underhållning och reparation av motorer och maskiner	☐	☐	☐	☐	☐
Enkla mekanikbyggen	☐	☐	☐	☐	☐
Snide/Täljning	☐	☐	☐	☐	☐
Skärsvarvning	☐	☐	☐	☐	☐
Skrubbsvarvning	☐	☐	☐	☐	☐
Träformpressning (svepteknik)	☐	☐	☐	☐	☐
Intarsia	☐	☐	☐	☐	☐
Karvsnitt	☐	☐	☐	☐	☐
Träslöjd med handverktyg	☐	☐	☐	☐	☐
Träslöjd med maskiner	☐	☐	☐	☐	☐
Näverslöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Sävslöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Luffarslöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Keramik	☐	☐	☐	☐	☐
Glasarbete (tiffany)	☐	☐	☐	☐	☐
ABS plast och plastbearbetning	☐	☐	☐	☐	☐
Restaurering av gamla föremål (möbler eller verktyg)	☐	☐	☐	☐	☐
Ytbehandling (teknisk slöjd/ trä- och metallslöjd och textilslöjd)	☐	☐	☐	☐	☐
Sömnad	☐	☐	☐	☐	☐
Klädsömnad	☐	☐	☐	☐	☐
Fritt maskinbroderi	☐	☐	☐	☐	☐
Databroderi	☐	☐	☐	☐	☐
Vävning i fria former	☐	☐	☐	☐	☐
Vävning i vävstol	☐	☐	☐	☐	☐

Bandvävning	☐	☐	☐	☐	☐
Stickning	☐	☐	☐	☐	☐
Virkning	☐	☐	☐	☐	☐
Tovning	☐	☐	☐	☐	☐
Tygtryck och -färgning	☐	☐	☐	☐	☐
Växtfärgning	☐	☐	☐	☐	☐
Modedesign	☐	☐	☐	☐	☐
Kunskaper i digitala planeringsprogram	☐	☐	☐	☐	☐
Kunskaper i dokumentering	☐	☐	☐	☐	☐
Mångsidig bedömning (diagnostisk utvärdering, formativ utvärdering, summativ utvärdering, självutvärdering/kamratrespons)	☐	☐	☐	☐	☐
Mångsidiga undervisningsmetoder (t.ex. olika elevcentrerade eller lärarledda undervisningsmetoder)	☐	☐	☐	☐	☐
Utomhuspedagogik/Uteundervisning i slöjd	☐	☐	☐	☐	☐
Mångmaterialitet/Kombination av olika material i produkter	☐	☐	☐	☐	☐
Tillämpning av hållbar utveckling och återvinning	☐	☐	☐	☐	☐
Tolkning och tillämpning av läroplaner/kursplaner	☐	☐	☐	☐	☐
Samlärarskap/Samundervisning mellan lärarkollegor	☐	☐	☐	☐	☐
Kollegialt lärande	☐	☐	☐	☐	☐
Differentiering av slöjdundervisning	☐	☐	☐	☐	☐
Bemötande av elever	☐	☐	☐	☐	☐

Lista andra områden eller tekniker som du skulle vara intresserad av att delta i fortbildning om.

Ditt svar

I hurdana fortbildningsupplägg inom slöjd deltar du helst i? (1=Inte alls, 2=Ogärna, 3=Gärna, 4=Föredrar helst) *

	1	2	3	4
Korta fortbildningsdagar som är endast några timmar långa	☐	☐	☐	☐
Långa fortbildningsdagar som räcker hela dagen	☐	☐	☐	☐
Korta fortbildningshelheter som består av flera korta tillfällen	☐	☐	☐	☐
Korta fortbildningshelheter som består av flera långa tillfällen	☐	☐	☐	☐
Längre fortbildningshelheter som består av flera korta tillfällen	☐	☐	☐	☐
Längre fortbildningshelheter som består av flera långa tillfällen	☐	☐	☐	☐

Om du föredrar ett annat fortbildningsupplägg, beskriv ett HUDANT fortbildningsupplägg.

Ditt svar

Del. 2 Inställning till fortbildning i slöjd

I denna del av enkäten fokuseras på hur du förhåller dig till fortbildning i slöjd.

Uppskatta i hur många organiserade/arrangerade fortbildningar i slöjd som du deltagit i? *

- Inga
- 1-5 st
- 6-10 st
- 11-15 st
- 16-20 st
- 21-25 st
- 26-30 st
- 31 st eller fler

På vilka sätt utvecklar du dig inom slöjd? (1=Aldrig, 2=Ibland, 3=Ofta, 4=Alltid) *

	1	2	3	4
Självständigt på egen tid	☐	☐	☐	☐
Genom handledning, t.ex. mentor	☐	☐	☐	☐
Kollegial fortbildning (gruppfortbildning)	☐	☐	☐	☐
Individuell fortbildning	☐	☐	☐	☐
Via kollegor och personal (kollegialt lärande)	☐	☐	☐	☐

Om du utvecklar dig på ett annat sätt i slöjd förklara gärna hur du utvecklar dig.

Ditt svar

Hur viktigt är det enligt dig som lärare att vara uppdaterad inom slöjden? *

	1	2	3	4	
Inte alls viktigt	☐	☐	☐	☐	Mycket viktigt

Hur mycket inverkar dessa faktorer på din inställning till deltagande i fortbildning inom slöjd? (1=Inget, 2=Lite, 3=Delvis, 4=Mycket) *

	1	2	3	4
Ditt fortbildningsbehov	☐	☐	☐	☐
Din arbetstid och arbetsbörda	☐	☐	☐	☐
Din arbetsgivares krav på fortbildning	☐	☐	☐	☐
Dina kollegors intresse/deltagande	☐	☐	☐	☐
Dina elevers slöjdintresse	☐	☐	☐	☐
Vem som är fortbildningsarrangör	☐	☐	☐	☐
Vad fortbildningsinnehållet är	☐	☐	☐	☐
"Hemuppgifter" från fortbildningen	☐	☐	☐	☐
Längden på fortbildningen	☐	☐	☐	☐
Vilken tidpunkt på året fortbildningens hålls	☐	☐	☐	☐
Vilken tidpunkt på dagen fortbildningen hålls	☐	☐	☐	☐
Orten som fortbildningen hålls på	☐	☐	☐	☐
Platsen som fortbildningen hålls på	☐	☐	☐	☐
Språket som fortbildningen går på	☐	☐	☐	☐
Fortbildningsannonsering och rekrytering	☐	☐	☐	☐
Fortbildningsgruppens storlek	☐	☐	☐	☐
Andra fortbildningsdeltagare	☐	☐	☐	☐
Deltagarkostnader/avgifter för fortbildningen	☐	☐	☐	☐
Utvärdering och uppföljning av fortbildningen i arbetet	☐	☐	☐	☐
Läroplaner/kursplaner	☐	☐	☐	☐
Sociala mediars påverkan	☐	☐	☐	☐

Finns det andra faktorer som påverkar din inställning till fortbildning i slöjd?
Beskriv också hur mycket dessa andra faktorer inverkar.

Ditt svar

Hur mycket inverkar dessa faktorer på din möjlighet till deltagande i fortbildning inom slöjd? (1=Inget, 2=Lite, 3=Delvis, 4=Mycket) *

	1	2	3	4
Kommunens/stadens ekonomiska möjligheter	☐	☐	☐	☐
Skolans resurser och möjligheter	☐	☐	☐	☐
Skolledningens prioriteringar	☐	☐	☐	☐
Dina kollegors engagemang/vilja	☐	☐	☐	☐
Din skolas utbud av slöjdkurser (ämnesområden/innehåll)	☐	☐	☐	☐
Tillgång till redskap, maskiner, verktyg och material på din skola	☐	☐	☐	☐
Möjligheter till ekonomisk ersättning för utbildningsdeltagande	☐	☐	☐	☐
Möjligheten till att få vikarie	☐	☐	☐	☐
Kursplaner	☐	☐	☐	☐

Finns det andra faktorer som påverkar din inställning till fortbildning i slöjd?
Beskriv också hur mycket dessa andra faktorer inverkar.

Ditt svar

Del. 3 Erfarenheter av fortbildning i läroämnet slöjd

Beskriv och berätta om dina positiva och negativa erfarenheter av fortbildning i läroämnet slöjd. Om du inte har erfarenheter av någon fortbildning i läroämnet slöjd så får du lämna denna del obesvarad.

Vilka erfarenheter har du allmänt av fortbildningar i slöjd?

1   2   3   4

Mycket dåliga   Mycket goda

Hur mycket nytta har du haft av fortbildningar i slöjd som du deltagit i?

1   2   3   4

Inget alls   Mycket

Beskriv vilka fortbildningar inom slöjd som du kommer ihåg att du har deltagit i.

Ditt svar

Beskriv dina positiva erfarenheter/minnen som du har av fortbildning i slöjd.

Ditt svar _____

Beskriv dina mindre positiva erfarenheter/minnen som du har av fortbildning i slöjd.

Ditt svar

Övriga/slutliga kommentarer

Ditt svar _____

Tack för ditt deltagande och dina svar!
Kom ihåg att trycka "Skicka".